

ΑΝΩΤΑΤΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ ΠΕΙΡΑΙΑ
ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΟΥ ΤΟΜΕΑ

ΤΜΗΜΑ: ΔΙΟΙΚΗΣΗ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

«Η ΕΠΙΒΟΛΗ ΤΩΝ CAPITAL CONTROL ΣΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ»

Συντάκτες: Σιδηροπούλου Πωλίνα ΑΜ:7932

Συμεωνίδου Ελισάβετ ΑΜ:7934

Επιβλέπων εκπαιδευτικός:

Γαρουφάλης Κωνσταντίνος

Αθήνα, 2017

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Θα θέλαμε να ευχαριστήσουμε θερμά τον καθηγητή μας κ. Γαρουφάλη Κωνσταντίνο για την καθοδήγηση και την βοήθεια του σε όλη την διάρκεια εκπόνησης της παρούσας εργασίας.

Ακόμη δεν θα παραλείψουμε να εκφράσουμε τις ευχαριστίες και την ευγνωμοσύνη μας, προς τις οικογένειες μας για την κατανόηση και την ψυχολογική υποστήριξη που μας παρείχαν καθ' όλη την διάρκεια των σπουδών μας.

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η παρούσα εργασία αποτελείται από τέσσερα κεφάλαια και έχει θέμα την επιβολή των capital controls στην ελληνική οικονομία.

Το πρώτο κεφάλαιο, ασχολείται με τον ορισμό, τα μέτρα καθώς και τα πλεονεκτήματα και μειονεκτήματα των κεφαλαιακών περιορισμών (capital controls).

Στο δεύτερο κεφάλαιο, παρουσιάζεται εν συντομία η πορεία της Ισλανδίας και της Κύπρου κατά την επιβολή των capital controls σε αυτές.

Το τρίτο κεφάλαιο, μελετά τις τελευταίες μακροοικονομικές και δημοσιονομικές εξελίξεις στη χώρα μας και το τέταρτο και τελευταίο κεφάλαιο της εργασίας, ασχολείται με την σύγχρονη εφαρμογή των capital controls, το νομικό πλαίσιο, τις επιπτώσεις αυτών στις επιχειρήσεις, την συναλλαγματική κουλτούρα του Έλληνα καταναλωτή και όλες τις τελευταίες αλλαγές στα capital controls.

Τέλος παρουσιάζονται τα συμπεράσματα που προέκυψαν από την ολοκλήρωση της εργασίας.

ABSTRACT

This paper consists of four chapters and is subject to the imposition of capital controls in the Greek economy.

The first chapter deals with the definition of the measures and the advantages and disadvantages of capital constraints (capital controls).

In the second chapter, the process of Iceland and Cyprus briefly presented by the imposition of capital controls in them.

The third chapter examines the recent macroeconomic and financial developments in our country and the fourth and final chapter of work, dealing with the modern application of capital controls, the legal framework, their impact on business, exchange culture of Greek consumers and all recent changes in capital controls.

Finally, the conclusions from the completion of the work are presented.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	9
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1. ΕΛΕΓΧΟΙ ΚΕΦΑΛΑΙΩΝ (CAPITAL CONTROLS).....	11
1.1. ΟΡΙΣΜΟΣ.....	11
1.2. ΜΕΤΡΑ ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΟΥ ΚΕΦΑΛΑΙΩΝ.....	11
1.3. ΚΕΦΑΛΑΙΑΚΟΙ ΕΛΕΓΧΟΙ ΚΑΙ ΤΡΑΠΕΖΕΣ.....	12
1.4. ΠΛΕΟΝΕΚΤΗΜΑΤΑ ΚΑΙ ΜΕΙΟΝΕΚΤΗΜΑΤΑ ΤΩΝ ΚΕΦΑΛΑΙΑΚΩΝ ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΩΝ.....	13
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2. ΕΛΕΓΧΟΙ ΚΕΦΑΛΑΙΩΝ (CAPITAL CONTROLS) ΣΕ ΧΩΡΕΣ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΙΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ	15
2.1. ΙΣΛΑΝΔΙΑ	15
2.2. ΚΥΠΡΟΣ	17
2.3. ΤΑ ΧΡΗΜΑΤΙΣΤΗΡΙΑ ΙΣΛΑΝΔΙΑΣ ΚΑΙ ΚΥΠΡΟΥ	20
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3. Η ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ ΣΗΜΕΡΑ....	22
3.1. ΤΟ ΕΙΣΟΔΗΜΑ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ	22
3.2. ΜΑΚΡΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ ΚΑΙ ΔΗΜΟΣΙΟΝΟΜΙΚΕΣ ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ.....	29
3.2.1. Εξελίξεις και Προοπτικές της Οικονομικής Δραστηριότητας.....	33
3.2.2. Εξελίξεις και Προοπτικές της Αγοράς Ακινήτων	53
3.2.3. Εξελίξεις και Προοπτικές της Απασχόλησης και της Ανεργίας	56
3.2.4. 3.2.4. Οι προβλέψεις για την Ελληνική οικονομία.....	63
3.2.5. Δημοσιονομικές Εξελίξεις και προοπτικές.....	71
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4. ΕΛΕΓΧΟΙ ΚΕΦΑΛΑΙΩΝ (CAPITAL CONTROLS) ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ.....	85
4.1. ΟΙ ΚΕΦΑΛΑΙΑΚΟΙ ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΟΙ (CAPITAL CONTROLS) ΩΣ ΜΕΣΟ ΕΞΥΓΙΑΝΣΗΣ ΤΩΝ ΤΡΑΠΕΖΩΝ.....	85
4.2. ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΤΩΝ ΚΕΦΑΛΑΙΑΚΩΝ ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΩΝ (CAPITAL CONTROLS) ΚΑΙ ΤΡΑΠΕΖΙΚΗ ΑΡΓΙΑ.....	86
4.3. ΤΟ ΝΟΜΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΤΩΝ ΚΕΦΑΛΑΙΑΚΩΝ ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΩΝ (CAPITAL CONTROLS).....	88

4.4. ΚΕΦΑΛΑΙΑΚΟΙ ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΟΙ (CAPITAL CONTROLS): ΑΝΑΓΚΑΙΟ ΚΑΚΟ Η ΜΕΣΟ ΕΞΥΓΙΑΝΣΗΣ ΤΩΝ ΤΡΑΠΕΖΩΝ?.....	90
4.5. Η ΕΞΥΓΙΑΝΣΗ ΤΩΝ ΤΡΑΠΕΖΩΝ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΝΩΣΗ: Η ΟΔΗΓΙΑ BRRD ΚΑΙ Η ΕΝΣΩΜΑΤΩΣΗ ΤΗΣ ΣΤΟ ΕΣΩΤΕΡΙΚΟ ΔΙΚΑΙΟ ΜΕ ΤΟΝ Ν. 4335/2015.....	91
4.5.1. Στάδια και Προϋποθέσεις του Πλαισίου Ανάκαμψης και Εξυγίανσης.....	92
4.5.2. Τα Μειονεκτήματα του ν. 4335/2015.....	95
4.6. Η ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ ΤΗΝ ΠΕΡΙΟΔΟ ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ 2014 –ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ 2015.....	96
4.7. ΟΙ ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΣΤΙΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΠΙΒΟΛΗ ΤΩΝ ΚΕΦΑΛΑΙΑΚΩΝ ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΩΝ (CAPITAL CONTROLS).....	100
4.8. ΚΕΦΑΛΑΙΑΚΟΙ ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΟΙ (CAPITAL CONTROLS) ΚΑΙ ΣΥΝΑΛΛΑΓΜΑΤΙΚΗ ΚΟΥΛΤΟΥΡΑ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ.....	103
4.9. ΟΛΕΣ ΟΙ ΤΕΛΕΥΤΑΙΕΣ ΑΛΛΑΓΕΣ ΣΤΟΥΣ ΚΕΦΑΛΑΙΑΚΟΥΣ ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΟΥΣ (CAPITAL CONTROLS)	109
ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ.....	113
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	116
ΛΙΣΤΑ ΔΙΑΓΡΑΜΜΑΤΩΝ	
Διάγραμμα 1: Το Χρηματιστήριο της Ισλανδίας	20
Διάγραμμα 2: Το Χρηματιστήριο της Κύπρου.....	21
Διάγραμμα 3: ΑΕΠ και Δείκτης Οικονομικού Κλίματος - ESI (2008-α΄ τρίμ. 2016).....	30
Διάγραμμα 4: Συμβολές στην ετήσια μεταβολή του ΑΕΠ από την πλευρά της ζήτησης.....	33
Διάγραμμα 5: Ιδιωτική κατανάλωση, διαθέσιμο εισόδημα νοικοκυριών και ποσοστό αποταμίευσης (2007-2015).....	35
Διάγραμμα 6: Συμβολές στην μεταβολή του διαθέσιμου εισοδήματος (α΄τρ.2007 – δ΄ τρ.2015).....	37
Διάγραμμα 7: Ιδιωτική κατανάλωση και δείκτες καταναλωτικής ζήτησης (α΄τρ.2008 – α΄ τρ.2016).....	38
Διάγραμμα 8: Ιδιωτική κατανάλωση και εμπιστοσύνη των καταναλωτών (α΄τρ.2010 – α΄ τρ.2016).....	39

Διάγραμμα 9: Συμβολές των τομέων στην Ακαθάριστη Προστιθέμενη Αξία από την πλευρά της προσφοράς.....	44
Διάγραμμα 10: Βιομηχανική παραγωγή (2012 – α'τρ.2016).....	47
Διάγραμμα 11: Δείκτες οικονομικού κλίματος και δείκτες επιχειρηματικών προσδοκιών σε επιμέρους κλάδους (01/2010 – 5/2016).....	48
Διάγραμμα 12: Δείκτης υπευθύνων προμηθειών και δείκτης επιχειρηματικών προσδοκιών και βιομηχανία (01/2005 – 4/2016).....	49
Διάγραμμα 13: Εισπράξεις από τον τουρισμό και εξαγωγές υπηρεσιών (α' τρ. 2008-α' τρ. 2016).....	51
Διάγραμμα 14: Δείκτης τιμών κατοικιών.....	54
Διάγραμμα 15: Απασχόληση (2010 – 2015).....	58
Διάγραμμα 16: Ροές μισθωτής απασχόλησης στον ιδιωτικό τομέα (2006 – 2016).....	59
Διάγραμμα 17: Ποσοστά Ανεργίας (2010 – 2015).....	61
Διάγραμμα 18: Εξαγωγές Αγαθών και εξωτερική ζήτηση.....	66
Διάγραμμα 19: Ρυθμός μεταβολής του πραγματικού ΑΕΠ και συμβολές.....	67
Διάγραμμα 20: Εξελίξεις στις πραγματικές επενδύσεις.....	68
Διάγραμμα 21: Διαρθρωτικό πρωτογενές αποτέλεσμα της γενικής κυβέρνησης.....	72
Διάγραμμα 22: Greek deposits balances vs elafuns.....	90
Διάγραμμα 23: Καταθέσεις και συμφωνίες επαναγοράς επιχειρήσεων και νοικοκυριών και νόμισμα σε κυκλοφορία.....	97
Διάγραμμα 24: Καταθέσεις και συμφωνίες επαναγοράς επιχειρήσεων.....	98
Διάγραμμα 25: Χρηματοδότηση τραπεζών από το Ευρωσύστημα.....	99
Διάγραμμα 26: Απόδοση 10ετούς Ομολόγου του Ελληνικού Δημοσίου.....	100
Διάγραμμα 27: Ποσοστό επί του Συνόλου των Ηλεκτρονικών Συναλλαγών στην ΕΕ-28.....	105
Διάγραμμα 28: Αριθμός Καρτών ανά Κάτοικο.....	106
Διάγραμμα 29: Αριθμός Ηλεκτρονικών Συναλλαγών ανά Κάτοικο.....	107
Διάγραμμα 30: Αριθμός POS τερματικών ανά εκατομμύριο κατοίκους.....	108
Διάγραμμα 31: Αριθμός Συναλλαγών ανά POS τερματικό.....	108
ΛΙΣΤΑ ΠΙΝΑΚΩΝ	
Πίνακας 1: Ζήτηση και ΑΕΠ.....	34

Πίνακας 2: Δείκτες καταναλωτικής ζήτησης (2010-2016).....	35
Πίνακας 3: Δείκτες επενδυτικής ζήτησης (2010 – 2016).....	40
Πίνακας 4: Ακαθάριστη προστιθέμενη αξία σε βασικές τιμές (2010 – 2016).....	43
Πίνακας 5: Δείκτες δραστηριότητας στη βιομηχανία (2009-2016).....	46
Πίνακας 6: Δείκτες δραστηριότητας στον τομέα των υπηρεσιών (2010-2016).....	52
Πίνακας 7: Μακροοικονομικές προβλέψεις για την Ελλάδα.....	64
Πίνακας 8: Προβλέψεις και εκτιμήσεις διεθνών οργανισμών για το ΑΕΠ της Ελλάδος.....	70
Πίνακας 9: Αποτελέσματα γενικής κυβέρνησης και κρατικού προϋπολογισμού.....	71

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η Ελληνική οικονομία πέρασε ένα πάρα πολύ δύσκολο καλοκαίρι το 2015, το οποίο επηρέασε σε πολύ μεγάλο βαθμό τις ελληνικές και τις ξένες επιχειρήσεις που δραστηριοποιούνταν στην χώρα. Το σοκ το ένιωσαν πολύ περισσότερο οι ελληνικές επιχειρήσεις από ότι οι ξένες. Ποιο ήταν αυτό το σοκ; Μα φυσικά η κατάρρευση των διαπραγματεύσεων με τους Ευρωπαίους εταίρους και τους δανειστές μας, η οποία έφερε το δημοψήφισμα και την οικονομική αβεβαιότητα. Οι δύο παράγοντες αυτοί θα αρκούσαν από μόνοι τους για να προκαλέσουν ζημιά στην οικονομία και στις επιχειρήσεις, δύο μέρες όμως μετά την ανακοίνωση του δημοψηφίσματος, ήρθε το κερασάκι στη τούρτα ή η χαριστική βολή: τα capital controls.

Οι έλεγχοι κεφαλαίου, ή capital controls, είναι έκτακτα μέτρα που παίρνει το τραπεζικό σύστημα μίας χώρας προκειμένου να προστατευθεί από έναν διαφανόμενο χρηματοπιστωτικό πανικό. Αν και πρόκειται για πολύ μεγάλη δεσμίδα μέτρων που καλύπτει σχεδόν όλες τις λειτουργίες του τραπεζικού τομέα, αυτό που μας ενδιαφέρει και που προκαλεί την πιο μεγάλη ζημιά στην οικονομία μίας χώρας, πόσο μάλλον μίας χώρας σε βαθιά ύφεση, είναι δύο συγκεκριμένα μέτρα: οι περιορισμοί στις αναλήψεις και στην κίνηση των κεφαλαίων.

Σε μια οποιαδήποτε χώρα, το πρώτο μέτρο δεν θα είχε σημαντικές συνέπειες, καθώς στα περισσότερα μέρη του κόσμου οι συναλλαγές δεν γίνονται με μετρητά, αλλά με χρεωστικές και πιστωτικές κάρτες. Αυτό δεν ισχύει όμως για την Ελλάδα. Έτσι, για μεγάλο διάστημα η κατανάλωση περιορίστηκε σημαντικά, καθώς τα νοικοκυριά έπρεπε να τα βγάλουν με τα χρήματα που τους επέτρεπε να βγάζουν το Κράτος από τις τράπεζες. Σύντομα όμως, τόσο οι επιχειρήσεις όσο και τα νοικοκυριά, άρχισαν να στρέφονται στο πλαστικό χρήμα για να επέλθει μία ισορροπία στην αγορά.

Το δεύτερο μέρος όμως, πραγματικά γονάτισε πολλές επιχειρήσεις και ανάγκασε αρκετές να κλείσουν, προκαλώντας πολλά ντόμινο και άλλα προβλήματα στην οικονομία.

Όποιος δοκίμασε να αγοράσει από το Amazon ή κάποιο άλλο site του εξωτερικού τους πρώτους μήνες των capital controls, βρέθηκε μπροστά σε μία πολύ δυσάρεστη έκπληξη: η συναλλαγή του δεν μπορούσε να ολοκληρωθεί. Αυτό συνέβαινε γιατί τα capital controls επιβάλλονται για να κρατήσουν το χρήμα μέσα στις Τράπεζες και μέσα στη χώρα. Για έναν

απλό καταναλωτή, το πρόβλημα αυτό σήμαινε ότι θα έπρεπε να βρει ένα υποκατάστατο προϊόν στην Ελληνική αγορά ή ότι θα έπρεπε να πληρώσει το προϊόν λίγο ακριβότερα και να το αγοράσει από Ελληνικό κατάστημα. Για τις επιχειρήσεις όμως, τα πράγματα ήταν πολύ χειρότερα και πιο σοβαρά.

Οι επιχειρήσεις από το εξωτερικό δεν αγοράζουν ρούχα και γκατζετάκια, αγοράζουν πρώτες ύλες και εμπορεύματα. Χάρη στους περιορισμούς στις κινήσεις κεφαλαίων, πολλές επιχειρήσεις απλά δεν μπορούσαν να εισάγουν τα αγαθά που χρειάζονταν για να λειτουργήσουν. Αν και δεν τους κόπηκε τελείως η δυνατότητα να κάνουν συναλλαγές με το εξωτερικό, η κάθε συναλλαγή θα έπρεπε να περάσει από μία πολύ χρονοβόρα, γραφειοκρατική διαδικασία έγκρισης και σε καμία περίπτωση δεν θα μπορούσε να ξεπερνά κάποιο συγκεκριμένο ποσό. Όσες επιχειρήσεις είχαν συσσωρευμένο κεφάλαιο, απλά σταμάτησαν να λειτουργούν ή υπολειπορούσαν μέχρι να χαλαρώσουν λίγο τα capital controls, όσες όμως δεν είχαν, αναγκάστηκαν να προχωρήσουν σε αναγκαστικές άδειες των υπαλλήλων τους, έπειτα σε απολύσεις και τέλος σε λουκέτο.

Δυστυχώς, οι επιχειρήσεις που εκ των πραγμάτων αναγκάστηκαν να οδηγηθούν σε αυτή τη λύση, ήταν πολλές, δημιουργώντας έτσι πολλούς νέους ανέργους, αλλά και μειώνοντας σημαντικά τις παραγωγικές δυνατότητες της οικονομίας.

Η κατάσταση σήμερα έχει βελτιωθεί αρκετά, ωστόσο σε καμία περίπτωση αυτό δε σημαίνει ότι έχει επέλθει πλήρης άρση των capital controls. Οι περιορισμοί παραμένουν, αλλά είναι πιο ήπιοι και οι επιχειρήσεις μπορούν να κάνουν συναλλαγές με το εξωτερικό πιο εύκολα και γρήγορα. Όσες επιχειρήσεις κατάφεραν να επιζήσουν το καλοκαίρι και το φθινόπωρο του 2015, σήμερα είναι μάλλον ζωντανές και δεν αντιμετωπίζουν ιδιαίτερα προβλήματα με τα capital controls. Όσες όμως δεν άντεξαν, δυστυχώς λόγω της αδυναμίας της οικονομίας και την αναιμική έως ανύπαρκτη χορήγηση δανείων από τις Τράπεζες, μάλλον έχουν εξαφανισθεί για τα καλά.

Το ηθικό δίδαγμα της ιστορίας είναι ότι τα capital controls ήταν ένας πολύ ισχυρός σεισμός στα θεμέλια της οικονομίας, ο οποίος οδήγησε στη κατάρρευση πολλών επιχειρήσεων. Σε καμία μα καμία περίπτωση δεν πρέπει να επαναληφθεί ξανά.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1. ΕΛΕΓΧΟΙ ΚΕΦΑΛΑΙΩΝ (CAPITAL CONTROLS)

1.1. ΟΡΙΣΜΟΣ

Έλεγχοι κεφαλαίων ή αλλιώς κεφαλαιακοί περιορισμοί (capital controls) είναι το οικονομικό εκείνο μέτρο που λαμβάνεται από την κυβέρνηση ή την κεντρική τράπεζα μιας χώρας, το οποίο σκοπό έχει να περιορίσει τις εισροές και εκροές κεφαλαίων μέσα, από και προς την εγχώρια οικονομία όπως αυτές καταγράφονται στους εθνικούς λογαριασμούς. Επίσης, ο έλεγχος κεφαλαίων μπορεί να επιβάλλει περιορισμούς στη δυνατότητα των κατοίκων μιας χώρας στην απόκτηση ξένων περιουσιακών στοιχείων (εκροή εγχώριων κεφαλαίων).¹

1.2. ΜΕΤΡΑ ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΟΥ ΚΕΦΑΛΑΙΩΝ

Ορισμένα από τα μέτρα περιορισμού κεφαλαίων μπορεί να είναι:²

- ❖ Αυξημένοι φόροι επί των συναλλαγών (transaction taxes).
- ❖ Όρια αναλήψεων στα ΑΤΜ.
- ❖ Περιορισμένη πρόσβαση στους τραπεζικούς λογαριασμούς ιδιωτών και επιχειρήσεων.
- ❖ Έλεγχος του ύψους εξαγωγών και εισαγωγών.
- ❖ Οι προθεσμιακές καταθέσεις διαρκούν υποχρεωτικά μέχρι την ημερομηνία λήξης τους και δεν μπορούν να σπάσουν νωρίτερα (απαγόρευση πρόωρων αναλήψεων).
- ❖ Οι επιταγές πάνω από ένα συγκεκριμένο χρηματικό ποσό δεν εξαργυρώνονται, παρόλο που οι καταθέσεις τραπεζικών επιταγών επιτρέπονται.
- ❖ Οι μεταφορές κεφαλαίων εκτός χώρας περιορίζονται ή απαγορεύονται.
- ❖ Περιορισμένη χρήση πιστωτικών/χρεωστικών καρτών εντός της χώρας, και όριο στις συναλλαγές εκτός χώρας.

¹<https://www.euretirio.com/elegxoi-kefalaion-capital-controls/>, Έλεγχοι Κεφαλαίων (Capital Controls), Ανάκτηση από: Ευρετήριο Οικονομικών Όρων.

²<https://www.euretirio.com/elegxoi-kefalaion-capital-controls/>, Έλεγχοι Κεφαλαίων (Capital Controls), Ανάκτηση από: Ευρετήριο Οικονομικών Όρων.

- ❖ Έλεγχος των συναλλαγματικών ισοτιμιών (περιορισμός της αγοράς και της πώλησης του εθνικού νομίσματος με βάση το επιτόκιο της αγοράς (επιτόκιο αναφοράς)).
- ❖ Θέσπιση ανώτατων ορίων στη διεθνή πώληση ή αγορά διαφόρων χρηματοοικονομικών περιουσιακών στοιχείων.

Τα μέτρα αυτά μπορούν να εφαρμοστούν είτε στο σύνολο της οικονομίας, είτε σε συγκεκριμένους τομείς (πχ χρηματοπιστωτικός τομέας), είτε για συγκεκριμένους κλάδους (πχ στρατηγικής σημασίας βιομηχανίες).

Μπορούν επίσης να εφαρμόζονται είτε στο σύνολο των διακινούμενων κεφαλαίων, είτε να διαφοροποιηθούν ανά είδος (δάνεια / επενδύσεις / Ιδία κεφάλαια (equity)) ή τη διάρκεια της ροής (άμεσες ροές / βραχυπρόθεσμες / μεσοπρόθεσμες / μακροπρόθεσμες).

Οι κεφαλαιακοί έλεγχοι μπορούν να επηρεάσουν σε μεγάλο βαθμό τις οικονομικές δραστηριότητες μιας χώρας και αφορούν διάφορες κατηγορίες περιουσιακών στοιχείων όπως τις μετοχές, τα ομόλογα, τις συναλλαγές σε συνάλλαγμα, τους δασμούς των εισαγόμενων προϊόντων και το ύψος των εξαγωγών.

1.3. ΚΕΦΑΛΑΙΑΚΟΙ ΕΛΕΓΧΟΙ ΚΑΙ ΤΡΑΠΕΖΕΣ

Λόγω της ύπαρξης του τραπεζικού πολλαπλασιαστή και του τρόπου δημιουργίας χρήματος από τις τράπεζες, τα κεφάλαια που έχουν ανά πάσα στιγμή διαθέσιμα προς ανάληψη είναι πολύ λιγότερα από τα κατατεθειμένα κεφάλαια των πελατών τους, καθιστώντας τις τράπεζες ευάλωτες σε ένα κύμα μαζικών αναλήψεων.

Σε συνηθισμένες περιόδους, οι καταθέτες συμπεριφέρονται αρκετά προβλέψιμα καθώς μόνο μια μικρή μειοψηφία προχωράει καθημερινά σε αναλήψεις σημαντικών χρηματικών ποσών. Αντιθέτως, σε περιπτώσεις πανικού οι τράπεζες δεν μπορούν να ανταποκριθούν στον όγκο των αναλήψεων με αποτέλεσμα να κρίνεται απαραίτητος ο περιορισμός διακίνησης κεφαλαίων ώστε να προστατευθεί το τραπεζικό και το χρηματοπιστωτικό σύστημα από μαζικά bank runs.

Επιπλέον, λόγω του ότι το bank run αποτελεί γεγονός συστημικού κινδύνου, ακόμα και φερέγγυες τράπεζες που έχουν προχωρήσει σε συνετές επενδύσεις και δεν έχουν προσφέρει ρισκοκίνδυνα δάνεια, κινδυνεύουν από κατάρρευση.

Εάν μια τράπεζα θεωρείται φερέγγυα, δηλαδή έχει υψηλή πιστοληπτική ικανότητα όπως την κρίνουν οι οίκοι αξιολόγησης, σε περιόδους κρίσης η κεντρική τράπεζα

μπορεί να προχωρήσει σε έκτακτη χορήγηση δανείων για την παροχή της απαιτούμενης ρευστότητας μέχρι να ομαλοποιηθεί η κατάσταση στις χρηματαγορές.

Αν αντιθέτως μια τράπεζα δεν θεωρείται φερέγγυα καθώς έχει προχωρήσει σε υπέρμετρο δανεισμό, όπως πχ η Lehman Brothers το 2008, η κεντρική τράπεζα της χώρας μπορεί να κρίνει ότι η χορήγηση ρευστότητας κρίνεται ασύμφορη και ριψοκίνδυνη, οπότε θα αφήσει την τράπεζα να πτωχεύσει.³

1.4. ΠΛΕΟΝΕΚΤΗΜΑΤΑ ΚΑΙ ΜΕΙΟΝΕΚΤΗΜΑΤΑ ΤΩΝ ΚΕΦΑΛΑΙΑΚΩΝ ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΩΝ

Οι κεφαλαιακοί έλεγχοι αποτελούν διαρκές αντικείμενο συζήτησης μεταξύ των οικονομολόγων. Ορισμένοι ισχυρίζονται ότι οι περιορισμοί κεφαλαίου περιορίζουν την οικονομική ανάπτυξη και την αποτελεσματικότητα της αγοράς, ενώ άλλοι θεωρούν ότι αποτελούν ένα μέτρο ασφάλειας για την οικονομία.

Γενικά, οι μεγαλύτερες οικονομίες παγκοσμίως ακολουθούν μια φιλελεύθερη πολιτική ελέγχου του κεφαλαίου, αλλά ταυτόχρονα έχουν λάβει μέτρα πρόληψης κατά της μαζικής εξόδου κεφαλαίων (εκροών) σε περίπτωση ξεσπάσματος χρηματοπιστωτικής κρίσης ή μαζικής κερδοσκοπικής επίθεσης στο εγχώριο νόμισμα.

Επιχειρήματα κατά των capital controls⁴

- ❖ Τα κεφάλαια μπορούν να διακινηθούν ελεύθερα προς τους πιο παραγωγικούς τομείς μιας οικονομίας, συμβάλλοντας στην οικονομική ανάπτυξη μιας χώρας ή ενός κλάδου.
- ❖ Επωφελούνται οι αναπτυσσόμενες οικονομίες από την εισροή ξένων επενδύσεων.
- ❖ Σε περιόδους ύφεσης τα κράτη έχουν τη δυνατότητα να αντλήσουν κεφάλαια από τις αγορές του εξωτερικού.
- ❖ Επιτρέπει σε αποταμιευτές και δανειολήπτες να κάνουν αποτελεσματικότερη διαχείριση των κεφαλαίων τους.

³<https://www.euretirio.com/elegxoi-kefalaion-capital-controls/>, *Έλεγχοι Κεφαλαίων (Capital Controls)*, Ανάκτηση από: Ευρετήριο Οικονομικών Όρων.

⁴<https://www.euretirio.com/elegxoi-kefalaion-capital-controls/>, *Έλεγχοι Κεφαλαίων (Capital Controls)*, Ανάκτηση από: Ευρετήριο Οικονομικών Όρων.

Επιχειρήματα υπέρ των capital controls⁵

Οι κεφαλαιακοί έλεγχοι αν αποτελούν κομμάτι μιας συντεταγμένης οικονομικής πολιτικής μπορούν να μειώσουν τον κίνδυνο των χρηματοπιστωτικών κρίσεων και να μετριάσουν τις εξωτερικές αντικοινομίες.

Επίσης, οι έλεγχοι κεφαλαίων που περιορίζουν την κατοχή ξένων περιουσιακών στοιχείων από μόνιμους κατοίκους μιας χώρας, διασφαλίζουν ότι τα εγχώρια κεφάλαια διατίθενται φθηνότερα από ότι αν οι κάτοικοι είχαν τη δυνατότητα επενδύσεων στο εξωτερικό. Οι εγχώριες επιχειρήσεις και η κυβέρνηση έχουν δηλαδή πρόσβαση σε φθηνά δάνεια από το εσωτερικό της χώρας.

Ορισμένοι οικονομολόγοι έχουν υποστηρίξει ότι μεγάλες ανεξέλεγκτες εισροές κεφαλαίων μπορούν να αποτελέσουν τροχοπέδη για την οικονομική ευημερία μιας χώρας.

Η απότομη εισροή κεφαλαίων προκαλεί μη βιώσιμους ρυθμούς οικονομικής ανάπτυξης καθώς αυτοί επιταχύνονται σε υπερβολικό βαθμό προκαλώντας με τη σειρά τους ανατίμηση του νομίσματος και αύξηση του πληθωρισμού.

Αποτέλεσμα, όταν τα κεφάλαια αυτά (εγχώρια και ξένα) αποχωρήσουν από τη χώρα, είτε υπό το φόβο επερχόμενης κρίσης, είτε λόγω καλύτερων εναλλακτικών επενδύσεων που παρουσιάστηκαν, η χώρα να βυθίζεται σε βαθιά ύφεση. Το πρόβλημα γίνεται ακόμα εντονότερο στις αναπτυσσόμενες οικονομίες. Καθώς οι εισροές ξένων κεφαλαίων μετατρέπονται σε δάνεια εκφρασμένο σε ξένο νόμισμα, σε περίπτωση υποτίμησης του εγχώριου νομίσματος -πχ έξοδος ή μείωση του ύψους των ξένων κεφαλαίων- οι δόσεις για την αποπληρωμή των χρεών γίνονται υπερβολικά ακριβές, με αποτέλεσμα την ύφεση της οικονομίας.

⁵<https://www.euretiro.com/elegxoi-kefalaion-capital-controls/>, *Έλεγχοι Κεφαλαίων (Capital Controls)*, Ανάκτηση από: Ευρετήριο Οικονομικών Όρων.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2. ΕΛΕΓΧΟΙ ΚΕΦΑΛΑΙΩΝ (CAPITAL CONTROLS) ΣΕ ΧΩΡΕΣ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΙΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ

Δύο οικονομίες με διαφορετικές παραγωγικές δυνατότητες, ιδιομορφίες και προοπτικές, με κοινό στοιχείο τις μικρές πληθυσμιακές τους κατανομές, τη συμμετοχή του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου στα προγράμματα διάσωσής τους, την κατάρρευση του τραπεζικού τους συστήματος και την επιβολή των capital controls.⁶

Με ή χωρίς Μνημόνιο, με κοινό ή εθνικό νόμισμα, και οι δύο χώρες καταφέρνουν να επανέλθουν σε τροχιά ανάπτυξης και να προετοιμαστούν ξανά να βγουν στις προκλήσεις που απαιτεί η παγκοσμιοποιημένη οικονομία.

Το κοινό συμπέρασμα που προκύπτει είναι ότι η συνταγή επιτυχίας δεν έχει να κάνει μόνο με τα μέσα και τους κανόνες που ακολουθούνται για την επιστροφή της κανονικότητας, αλλά με τη θέληση, την εργασία και την κουλτούρα του λαού για κάτι τέτοιο.

Στις διαφορές που παρατηρούνται στους οικονομικούς δείκτες των δύο χωρών θα πρέπει να προσμετρηθούν οι διαφορετικές χρονικές περίοδοι έναρξης της κρίσης. Η Ισλανδία "αρρώστησε" επίσημα το 2008, η Κύπρος, από την άλλη, το 2013.

2.1. ΙΣΛΑΝΔΙΑ

Η οικονομία, με πληθυσμό 320.000 κατοίκων, τοποθετημένη ανάμεσα στις ΗΠΑ, την Ευρώπη και την Αρκτική, έχει κάθε λόγο να καυχήται, εννέα χρόνια μετά την κατάρρευση του τραπεζικού της συστήματος. Σύμφωνα με το ΔΝΤ, η Ισλανδία κατέχει από τις καλύτερες επιδόσεις στην Ευρώπη χάρη στην οικονομική της ανάπτυξη και ένα από τα χαμηλότερα ποσοστά ανεργίας.⁷

Η οικονομία της Ισλανδίας για πολλούς υπήρξε από τις μεγαλύτερες φούσκες, που κάποια στιγμή θα έσκαγε. Από ένα νησί της Αρκτικής με ειδικευση στην αλιεία και τη σύντηξη αλουμινίου, μετατράπηκε σε παγκόσμιο χρηματοοικονομικό κέντρο.

⁶<http://www.capital.gr/oikonomia/3066579/islandia-kai-kupros-den-einai-mono-to-nomisma>, Γκικοπούλου Έφη – Ισλανδία και Κύπρος: Δεν είναι μόνο το νόμισμα....., Ανάκτηση από: Capital.

⁷<http://www.capital.gr/oikonomia/3066579/islandia-kai-kupros-den-einai-mono-to-nomisma>, Γκικοπούλου Έφη – Ισλανδία και Κύπρος: Δεν είναι μόνο το νόμισμα....., Ανάκτηση από: Capital.

Από το 2003 έως το 2008, το μέγεθος των τριών μεγαλύτερων τραπεζών της χώρας, Landsbanki, Glitnir και Kaupthing, είχε αυξηθεί κατά 9 φορές το μέγεθος του ΑΕΠ της Ισλανδίας. Αυτές, προσφέροντας υψηλότερα επιτόκια απ' ότι οι αντίστοιχες τράπεζες σε Ολλανδία και Βρετανία, προσέλκυσαν μεγάλο αριθμό επενδυτών από όλες τις χώρες.

Τα υψηλότερα spreads που κέρδιζαν οι εγχώριες τράπεζες επενδύονταν σε εξαγορές ξένων εταιρειών, μέχρι real estate και άλλων επιχειρήσεων.

Το πρόβλημα δεν ήταν μόνο η ποιότητα των εξαγορών και η υψηλή τιμή στην οποία αποκτούσαν τις συμμετοχές, αλλά οι ισλανδικές τράπεζες έπρεπε να εκπληρώσουν την υπόσχεσή τους στους καταθέτες για υψηλά επιτόκια. Όταν η στεγαστική αγορά κατέρρευσε με τα subprimes και οι αγορές χρηματοδότησης στέγνωσαν μετά την κατάρρευση της Lehman Brothers, τα πράγματα έγιναν δύσκολα για το ισλανδικό τραπεζικό σύστημα.

Η Κεντρική Τράπεζα της Ισλανδίας δεν μπορούσε πλέον να λειτουργεί ως ο δανειστής της έσχατης ανάγκης (lender of last resort) σε τρεις τράπεζες οι οποίες ήταν πλέον μεγαλύτερες και από την ίδια την οικονομία της Ισλανδίας.

Έτσι, κάπου τον Σεπτέμβριο του 2008, μετά την κατάρρευση της Lehman Brothers, η κυβέρνηση αποφάσισε να τις αφήσει στο έλεος. Όμως, την ίδια στιγμή, δεχόταν να καταρρεύσει και το ίδιο ως κράτος. Η Ισλανδία χρειάστηκε πακέτο διάσωσης ύψους 4,6 δισ. δολαρίων, εκ των οποίων τα 2,1 δισ. δολάρια προήλθαν από το ΔΝΤ και τα υπόλοιπα 2,5 δισ. από τους Βίκινγκς γείτονές της.

Η χώρα με τους 320.000 κατοίκους έχει κάθε λόγο να καυχιέται για την πορεία της εννέα χρόνια μετά, ενώ τα στατιστικά μεγέθη της είναι αξιοζήλευτα για αρκετές χώρες της Ευρώπης αλλά και της Ευρωζώνης.

Η οικονομία της Ισλανδίας αναμένεται να αναπτυχθεί με ρυθμό της τάξης του 4,2% σύμφωνα με τις εκτιμήσεις της κεντρικής τράπεζας της χώρας και 4,1% σύμφωνα με το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο, τρεις φορές παραπάνω από τον μέσο όσο της Ευρωζώνης, ενώ το ποσοστό ανεργίας στη χώρα βρίσκεται κάτω του 3%.

Χάρη στην επιτυχή πορεία του προγράμματος που ακολούθησε και τις μεταρρυθμίσεις αυτές, η παραγωγική δυναμική της οικονομίας, από τραπεζοκεντρική που ήταν προ κρίσης 2008, στηρίζεται πλέον στον τουρισμό, στην ενέργεια και την τεχνολογία IT. Το πρόγραμμα διάσωσης της Ισλανδίας, από την πλευρά του ΔΝΤ, έληξε οριστικά τον Αύγουστο του 2011.

Το δυνατό εμπορικό της πλεόνασμα, χάρη στην αύξηση των εξαγωγών και την ενίσχυση του τουριστικού της κλάδου, οδήγησε την Ισλανδία να αποπληρώσει όλο το πακέτο διάσωσης που δέχτηκε από τις σκανδιναβικές χώρες και αρκετό μέρος από το ΔΝΤ, ενώ έχει διατηρήσει σε επαρκή βάση τα αποθεματικά της διαθέσιμα σε ξένο συνάλλαγμα.

Ο πληθωρισμός της Ισλανδίας παραμένει χαμηλότερος από τον στόχο του 2,5% που έχει θέσει στόχο η κεντρική τράπεζα (CBI), στο 1,6%. Αυτό οφείλεται κατά κύριο λόγο στις εισαγόμενες αποπληθωριστικές πιέσεις που έχει δεχτεί κυρίως από την Ευρωζώνη. Ωστόσο, οι αυξήσεις στους μισθούς της Ισλανδίας διατηρούν υψηλά τις πληθωριστικές προσδοκίες και την εγχώρια ζήτηση και κατανάλωση.

Οι έλεγχοι κεφαλαίων, τα capital controls, που έθεσε η κυβέρνηση κατά την κρίση, αν και αρχικώς προορίζονταν για ένα μικρό χρονικό διάστημα των έξι μηνών, διατηρούνται μέχρι σήμερα. Αυτό βοήθησε την εγχώρια κατανάλωση και συντέλεσε στον περιορισμό εκροών κεφαλαίων από το τραπεζικό σύστημα. Τα hedge funds που είχαν επενδύσει σε ισλανδικά assets δεν μπορούσαν να αποδεσμευθούν και οι πολίτες και σπουδαστές, για να ταξιδέψουν στο εξωτερικό, έπρεπε να επιδείξουν το εισιτήριό τους.

Οι κεφαλαιακοί έλεγχοι, αν και προστάτευσαν την εγχώρια οικονομία από τα αδυσώπητα σχέδια hedge funds και άλλων, δημιούργησαν στην ουσία ένα παραγωγικό κενό (output gap). Στην περίπτωση της Ισλανδίας, αρνητικό παραγωγικό κενό σημαίνει ότι η συνολική ποσότητα προϊόντων και υπηρεσιών που παράγεται είναι χαμηλότερη της δυνατικής παραγωγής που μπορεί να παραγάγει η οικονομία.

Έτσι, έπειτα από εννέα χρόνια, η ισλανδική κυβέρνηση τον Ιούνιο προχώρησε στη σταδιακή κατάργηση των capital controls, κάνοντας πιο εύκολη τη ζωή σπουδαστών, πολυεθνικών και τουριστικών γραφείων. Πλέον το ρίσκο που εμπεριέχουν τα τραπεζικά χαρτοφυλάκια είναι μικρό και η οικονομία θα μπορέσει να αντεπεξέλθει και μετά την πλήρη άρση των ελέγχων κεφαλαίων.

2.2. ΚΥΠΡΟΣ

Η οικονομία, με πληθυσμό 1,2 εκατ. κατοίκων, τοποθετημένη ανάμεσα στην Ελλάδα, την Τουρκία, τον Λίβανο, το Ισραήλ και την Αίγυπτο, είχε από τις πλουσιότερες οικονομίες μέχρι το 2012, οπότε η κακή διαχείριση και η διόγκωση του τραπεζικού της συστήματος

άρχισαν να βάζονται. Η Κύπρος είχε έναν παραπάνω λόγο να ανησυχεί από την Ισλανδία, λόγω των στενών οικονομικών της σχέσεων με την Ελλάδα.

Με χρονοκαθύστερηση πέντε περίπου ετών από την Ισλανδία, η χρηματοπιστωτική κρίση χτυπά την πόρτα και της γειτονικής Κύπρου. Μοιραίος κρίκος αναδεικνύεται πάλι το τραπεζικό σύστημα της χώρας και η έκθεση των εγχώριων ιδρυμάτων στην ελληνική αγορά. Έπειτα ακολούθησε το "κούρεμα" σε ιδιώτες (PSI) κατόχων ελληνικών ομολόγων, το οποίο απογύμνωσε τελείως τους ισολογισμούς των κυπριακών τραπεζών.

Το 2011, και ενώ λαμβάνει χώρα στην Ελλάδα η συζήτηση για το PSI, η Κύπρος πλήττεται από την έκρηξη στη ναυτική βάση "Ευάγγελος Φλωράκης". Πέρα από τις απώλειες σε ανθρώπινο δυναμικό, η οικονομική ζημιά ήταν μεγάλη, υπολογίζεται γύρω στα 1,5 δισ. ευρώ, ποσό ιδιαίτερα μεγάλο αν αναλογιστεί κανείς το μέγεθος της κυπριακής οικονομίας – το ΑΕΠ της Κύπρου υπολογιζόταν το 2013 στα 21,2 δισ. Ευρώ.⁸

Ακολουθούν υποβαθμίσεις της πιστοληπτικής ικανότητας της Κύπρου και, με την απόδοση του 10ετούς να ανέρχεται πάνω από το 12%, η όποια χρηματοδότηση από τις αγορές χρέους ήταν απαγορευτική. Έπειτα από ένα δάνειο ύψους 2,5 δισ. ευρώ από τους Ρώσους με επιτόκιο περίπου στο 4,5%, η Κύπρος ζητά επίσημα τη συνδρομή των Ευρωπαϊκών εταίρων της.

Έτσι, φτάνουμε στις 25 Μαρτίου του 2013, όπου και προσφέρεται πακέτο διάσωσης ύψους 10 δισ. ευρώ με τη συμμετοχή της λεγόμενης "τρίικας", που αποτελούνταν από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα και το ΔΝΤ.

Ως αντάλλαγμα, η Κύπρος συμφώνησε να κλείσει τη δεύτερη μεγαλύτερη τράπεζα σε στοιχεία ενεργητικού, τη Cyprus Popular Bank, γνωστή στις καλές μέρες ως Λαϊκή Τράπεζα, αλλά και το "κούρεμα" καταθέσεων για ποσά άνω των 100.000 ευρώ και την επιβολή capital controls.

Έπειτα από δύο χρόνια, τον Απρίλιο του 2015, η Κύπρος καταργεί τα capital controls και παρουσιάζει θετικούς ρυθμούς ανάπτυξης το πρώτο εξάμηνο του 2015, στο +0,5%, μετά το 2011.

Το Σάββατο 12 Σεπτεμβρίου 2015 το Eurogroup καλωσόρισε την επιτυχή ολοκλήρωση της εβδομης αξιολόγησης του προγράμματος της Κύπρου. Σύμφωνα με την

⁸<http://www.capital.gr/oikonomia/3066579/islandia-kai-kupros-den-einai-mono-to-nomisma>, Γκικοπούλου Έφη – Ισλανδία και Κύπρος: Δεν είναι μόνο το νόμισμα....., Ανάκτηση από: Capital.

επίσημη ανακοίνωση του Eurogroup, οι δημοσιονομικές προσαρμογές στην Κύπρο συνεχίζουν να υπερβαίνουν τις προσδοκίες και τους στόχους του προγράμματος. Η χρηματοοικονομική κατάσταση των κυπριακών τραπεζών αρχίζει να δείχνει σημάδια σταδιακής βελτίωσης. Η αγορά εργασίας αρχίζει να βελτιώνεται, αν και η ανεργία παραμένει σε υψηλά επίπεδα (16,2%).

Οι κυπριακές Αρχές εργάζονται ώστε να εφαρμοστεί το νέο κανονιστικό πλαίσιο αφερεγγυότητας. Βάσει αυτού, επιχειρείται η αναδιάρθρωση χρέους των νοικοκυριών, ώστε να αντιμετωπιστεί ο αριθμός μη εξυπηρετούμενων δανείων, τα οποία είναι από τα υψηλότερα της Ευρωζώνης.

Η επιτυχής αξιολόγηση της εφαρμογής του νόμου περί αφερεγγυότητας θα δώσει το πράσινο φως ώστε η Κύπρος να συμπεριληφθεί στο πρόγραμμα ποσοτικής χαλάρωσης της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας.

Ένα τέτοιο ενδεχόμενο θα αποκλιμακώσει σημαντικά τις αποδόσεις των κυπριακών χρεογράφων, κάνοντας πιο εύκολη την επιστροφή της Κύπρου στις διεθνείς αγορές χρέους. Το πρόγραμμα διάσωσης της Κύπρου λήγει στις 14 Μαΐου του 2016.

Το μεγαλύτερο ίσως ρίσκο που θα μπορούσε να ανακόψει την ανάπτυξη της κυπριακής οικονομίας είναι ένα πιθανό παραστράτημα της ελληνικής οικονομίας, καθώς η Κύπρος έχει ακόμη στενούς οικονομικούς (τουλάχιστον) δεσμούς με την Ελλάδα.

Το ενδεχόμενο χρεοκοπίας της Ελλάδας ή ενός πιθανού Grexit σε μια περίοδο οικονομικής ανάρρωσης θα έχει σημαντικές επιπτώσεις.

Σύμφωνα με στοιχεία της Ε.Ε., η Κύπρος είναι ακόμη εκτεθειμένη κατά 1,5 δισ. ευρώ σε ελληνικό χρέος, ήτοι το 1% του ΑΕΠ της, ενώ, παρά την αυτονομία των τεσσάρων ελληνικών θυγατρικών που δραστηριοποιούνται εκεί, Alpha Bank, ΕΤΕ, Eurobank και Τρ. Πειραιώς, πολλοί καταθέτες έσπευσαν να περιορίσουν τις αναλήψεις τους για ποσά άνω των 100.000 ευρώ όταν επεβλήθησαν οι κεφαλαιακοί έλεγχοι στην Ελλάδα.

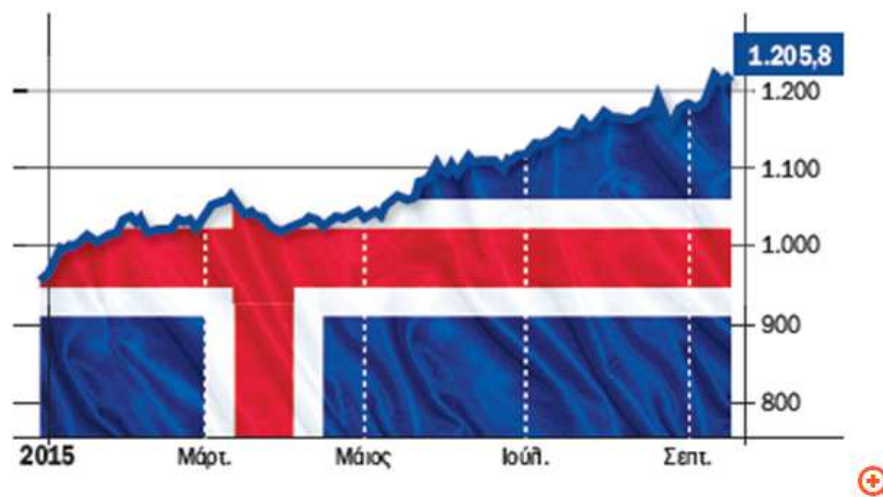
Επιπλέον, πολλές μεγάλες ελληνικές βιομηχανίες δραστηριοποιούνται στο νησί της Αφροδίτης, παρέχοντας, αν μη τι άλλο, θέσεις εργασίες στη χώρα, με πληθυσμό 1,2 εκατομμυρίων.

2.3. ΤΑ ΧΡΗΜΑΤΙΣΤΗΡΙΑ ΙΣΛΑΝΔΙΑΣ ΚΑΙ ΚΥΠΡΟΥ

Το χρηματιστήριο του Ρέικιαβικ είναι ένα μικρό χρηματιστήριο, με έτος ίδρυσης το 1985, ενώ η εισαγωγή διαπραγμάτευσης των πρώτων μετοχών πραγματοποιήθηκε το 1992. Ο συνολικός αριθμός των εισηγμένων εταιρειών ανέρχεται στις 16 μετοχές. Από την αρχή του έτους, ο ισλανδικός δείκτης OMX All Share έχει παρουσιάσει τις καλύτερες επιδόσεις στις παγκόσμιες αγορές, με τα κέρδη να ανέρχονται στο 21%.

Ωστόσο, οι μετοχές των Marel και Icelandair αποτελούν το 50% σχεδόν της συνολικής κεφαλαιοποίησης του χρηματιστηρίου, κάτι που σημαίνει ότι η εικόνα εύκολα μπορεί να παραποιηθεί.⁹

Διάγραμμα 1: Το Χρηματιστήριο της Ισλανδίας

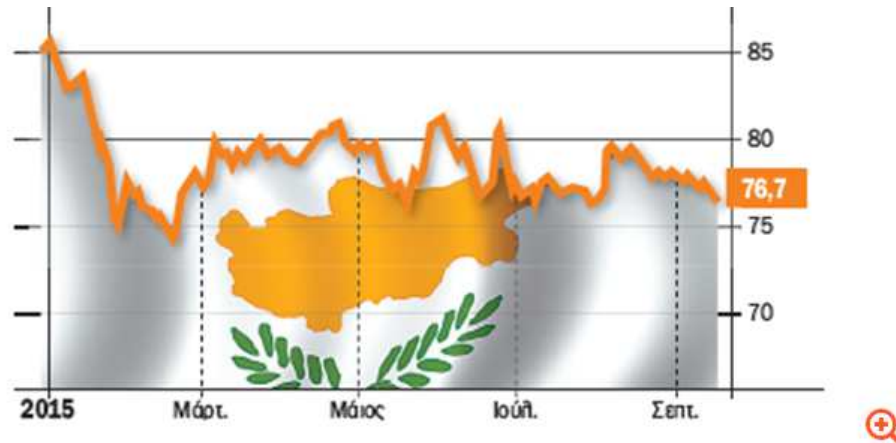

Πηγή: Εφημερίδα Κεφάλαιο

Λίγα χρόνια λειτουργίας αριθμεί και το Χρηματιστήριο της Κύπρου στη Λευκωσία, με έτος ίδρυσης το 1996, ενώ το 2006 εγκαινιάστηκε η κοινή πλατφόρμα που συνδέει το Χρηματιστήριο της Αθήνας με το Χρηματιστήριο της Κύπρου. Ο γενικός δείκτης CSE της Κύπρου καταγράφει απώλειες 13,18% από την αρχή του έτους.

⁹<http://www.capital.gr/oikonomia/3066579/islandia-kai-kupros-den-einai-mono-to-nomisma>, Γκικοπούλου Έφη – Ισλανδία και Κύπρος: Δεν είναι μόνο το νόμισμα....., Ανάκτηση από: Capital.

Διάγραμμα 2: Το Χρηματιστήριο της Κύπρου

Πηγή: Εφημερίδα Κεφάλαιο

Η Ισλανδία, όπως και η Κύπρος και το Λουξεμβούργο, αποτελούν μέρος των ανεπτυγμένων αγορών, όπως αυτές χαρακτηρίζονται από τα κριτήρια που θέτει ο MSCI. Ωστόσο, δεδομένης της μικρής κεφαλαιοποίησης των χρηματιστηρίων τους, δεν συμπεριλαμβάνονται στους δείκτες MSCI World.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3. Η ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ ΣΗΜΕΡΑ

3.1. ΤΟ ΕΙΣΟΔΗΜΑ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ

Η έρευνα εισοδήματος 2016 του ΙΜΕ ΓΣΕΒΕΕ πιστοποιεί το αρνητικό πρόσημο που διατρέχει τη σχέση λιτότητας επιχειρούμενης παραγωγικής αναδιάρθρωσης σε ένα περιβάλλον διευρυμένων αβεβαιοτήτων και εξωγενών κινδύνων που αντιμετωπίζει η ελληνική οικονομία. Πρόκειται για ένα ιδιότυπο σπирάλ απομόχλευσης εισοδημάτων, κατανάλωσης και επένδυσης, που μας οδηγεί σε χαμηλότερη κοινωνική ευημερία και περιορισμένη δυνατότητα υπέρβασης της παγίδας στασιμότητας.¹⁰

Φαίνεται ότι ο στόχος μετασχηματισμού του οικονομικού μοντέλου κατανάλωσης προς ένα περισσότερο φιλικό μοντέλο για τη διευκόλυνση επενδύσεων αποτυγχάνει διαδοχικά εν μέσω εφαρμογής σκληρών προγραμμάτων εσωτερικής υποτίμησης, που συνδυάζουν υπερφορολόγηση, ανισότητα και κάθετη πτώση των πραγματικών εισοδημάτων και της κατανάλωσης.

Οι ανισότητες που είχαν διαμορφωθεί καθ' όλη τη διάρκεια της κρίσης διευρύνονται και μέσα στο 2016, ενώ οι νέες ρυθμίσεις του τρίτου προγράμματος έχουν ήδη προσθέσει βάρη στους οικογενειακούς προϋπολογισμούς και τα εισοδήματα των νοικοκυριών. Από τα στοιχεία της έρευνας προκύπτει ότι το 75% των ελληνικών νοικοκυριών διαβιώνει με πολύ χειρότερους όρους (ποσοτικούς και ποιοτικούς) σε σχέση με το προηγούμενο διάστημα της κρίσης.

Τα στοιχεία αποτυπώνουν με το πιο ανάγλυφο τρόπο ότι τα ελληνικά νοικοκυριά αντιμετωπίζουν μεγάλες δυσκολίες στην αντιμετώπιση των καθημερινών υποχρεώσεων. Μάλιστα, ρυθμίσεις όπως η άρση της αναστολής πλειστηριασμών, η αύξηση των φόρων σε αγαθά ευρείας κατανάλωσης (τηλέφωνο, καπνός, αύξηση ΦΠΑ στα νησιά) οι πρόσθετες επιβαρύνσεις που προβλέπει το νέο ασφαλιστικό αναμένεται να συρρικνώσουν περαιτέρω την δυνητική κατανάλωση.

¹⁰<http://www.imegsevee.gr/dtimegsevee/1127-dteisodima2016>, Έρευνα ΙΜΕ ΓΣΕΒΕΕ - Δεκέμβριος 2016 – Υπερχρέωση και μειωμένο εισόδημα διαβρώνουν τις καταναλωτικές προοπτικές και την εγχώρια αγορά. Ανάκτηση από: ΙΜΕ ΓΣΕΒΕΕ.

Σύμφωνα με στοιχεία που έχουν παρουσιαστεί από διεθνείς και εγχώριους οργανισμούς, τόσο η εισοδηματική όσο και η περιουσιακή κατάσταση των ελληνικών νοικοκυριών έχει υποστεί σημαντικές απώλειες, οι οποίες δεν είναι γραμμικές, αλλά έχουν κατά κύριο λόγο επιδράσει κατά των χαμηλών και μεσαίων εισοδημάτων. Το πρόβλημα της ανισότητας λαμβάνει πλέον ανησυχητικές διαστάσεις διεθνώς και θεωρείται σημαντική απειλή για την παγκόσμια οικονομία. Σύμφωνα με μελέτη που παρουσιάστηκε στο Παγκόσμιο Οικονομικό Φόρουμ (WEF- GlobalRisksReport 2017), το 1% του πλουσιότερου πληθυσμού της γης νέμεται το 22% πλούτου (έρευνα 2015, έναντι 10% το 1980).

Στην Ελλάδα, η σωρευτική άσκηση πιέσεων από τους φόρους, τον πληθωρισμό και τα επιτόκια για τους δανειολήπτες έχουν μεγεθύνει το βαθμό απαξίωσης των εισοδημάτων και αξιών. Η πρόσφατη έρευνα που διεξήχθη από την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα καταδεικνύει μείωση των περιουσιακών στοιχείων των ελληνικών νοικοκυριών κατά 35,9%, ενώ το κατώφλι της σχετικής φτώχειας στην ελληνική περίπτωση έχει υποχωρήσει δραματικά στα 4,500€ (από 7170 το 2010, EUSILC- Eurostat). Παραδόξως, οι επιπτώσεις στις χώρες που εφάρμοσαν αντίστοιχα προγράμματα προσαρμογής ήταν ηπιότερες για τα χαμηλότερα οικονομικά στρώματα.¹¹

Όλα τα παραπάνω ενισχύουν την άποψη ότι η οικονομική προσαρμογή στη χώρα μας ήταν πολύ οξύτερη και βίαιη για τη «μεσαία τάξη», εγείροντας ερωτηματικά για την αναγκαιότητα συνέχισης της ίδιας οικονομικής πολιτικής, που συνδυάζει μειωμένες δημόσιες δαπάνες και αυξημένες φορολογικές επιβαρύνσεις. Η έναρξη εφαρμογής του προγράμματος κοινωνικού εισοδήματος αλληλεγγύης παρά τις θετικές προθέσεις που φέρει ως ρύθμιση, αδυνατεί να αντιμετωπίσει το ζήτημα της «αξιοπρεπούς διαβίωσης» και της καταπολέμησης της φτώχειας - καθώς προβλέπει μέγιστη ενίσχυση κατ' άτομο 200€ και ενδέχεται να οδηγήσει σημαντικό τμήμα του πληθυσμού σε μια ιδιότυπη ομηρία φτώχειας και απλήρωτης εργασίας. Το μέτρο αυτό πρέπει να συνδυαστεί με ένα οργανωμένο πλαίσιο κοινωνικής προστασίας, που θα συνδυάζει παροχές σε χρήμα και είδος, και θα διευθετεί αποτελεσματικά το ζήτημα της ιδιωτικής υπερχρέωσης.

Σύμφωνα με τα στοιχεία της έρευνας το 75,3% των νοικοκυριών παρουσίασε σημαντική μείωση των εισοδημάτων μέσα στο 2016. Ακόμη, πάνω από 1 στα 3 νοικοκυριά

¹¹<http://www.imegseevee.gr/dtimegseevee/1127-dteisodima2016>, Έρευνα ΙΜΕ ΓΣΕΒΕΕ - Δεκέμβριος 2016 – Υπερχρέωση και μειωμένο εισόδημα διαβρώνουν τις καταναλωτικές προοπτικές και την εγχώρια αγορά, Ανάκτηση από: ΙΜΕ ΓΣΕΒΕΕ.

δηλώνουν ότι διαβιούν με ετήσιο οικογενειακό εισόδημα που βρίσκεται στην κατώτερη εισοδηματική κλίμακα (37,1% δηλώνουν εισόδημα <10,000€). Σταθερά υψηλό παραμένει το ποσοστό των νοικοκυριών που δηλώνει ως κύρια πηγή εισοδήματος τη σύνταξη των μελών (αγγίζει το 50%).

Οι αποσπασματικές επισημάνσεις διεθνών οργανισμών για νέες προσαρμογές στο επίπεδο των συντάξεων και του αφορολόγητου, πριν γίνουν ορατές οι επιπτώσεις από το προηγούμενο κύμα περικοπών και νέων έμμεσων φόρων, πυροδοτούν νέο κύμα ανασφάλειας στα νοικοκυριά, αλλά και στις επιχειρήσεις αναφορικά με το κλίμα καταναλωτικής εμπιστοσύνης.

Άλλωστε, εξ αιτίας της κρίσης και άλλων παραγόντων, η ελληνική κοινωνία αντιμετωπίζει και ένα δομικό πρόβλημα που αφορά το δημογραφικό και την βιωσιμότητα του ασφαλιστικού. Σύμφωνα με τα στοιχεία της έρευνας, πάνω από 450,000 Έλληνες πολίτες έχουν μεταναστεύσει στο εξωτερικό για να βρουν εργασία, ενώ 2 στους 3 νέους (ηλικίας 18-35) εξετάζουν σοβαρά το ενδεχόμενο να μεταναστεύσουν αν τους δοθεί η κατάλληλη ευκαιρία για εργασία.¹²

Προς αναμονή ολοκλήρωσης της β' αξιολόγησης και ενδεχόμενης ανάληψης νέων δημοσιονομικών και ασφαλιστικών δεσμεύσεων από τη χώρα μας, η ΓΣΕΒΕΕ υπογραμμίζει την ανάγκη να παρασχεθεί επιπρόσθετος δημοσιονομικός χώρος και χρόνος στην ελληνική οικονομία, προκειμένου να αξιοποιηθεί για την τόνωση της επενδυτικής ζήτησης και της απασχόλησης. Παράλληλα, οι πολιτικές δυνάμεις που αρχίζουν να συγκλίνουν σε χαμηλότερους στόχους πρωτογενών πλεονασμάτων – γεγονός ασφαλώς θετικό πρέπει να εργαστούν προς την κατεύθυνση παράλληλης διαμόρφωσης ενός εθνικού σχεδίου για την ανάπτυξη και την παραγωγική ανασυγκρότηση με κίνητρα για τη μικρομεσαία επιχειρηματικότητα με χαμηλότερη φορολόγηση, αναπροσαρμογή των ασφαλιστικών επιβαρύνσεων και υιοθέτηση ενός πλαισίου ρυθμίσεων που θα διασφαλίζουν την κοινωνική συνοχή και δε θα εντείνουν τον κοινωνικό αυτοματισμό.

Τα κυριότερα συμπεράσματα της έρευνας του ΙΜΕ ΓΣΕΒΕΕ που έγινε σε συνεργασία με την εταιρεία MARC ΑΕ σε πανελλαδικό δείγμα 1000 νοικοκυριών, στο διάστημα 14 έως 23 Νοεμβρίου 2016 έχουν ως εξής:

¹²<http://www.imegsevee.gr/dtimegsevee/1127-dteisodima2016>, Έρευνα ΙΜΕ ΓΣΕΒΕΕ - Δεκέμβριος 2016 – Υπερχρέωση και μειωμένο εισόδημα διαβρώνουν τις καταναλωτικές προοπτικές και την εγχώρια αγορά, Ανάκτηση από: ΙΜΕ ΓΣΕΒΕΕ.

ΕΙΣΟΔΗΜΑ-ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΝΟΙΚΟΚΥΡΙΩΝ¹³

1. Πάνω από 37% των νοικοκυριών δηλώνει ότι διαβιώνει με ετήσιο οικογενειακό εισόδημα που βρίσκεται στην κατώτερη εισοδηματική κλίμακα (37,1% αναφέρει ότι διαθέτει εισόδημα <10,000€, ποσοστό οριακά αυξημένο σε σχέση με το 36,3% του 2015). Στην πιο δεινή θέση είναι τα νοικοκυριά με έναν τουλάχιστον άνεργο, όπου καταγράφεται ποσοστό άνω του 50%.
2. Το 75,3% των νοικοκυριών παρουσίασε μείωση των εισοδημάτων το 2016 σε σχέση με το 2015, με σαφέστατη την τάση διεύρυνσης της ανισότητας υπέρ των ανώτερων εισοδηματικών κλιμακίων (στην κατηγορία άνω των 30,000€ παρουσιάζεται αύξηση στο 11,1% του πληθυσμού). Ιδιαίτερα ευάλωτα είναι τα μονομελή νοικοκυριά και όσα έχουν ένα άνεργο στο νοικοκυριό. Ενδεικτικό είναι το γεγονός ότι μόνο το 1,5% του πληθυσμού καταφέρνει να αποταμιεύσει. Σύμφωνα με στοιχεία της AMECO, η καθαρή αποταμίευση του ιδιωτικού τομέα το 2015 μειώθηκε κατά 9,5 δις. Σε πρόσφατη μελέτη της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας, επισημαίνεται ότι τα ελληνικά νοικοκυριά έχουν απολέσει το 35,9% της αξίας των περιουσιακών τους στοιχείων μετά την έναρξη της κρίσης.
3. Το 16,0% των νοικοκυριών δηλώνει ότι τα εισοδήματά του δεν επαρκούν για να καλύψουν ούτε τις βασικές τους ανάγκες, εύρημα που συνάδει με το ποσοστό ακραίας φτώχειας που σημειώνεται στη χώρα (το οποίο υπολογίζεται στο 40% του ενδιάμεσου εισοδήματος, ΕΛΣΤΑΤ). Σύμφωνα με τα επίσημα στοιχεία της Eurostat Έρευνα Εισοδήματος και Συνθηκών Διαβίωσης των Νοικοκυριών), το κατώφλι σχετικής φτώχειας μειώθηκε από τις 7,178 στο 2010 στις 4,512€ το 2015, ένδειξη κατάρρευσης των μεσαίων εισοδημάτων. Αν λαμβάναμε ως μέτρο σύγκρισης το κατώφλι φτώχειας του 2010, τότε περίπου τα μισά νοικοκυριά θα θεωρούνταν σήμερα φτωχά.
4. Ενδεικτικό της εκτεταμένης εισοδηματικής επισφάλειας είναι το γεγονός ότι στο ενδεχόμενο μιας έκτακτης ανάγκης πληρωμής 500€, το 15,8% δηλώνει ότι δεν θα μπορούσε να την πραγματοποιήσει, ενώ το 51,4% θα κάλυπτε αυτή τη δαπάνη με μεγάλη δυσκολία.

¹³<http://www.imegseevee.gr/dtimegseevee/1127-dteisodima2016>, Έρευνα ΙΜΕ ΓΣΕΒΕΕ - Δεκέμβριος 2016 – Υπερχρέωση και μειωμένο εισόδημα διαβρώνουν τις καταναλωτικές προοπτικές και την εγχώρια αγορά, Ανάκτηση από: ΙΜΕ ΓΣΕΒΕΕ.

5. Σχεδόν τα 2/3 των νοικοκυριών (65,3%) αναγκάζονται να κάνουν περικοπές για να εξασφαλίσουν τα αναγκαία προς το ζην. Αξίζει να σημειωθεί ότι τα πολυμελή (άνω 5 ατόμων) νοικοκυριά, τα νοικοκυριά με ανέργους και χαμηλό εισόδημα αντιμετωπίζουν σοβαρότερο πρόβλημα κάλυψης των βασικών αναγκών.
6. Αποθαρρυντικό είναι το γεγονός ότι οι προσδοκίες των νοικοκυριών για το νέο έτος παραμένουν συντριπτικά αρνητικές, καθώς το 73,5% αναμένει επιδείνωση της οικονομικής του κατάστασης (μόνο το 5,1% αναμένει βελτίωση των οικονομικών του δυνατοτήτων). Τούτο συναρτάται με τις προβολές των νοικοκυριών σχετικά με την ικανότητα τους να ανταποκριθούν στις τρέχουσες και μελλοντικές υποχρεώσεις.

ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ-ΑΝΕΡΓΙΑ¹⁴

1. Το 32,6% των νοικοκυριών, δηλαδή σχεδόν 1,1 εκ. νοικοκυριά έχουν στην οικογένεια ένα τουλάχιστο άτομο σε ανεργία. Το ποσοστό της μακροχρόνιας ανεργίας ανέρχεται στο 73,3% του συνολικού αριθμού των ανέργων. Από το σύνολο των ανέργων μελών των νοικοκυριών, μόνο το 9,5% λαμβάνει επίδομα ανεργίας. Πρόκειται για μια ιδιαίτερα ευάλωτη ομάδα πληθυσμού, για την οποία απαιτείται να διαμορφωθεί ένα ελάχιστο πλαίσιο κοινωνικής προστασίας που θα συνδυάζει οικονομική- κοινωνική στήριξη και παροχές σε είδος, με σκοπό την επανένταξη στην αγορά εργασίας και όχι την περιθωριοποίηση.
2. Η οικονομική επισφάλεια δεν διατρέχει μόνο άνεργους αλλά και εργαζόμενους. Περισσότερα από 1 στα 5 νοικοκυριά (22,4%) έχουν ένα μέλος στην οικογένεια που εργάζεται για λιγότερα χρήματα από τον επίσημα καθορισμένο κατώτατο μισθό των 586€ (490,00€καθαρή αμοιβή).
3. Εκρηκτικές διαστάσεις φαίνεται ότι έχει λάβει το φαινόμενο της οικονομικής μετανάστευσης. Το 9,7% των νοικοκυριών δηλώνει ότι είχε ένα τουλάχιστο μέλος που μετανάστευσε στο εξωτερικό για να βρει εργασία (αυτό αντιστοιχεί σε πάνω από 400,000 οικογένειες). Ο αριθμός αυτός συγκλίνει σύμφωνα με τα επίσημα στοιχεία των στατιστικών αρχών, όπου υπάρχει η εκτίμηση της μετανάστευσης περισσότερων από 500,000 Ελλήνων πολιτών από την απαρχή της κρίσης (427,000 την περίοδο 2008-2013). Ακόμη πιο ανησυχητική είναι η προοπτική συνέχισης του φαινομένου, καθώς το 42% των

¹⁴<http://www.imegseevee.gr/dtimegseevee/1127-dteisodima2016>, Έρευνα IME ΓΣΕΒΕΕ - Δεκέμβριος 2016 – Υπερχρέωση και μειωμένο εισόδημα διαβρώνουν τις καταναλωτικές προοπτικές και την εγχώρια αγορά. Ανάκτηση από: IME ΓΣΕΒΕΕ.

νοικοκυριών θα εξέταζε σοβαρά το ενδεχόμενο να μεταναστεύσει στο εξωτερικό, αν υπήρχαν οι προϋποθέσεις για εξεύρεση εργασίας. Στις νεότερες ηλικίες 18-35 ετών, το ποσοστό αυτό ανέρχεται στο 67,7%.

4. Τα νοικοκυριά που δηλώνουν εισοδήματα από επιχειρηματική δραστηριότητα ως κύρια πηγή εισοδήματος παραμένουν στο χαμηλό 9% (από 12,6% το 2012), ποσοστό που αναμένεται να υποχωρήσει με την εφαρμογή του νέου υπολογισμού των ασφαλιστικών εισφορών. Σταθερά υψηλό, αλλά οριακά μειούμενο είναι το ποσοστό των νοικοκυριών (49,2%) που δηλώνει τη σύνταξη κάποιου μέλους ως την κυριότερη πηγή εισοδήματος. Η μικρή μείωση (έναντι 52% το Δεκέμβριο του 2014) πιθανότατα οφείλεται στην προοδευτική οριζόντια μείωση του επιπέδου των συντάξεων).

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ ΥΠΟΧΡΕΩΣΕΙΣ¹⁵

1. Το 21,3% των νοικοκυριών έχει ληξιπρόθεσμες οφειλές προς την εφορία, ενώ το 58,2% των οφειλετών έχει υπαχθεί σε κάποιου είδους ρύθμιση, ένδειξη της αδυναμίας τους να ανταποκριθούν στα υπέρογκα φορολογικά βάρη. Ασφαλώς, οι ρυθμίσεις που θεσπίστηκαν, και ιδιαίτερα των 100 δόσεων έχουν επιφέρει θετικά αποτελέσματα στη διαχείριση των φορολογικών βαρών. Συνολικά, από την έναρξη της κρίσης, πάνω από 160,000 νοικοκυριά έχουν υποστεί δέσμευση ή κατάσχεση περιουσιακών στοιχείων. Αξίζει να αναφερθεί ότι οι φόροι ως %ΑΕΠ καταγράφουν την υψηλότερη τιμή στις χώρες της περιφέρειας.
2. Το 27,3% των νοικοκυριών με δανειακές υποχρεώσεις έχει ληξιπρόθεσμες οφειλές προς τις τράπεζες (αφορά περίπου 430,000 νοικοκυριά). Εντονότερο πρόβλημα αντιμετωπίζουν τα φτωχότερα και μονομελή νοικοκυριά (άνω του 40%).
3. Το 34% των νοικοκυριών εκτιμά ότι δεν θα μπορέσει να ανταποκριθεί στις φορολογικές υποχρεώσεις το επόμενο έτος, ενώ ειδικότερα, το 15,1% των νοικοκυριών με ιδιόκτητο ακίνητο δηλώνει ότι αδυνατεί να πληρώσει τους φόρους για τα ακίνητα που διαθέτει (ΕΝΦΙΑ). Είναι χαρακτηριστικό ότι το 24,7% των ιδιοκτητών είναι διπλά υπόχρεοι για το ακίνητό τους: παράλληλα με την καταβολή ΕΝΦΙΑ πρέπει να καταβάλλουν και τις δόσεις του στεγαστικού δανείου.

¹⁵<http://www.imegsevee.gr/dtimegsevee/1127-dteisodima2016>, Έρευνα ΙΜΕ ΓΣΕΒΕΕ - Δεκέμβριος 2016 – Υπερχρέωση και μειωμένο εισόδημα διαβρώνουν τις καταναλωτικές προοπτικές και την εγχώρια αγορά, Ανάκτηση από: ΙΜΕ ΓΣΕΒΕΕ.

4. Το 34,5% εκτιμά ότι δεν θα μπορέσει να ανταποκριθεί στις δανειακές του υποχρεώσεις το επόμενο έτος. 1 στα 4 νοικοκυριά που διαμένουν σε ιδιόκτητο σπίτι έχουν στεγαστικό δάνειο, ενώ το 31,5 % εξ αυτών των οφειλετών έχει καθυστερημένες οφειλές.
5. Συνολικά, το ύψος των δανείων των νοικοκυριών ανέρχεται, με βάση στοιχεία της ΤτΕ σε 94,8 δις. Τα 67,2 δις αφορούν στεγαστικά δάνεια και τα 27,6 καταναλωτικά δάνεια. Τα μη εξυπηρετούμενα ανοίγματα των νοικοκυριών ανέρχονται στο 45,7%.
6. Από τα στοιχεία της έρευνας, προκύπτει ότι οι τράπεζες έχουν προχωρήσει σε ρυθμίσεις στο 40% των στεγαστικών δανείων. Ωστόσο, 1 στα 4 (24,3%) νοικοκυριά εκφράζουν φόβο ότι θα χάσουν το σπίτι τους εξ αιτίας τόσο των συσσωρευμένων υποχρεώσεων όσο και των επιπρόσθετων επιβαρύνσεων (δανειακών, φορολογικών και άλλων).

ΚΑΤΑΝΑΛΩΣΗ¹⁶

1. Συνεχίζεται η πτωτική πορεία της εγχώριας ζήτησης καθώς σχεδόν στο σύνολο των αγαθών και υπηρεσιών σημειώνεται αρνητικό ισοζύγιο. Σχετικά με τις τάσεις κατανάλωσης, μεγάλο τμήμα του πληθυσμού σημείωσε περικοπές στις δαπάνες ένδυσης-υπόδησης (53%), στις εξόδους (48,2%) και στα είδη διατροφής (40,2%), ένδειξη στροφής στην κατανάλωση χαμηλότερης ποιότητας αγαθών.
2. Αντίθετα, διευρύνθηκε ο αριθμός νοικοκυριών που δήλωσε ότι αύξησε την ιδιωτική δαπάνη για τους οικιακούς λογαριασμούς, την υγειονομική και φαρμακευτική περίθαλψη και την εκπαίδευση. Αυτό συμβαίνει λόγω προφανώς της αύξησης της ιδιωτικής συμμετοχής και της μείωσης της δημόσιας δαπάνης, ειδικά στην υγεία. Η τάση αυτή διεύρυνσης της ιδιωτικής δαπάνης για την εξασφάλιση αγαθών κοινωνικού χαρακτήρα (υγεία, εκπαίδευση, λογαριασμοί κοινής ωφέλειας) αποτελεί ανασταλτικό παράγοντα για την διατήρηση της οικονομικής και κοινωνικής συνοχής.
3. Πάνω από τα μισά νοικοκυριά δήλωσαν ότι καθυστέρησαν να λάβουν ιατρικές συμβουλές και θεραπείας λόγω οικονομικής αδυναμίας. Πάνω από 1 στα 3 νοικοκυριά έχει καθυστερήσει να επισκευάσει ηλεκτρική οικιακή συσκευή, ενώ αντίστοιχα το 35% καθυστερεί να κάνει service στο αυτοκίνητο.
4. Αξιοσημείωτη είναι η προσαρμογή των ελληνικών νοικοκυριών στη νέα ψηφιακή εποχή και τα capital controls. Περίπου τα μισά νοικοκυριά χρησιμοποιούν πλαστικό χρήμα και

¹⁶<http://www.imegsevee.gr/dtimegsevee/1127-dteisodima2016>, Έρευνα IME ΓΣΕΒΕΕ - Δεκέμβριος 2016 – Υπερχρέωση και μειωμένο εισόδημα διαβρώνουν τις καταναλωτικές προοπτικές και την εγχώρια αγορά, Ανάκτηση από: IME ΓΣΕΒΕΕ.

e-banking για αγορά αγαθών και πληρωμή λογαριασμών, αλλά παραμένει ένα 46% που προτιμά να πληρώνει μόνο με μετρητά. Αυτό σημαίνει ότι απαιτείται διαφορετικό μίγμα κινήτρων σε διαφορετικές ομάδες του πληθυσμού, αλλά και συμμόρφωση των τραπεζών με τις οδηγίες της ΤτΕ και το πνεύμα μετάβασης στη νέα ψηφιακή εποχή. Σημαίνει επίσης ότι ένα πολύ σημαντικό κομμάτι του πληθυσμού αδυνατεί να προσαρμοστεί σε αυτή την συναλλακτική συνήθεια.

3.2. ΜΑΚΡΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ ΚΑΙ ΔΗΜΟΣΙΟΝΟΜΙΚΕΣ ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ

Τους πρώτους μήνες του 2016 η οικονομία επηρεάστηκε από τους κεφαλαιακούς περιορισμούς, αλλά και από την παρατεταμένη διαπραγμάτευση με τους θεσμούς στο πλαίσιο της πρώτης αξιολόγησης. Η ολοκλήρωση της αξιολόγησης, σε συνδυασμό με την επιτάχυνση των ιδιωτικοποιήσεων και τη βελτίωση των συνθηκών χρηματοδότησης του τραπεζικού συστήματος, αναμένεται να διαδραματίσουν καθοριστικό ρόλο.¹⁷

Εκτιμάται ότι από το δεύτερο εξάμηνο θα ενεργοποιηθούν θετικές τάσεις στην οικονομική δραστηριότητα, βασισμένες κυρίως στη σταδιακή άνοδο της επενδυτικής δαπάνης, στη σταθεροποίηση της ιδιωτικής κατανάλωσης, στην ενίσχυση της τουριστικής κίνησης, αλλά και στη θετική συμβολή των καθαρών εξαγωγών, υπό την προϋπόθεση ότι δεν θα ακολουθήσουν δυσμενείς εξελίξεις στο μεταναστευτικό.

Εκτιμάται επίσης ότι η θετική δυναμική θα συνεχιστεί και τα επόμενα δύο έτη και θα απελευθερώσει δυνάμεις μεταστροφής του παραγωγικού μηχανισμού προς περισσότερο εξωστρεφή και καινοτόμο δραστηριότητα, υπό τον όρο ότι δεν θα ανακοπεί η μεταρρυθμιστική προσπάθεια.

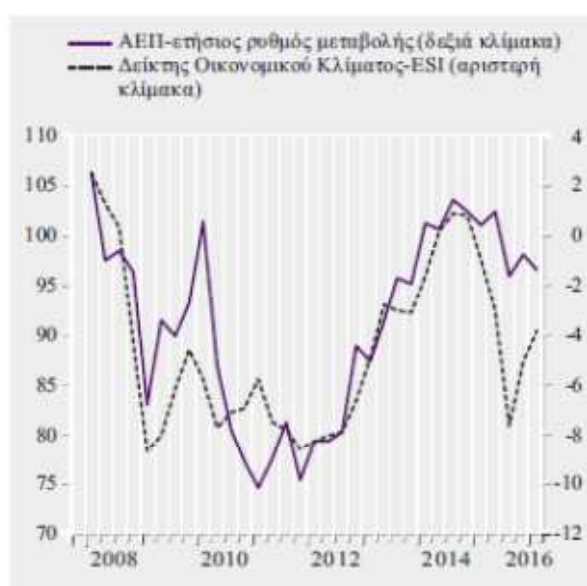
Σύμφωνα με τα πιο πρόσφατα στοιχεία για το ΑΕΠ, η οικονομική δραστηριότητα κινήθηκε πτωτικά το α' τρίμηνο του 2016, τόσο σε σχέση με το αντίστοιχο διάστημα του προηγούμενου έτους (-1,4%) όσο και έναντι του προηγούμενου τριμήνου (-0,5%) (Διαγράμματα 3 και 4).¹⁸

¹⁷<http://www.bankofgreece.gr/BogEkdoseis/NomPol20152016.pdf>, Νομισματική Πολιτική 2015 – 2016, Ανάκτηση από: Τράπεζα της Ελλάδος.

¹⁸<http://www.bankofgreece.gr/BogEkdoseis/NomPol20152016.pdf>, Νομισματική Πολιτική 2015 – 2016, Ανάκτηση από: Τράπεζα της Ελλάδος.

Σε αυτή την εξέλιξη συνέβαλε κυρίως η πτώση της ιδιωτικής κατανάλωσης, η οποία επηρεάστηκε από τις συσσωρευμένες στο τελευταίο τρίμηνο του 2015 και στο α' τρίμηνο του 2016 φορολογικές υποχρεώσεις των νοικοκυριών και αποτυπώθηκε στη σημαντική επιδείνωση του δείκτη καταναλωτικής εμπιστοσύνης. Από την άλλη πλευρά, το ίδιο διάστημα οι δείκτες επιχειρηματικής εμπιστοσύνης κατέγραψαν σχετική στασιμότητα, εν αναμονή της ολοκλήρωσης της αξιολόγησης από τους θεσμούς (Διάγραμμα 3).

Διάγραμμα 3: ΑΕΠ και Δείκτης Οικονομικού Κλίματος - ESI (2008-α' τρίμ. 2016)

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, Ευρωπαϊκή Επιτροπή και IOBE

Οι βραχυχρόνιοι δείκτες οικονομικής δραστηριότητας καταγράφουν μικτή εικόνα. Επισημαίνεται η υποχώρηση των λιανικών πωλήσεων (-3,4%) και η υστέρηση της βιομηχανικής παραγωγής κατά 0,8% το α' τρίμηνο. Ωστόσο, ο ρυθμός μεταβολής των πωλήσεων επιβατικών αυτοκινήτων ιδιωτικής χρήσης εξακολουθεί να βρίσκεται σε θετικό έδαφος, η μεταποιητική παραγωγή αυξάνεται ελαφρά και ο Δείκτης Υπευθύνων Προμηθειών (PMI) στη βιομηχανία κινείται σταθεροποιητικά. Ταυτόχρονα, η αγορά εργασίας διατηρεί, αν και σε μικρότερο βαθμό σε σχέση με τα δύο προηγούμενα έτη, στοιχεία δυναμισμού χάρη κυρίως στις προσδοκίες για την τουριστική κίνηση και στην επέκταση ευέλικτων μορφών

απασχόλησης (που αντανακλώνται σε αύξηση της απασχόλησης στους κλάδους του τουρισμού και του εμπορίου).¹⁹

Οι εξαγωγές αγαθών το α' τρίμηνο ήταν συγκρατημένες, αλλά το ισοζύγιο αγαθών ωφελήθηκε από τη σημαντική μείωση των τιμών των καυσίμων και τη συρρίκνωση της εγχώριας ζήτησης για εισαγόμενα καταναλωτικά προϊόντα. Η ολοκλήρωση της πρώτης αξιολόγησης αναμένεται να βελτιώσει το επενδυτικό κλίμα, να λειτουργήσει ως θετική ένδειξη για τη συνέχιση των μεταρρυθμίσεων και τελικά να συμβάλλει στην ανάσχεση της ύφεσης και στην επιστροφή της οικονομίας σε θετικούς ρυθμούς ανάπτυξης.

Ταυτόχρονα, όπως προβλέπεται και στην απόφαση του Eurogroup της 24.5.2016, σημαντικό μέρος των πληρωμών από την εκταμίευση των δόσεων, τόσο του Ιουνίου όσο και του Σεπτεμβρίου, θα κατευθυνθεί στην αποπληρωμή των οφειλόμενων του Δημοσίου στον ιδιωτικό τομέα και επομένως θα ενισχυθεί άμεσα η ρευστότητα στην πραγματική οικονομία.

Σύμφωνα με τις εκτιμήσεις της Τράπεζας της Ελλάδος, για το σύνολο του 2016 προβλέπεται ελαφρώς αρνητικός ρυθμός μεταβολής του ΑΕΠ, καθώς αναμένονται, το γ' και το δ' τρίμηνο, θετικοί ρυθμοί μεταβολής, που σχεδόν θα αντισταθμίσουν το αρνητικό αποτέλεσμα του πρώτου εξαμήνου.

Ιδιαίτερη σημασία αποδίδεται στις επιχειρηματικές επενδύσεις, η ανάκαμψη των οποίων αναμένεται να υποβοηθηθεί από τους εξής παράγοντες:²⁰

- ❖ Τις θετικές εξελίξεις στο εγχώριο πιστωτικό σύστημα, όπως η αναμενόμενη επανένταξη των ελληνικών κρατικών ομολόγων στις αποδεκτές από το Ευρωσύστημα εξασφαλίσεις επαναφορά του waiver, η αντίστοιχη μείωση του ανώτατου ορίου προσφυγής των τραπεζών στο μηχανισμό έκτακτης ενίσχυσης σε ρευστότητα (ELA), η ενδεχόμενη δυνατότητα συμμετοχής και των ελληνικών κρατικών ομολόγων στο πρόγραμμα ποσοτικής χαλάρωσης της ΕΚΤ καθώς και η αποτελεσματική διαχείριση των μη εξυπηρετούμενων δανείων, οι οποίες αναμένεται να απελευθερώσουν σταδιακά πόρους για τη χρηματοδότηση της πραγματικής οικονομίας.
- ❖ Την ολοκλήρωση κρίσιμων ιδιωτικοποιήσεων, την επιτάχυνση του σχετικού προγράμματος με την ίδρυση του νέου φορέα με την επωνυμία "Ελληνική Εταιρεία

¹⁹<http://www.bankofgreece.gr/BogEkdoseis/NomPol20152016.pdf>, Νομισματική Πολιτική 2015 – 2016, Ανάκτηση από: Τράπεζα της Ελλάδος.

²⁰<http://www.bankofgreece.gr/BogEkdoseis/NomPol20152016.pdf>, Νομισματική Πολιτική 2015 – 2016, Ανάκτηση από: Τράπεζα της Ελλάδος.

Συμμετοχών και Περιουσίας ΑΕ”, την ψήφιση του νέου αναπτυξιακού νόμου, τη σταθεροποίηση των κεφαλαιακών ροών από την ΕΕ και την αξιοποίηση των κονδυλίων από το Ευρωπαϊκό Ταμείο Στρατηγικών Επενδύσεων.

Η καταναλωτική δαπάνη των νοικοκυριών προβλέπεται να σταθεροποιηθεί το δεύτερο εξάμηνο, χάρη στη διατήρηση θετικών ρυθμών μεταβολής της απασχόλησης και στη μικρή μείωση του διαθέσιμου εισοδήματος των μισθωτών.

Ο γενικός πληθωρισμός αναμένεται να διαμορφωθεί υπό τη συνδυασμένη επίδραση των πληθωριστικών πιέσεων από τις νέες αυξήσεις στην έμμεση φορολογία και των αντιπληθωριστικών τάσεων από τα ενεργειακά αγαθά. Οι περιορισμοί της εγχώριας ζήτησης συνεχίζουν να επιδρούν σε αντιπληθωριστική κατεύθυνση, ωστόσο εκτιμάται ότι στη διάρκεια του 2016 ο πυρήνας του πληθωρισμού θα καταγράψει ήπιες αυξήσεις.

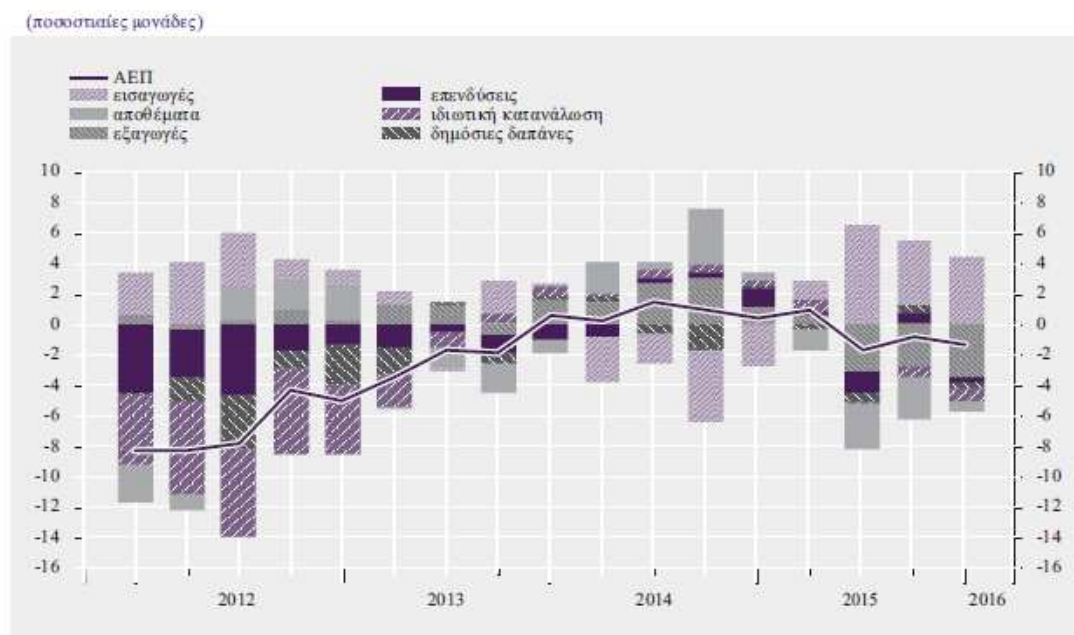
Η εξαγωγική δραστηριότητα της οικονομίας αναμένεται να κινηθεί με οριακά θετικούς ρυθμούς στη διάρκεια του 2016, ενώ η διεθνής ανταγωνιστικότητα της χώρας σε όρους σχετικών τιμών και κόστους εργασίας θα συνεχίσει να βελτιώνεται. Οι εξαγωγές αγαθών εκτιμάται ότι θα αυξηθούν, ακολουθώντας την εξέλιξη της εξωτερικής ζήτησης. Όσον αφορά τις εξαγωγές υπηρεσιών, η μείωση των εισπράξεων από τις θαλάσσιες μεταφορές, λόγω των συνθηκών που έχουν διαμορφωθεί μετά την επιβολή των κεφαλαιακών περιορισμών, θα υπεραντισταθμίσει την άνοδο των τουριστικών εσόδων για το σύνολο του έτους.

Η αποκλιμάκωση της ανεργίας αναμένεται να συνεχιστεί με βραδύτερους ρυθμούς στη διάρκεια του 2016. Η υψηλή ανεργία των νέων και η μακροχρόνια ανεργία παραμένουν μείζονα προβλήματα, η επίλυση των οποίων είναι άμεσα συνδεδεμένη με τη συνέχιση της υλοποίησης διαρθρωτικών αλλαγών, αλλά και με την εξωστρεφή και καινοτόμο επενδυτική δραστηριότητα του ιδιωτικού τομέα.

Προκειμένου να διατηρηθεί η κοινωνική συνοχή και να προστατευθεί η αναπτυξιακή προσπάθεια, είναι αναγκαία η συνέχιση της στοχευμένης υποστήριξης των αδύναμων κοινωνικών ομάδων και η διατήρηση και βελτίωση της αποδοτικότητας των δημόσιων υπηρεσιών, χωρίς να διακυβευθεί η επίτευξη των δημοσιονομικών στόχων. Προς αυτή την κατεύθυνση εκτιμάται ότι θα συνεισφέρει η εφαρμογή του ελάχιστου εγγυημένου εισοδήματος (ή κοινωνικού εισοδήματος αλληλεγγύης) που αναμένεται το δεύτερο εξάμηνο του 2016. Όσον αφορά τις δημόσιες υπηρεσίες, επιτακτική φαίνεται η ανάγκη για βελτίωση της αποδοτικότητας του συστήματος υγείας. Η μεταρρυθμιστική πολιτική θα πρέπει να

επικεντρωθεί περισσότερο στην ενίσχυση της αποτελεσματικότητας των υπηρεσιών υγείας και λιγότερο στην περαιτέρω περικοπή της δημόσιας δαπάνης.²¹

Διάγραμμα 4: Συμβολές στην ετήσια μεταβολή του ΑΕΠ από την πλευρά της ζήτησης

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, Εθνικοί Λογαριασμοί

3.2.1. Εξελίξεις και Προοπτικές της Οικονομικής Δραστηριότητας

Εξελίξεις από την πλευρά της ζήτησης

Το 2015 το ΑΕΠ μειώθηκε κατά 0,3%, σε σταθερές τιμές 2010 (εποχικώς διορθωμένα στοιχεία), παρά το γεγονός ότι η ιδιωτική κατανάλωση και οι επενδύσεις σημείωσαν μικρή άνοδο (+0,2% και +0,9% αντίστοιχα) και ταυτόχρονα ο εξωτερικός τομέας είχε θετική συμβολή (1,1 ποσοστιαία μονάδα). Η εξέλιξη αυτή συνδέεται με τη σημαντική ανάλωση αποθεμάτων ενδεχομένως και ως συνέπεια της επιβολής των κεφαλαιακών περιορισμών που προκάλεσε κάμψη των συνολικών επενδύσεων της οικονομίας, μέρος των οποίων είναι και τα αποθέματα. Η υποχώρηση των εισαγωγών συνέβαλε θετικά στο ΑΕΠ κατά 2,2

²¹<http://www.bankofgreece.gr/BogEkdoseis/NomPol20152016.pdf>, Νομισματική Πολιτική 2015 – 2016, Ανάκτηση από: Τράπεζα της Ελλάδος.

ποσοστιαίες μονάδες περίπου, ενώ οι επενδύσεις σε πάγιο κεφάλαιο παρέμειναν σε θετικό έδαφος, παρά το επιβαρυντικό γ' τρίμηνο του έτους. Η ύφεση πάντως που χαρακτήρισε το δεύτερο εξάμηνο του 2015, ως αποτέλεσμα, μεταξύ άλλων, των κεφαλαιακών περιορισμών, ήταν μάλλον ηπιότερη της αναμενόμενης, καθώς στο τελευταίο τρίμηνο του έτους αποκαταστάθηκε σε μεγάλο βαθμό η χρηματοδότηση της οικονομίας και βελτιώθηκε σημαντικά το επιχειρηματικό κλίμα.²²

Πίνακας 1: Ζήτηση και ΑΕΠ

(ετήσιες ποσοστιαίες μεταβολές και συμβολές σε ποσοστιαίες μονάδες, σταθερές αγοραίες τιμές 2010)

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016 α' τρίμ.
Ιδιωτική κατανάλωση	-6,4 (-4,4)	-9,9 (-6,8)	-7,9 (-5,5)	-2,5 (-1,7)	0,7 (0,5)	0,2 (0,2)	-1,3 (-0,9)
Δημόσια κατανάλωση	-4,2 (-0,9)	-7,0 (-1,6)	-7,1 (-1,6)	-5,5 (-1,2)	-2,4 (-0,5)	-0,1 (0,0)	-1,5 (-0,3)
Ακαθάριστες επενδύσεις πάγιου κεφαλαίου	-19,3 (-4,0)	-20,7 (-3,6)	-23,4 (-3,6)	-9,3 (-1,2)	-2,7 (-0,3)	0,9 (0,1)	-2,7 (-0,3)
Επενδύσεις σε κατοικίες	-26,3 (-1,7)	-14,4 (-0,7)	-38,2 (-1,8)	-30,7 (-1,0)	-52,2 (-1,2)	-23,3 (-0,2)	-17,3 (-0,2)
Εγχώρια τελική ζήτηση ¹	-8,3 (-9,3)	-11,0 (-12,0)	-10,0 (-10,7)	-4,0 (-4,1)	-0,3 (-0,4)	0,2 (0,3)	-1,5 (-1,5)
Αποθέματα και στατιστικές διαφορές (ως % του ΑΕΠ)	-0,5%	-0,7%	-0,6%	-0,8%	0,6%	-1,1%	0,3%
Εγχώρια ζήτηση	-5,3 (-7,4)	-9,7 (-11,9)	-8,8 (-10,4)	-3,2 (-4,4)	3,2 (1,0)	-3,6 (-1,4)	-2,1 (-1,2)
Εξαγωγές αγαθών και υπηρεσιών	4,4 (0,9)	0,8 (0,2)	1,1 (0,3)	1,7 (0,4)	7,4 (2,1)	-3,8 (-1,1)	-11,7 (-3,5)
Εισαγωγές αγαθών και υπηρεσιών	-3,4 (1,0)	-8,2 (2,5)	-9,4 (2,9)	-2,9 (0,9)	7,8 (-2,4)	-6,9 (2,2)	-12,8 (4,3)
Εξωτερική ζήτηση	---	---	---	---	---	---	---
Αισθητό εγχώριο προϊόν σε τιμές αγοράς	-5,5	-9,2	-7,3	-3,1	0,7	-0,3	-1,4

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ και ΙΟΒΕ

²²<http://www.bankofgreece.gr/BogEkdoseis/NomPol20152016.pdf>, Νομισματική Πολιτική 2015 – 2016, Ανάκτηση από: Τράπεζα της Ελλάδος.

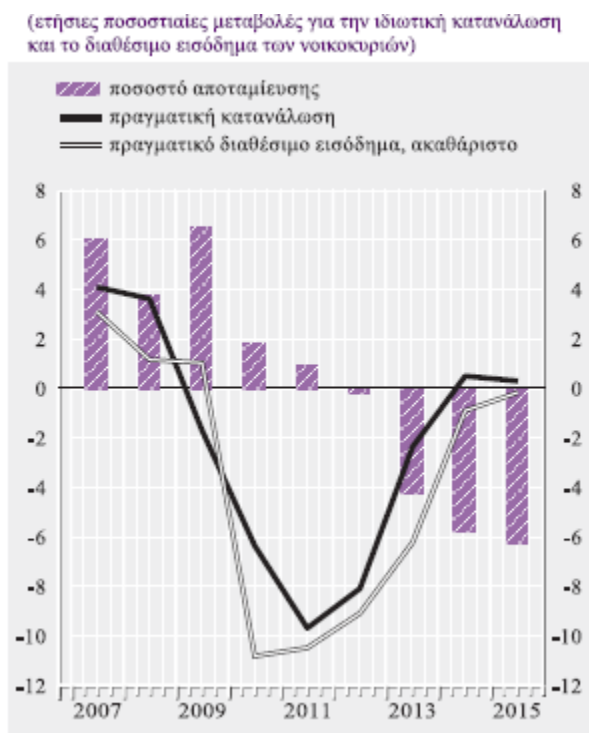
Πίνακας 2: Δείκτες καταναλωτικής ζήτησης (2010-2016)

(ετήσιες ποσοστιαίες μεταβολές¹)

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016 (διαθέσιμη περίοδος)
Όγκος λιανικού εμπορίου (γενικός δείκτης)	-6,2	-10,2	-12,2	-8,1	-0,4	-1,5	-3,4 (Ιαν.-Μάρ.)
Όγκος λιανικού εμπορίου (εκτός καυσίμων και λιπαντικών)	-6,9	-8,7	-11,8	-8,4	-0,7	-0,5	-2,1 (Ιαν.-Μάρ.)
Είδη διατροφής-ποτά-καπνός ²	-5,5	-6,0	-9,0	-9,1	0,5	-2,1	-1,8 (Ιαν.-Μάρ.)
Ένδυση-υπόδηση	-11,4	-18,8	-20,6	-2,2	5,4	7,9	1,9 (Ιαν.-Μάρ.)
Έπιπλα-ηλεκτρικά είδη-οικιακός εξοπλισμός	-12,7	-15,7	-16,3	-6,2	-1,4	-3,8	-7,3 (Ιαν.-Μάρ.)
Βιβλία-χαρτικά-λοιπά είδη	-4,3	-5,2	-12,1	-0,1	7,0	7,0	-3,8 (Ιαν.-Μάρ.)
Έσοδα από ΦΠΑ (σταθερές τιμές)	0,1	-5,9	-12,8	-6,5	-0,4	1,9	7,4 (Ιαν.-Απρ.)
Δείκτης επιχειρηματιών προσδοκίων στο λιανικό εμπόριο	-26,4	-0,5	-3,1	22,9	27,1	-9,1	9,7 (Ιαν.-Μάιος)
Δείκτης εμπιστοσύνης καταναλωτών	-63,4	-74,1	-74,8	-69,4	-54,0	-50,7	-71,9 (Μάιος)
Νέες παροχές I.X. επιβατικών αυτοκινήτων	-37,2	-29,8	-41,7	3,1	30,1	13,8	7,4 (Ιαν.-Απρ.)
Φορολογικά έσοδα από τέλη κινητής τηλεφωνίας ³	37,1	-16,8	-7,9	-12,8	-10,4	-6,4	-8,5 (Ιαν.-Απρ.)
Καταναλωτική πίστη ⁴	-4,2 (Δεκ.)	-6,4 (Δεκ.)	-5,1 (Δεκ.)	-3,9 (Δεκ.)	-2,8 (Δεκ.)	-2,3 (Δεκ.)	-1,6 (Απρῖλιος)

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ και IOBE

Διάγραμμα 5: Ιδιωτική κατανάλωση, διαθέσιμο εισόδημα νοικοκυριών και ποσοστό αποταμίευσης (2007-2015)

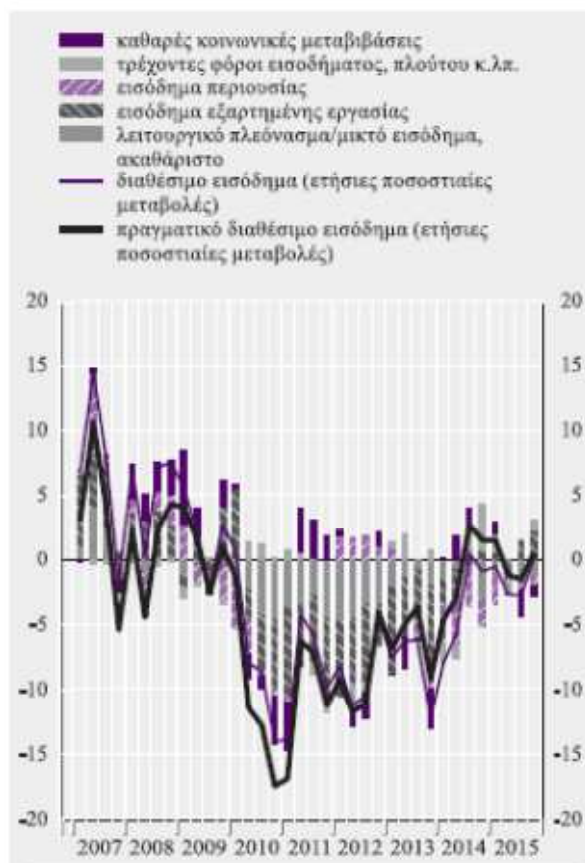
Πηγή: ΕΣΤΑΤ

Στη διάρκεια του α' τριμήνου του 2016 το ΑΕΠ υποχώρησε κατά 1,4% σε σχέση με την αντίστοιχη περίοδο του 2015 και κατά 0,5% έναντι του προηγούμενου τριμήνου (Διάγραμμα 4). Πτωτικά συνέβαλαν όλες οι συνιστώσες της εγχώριας ζήτησης, ενώ και οι συνολικές εξαγωγές σημείωσαν σημαντική πτώση κατά 11,7%, κυρίως λόγω της σημαντικής υποχώρησης των εξαγωγών υπηρεσιών κατά 23,4%. Η πτώση των εξαγωγών υπηρεσιών, η οποία συνδέεται σε μεγάλο βαθμό με την πτώση των εσόδων από τη ναυτιλία, αντισταθμίζεται εν μέρει από την υποχώρηση των εισαγωγών υπηρεσιών.²³

Η ιδιωτική κατανάλωση συνέβαλε θετικά στην εξέλιξη του ΑΕΠ το 2015 (Πίνακα 1 και Διάγραμμα 4), παρά την ελαφρά κάμψη που κατέγραψε το δεύτερο εξάμηνο του έτους (-0,7%) λόγω των επιπτώσεων της τραπεζικής αργίας και των περιορισμών στην κίνηση κεφαλαίων καθώς και των δημοσιονομικών μέτρων που ψηφίστηκαν στο πλαίσιο της νέας Σύμβασης Χρηματοδοτικής Διευκόλυνσης.

²³<http://www.bankofgreece.gr/BogEkdoseis/NomPol20152016.pdf>, Νομισματική Πολιτική 2015 – 2016, Ανάκτηση από: Τράπεζα της Ελλάδος.

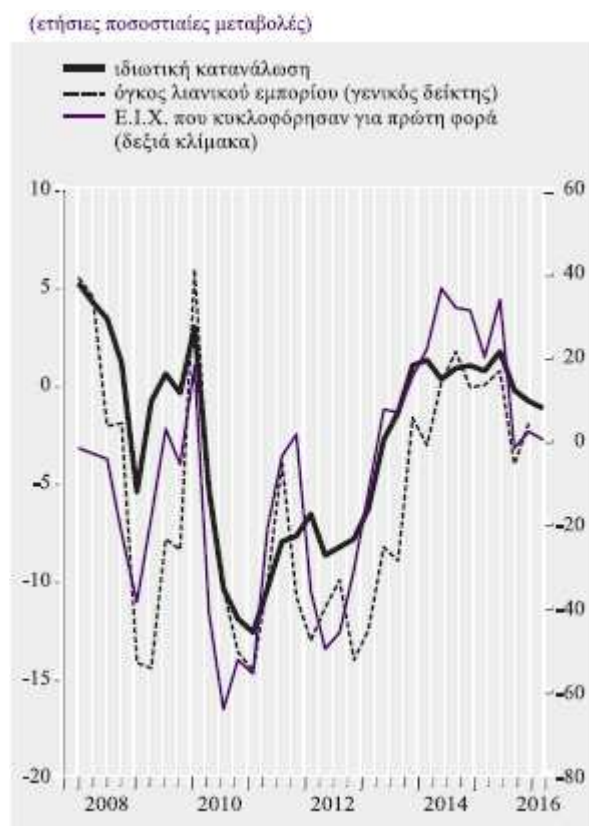
Διάγραμμα 6: Συμβολές στην μεταβολή του διαθέσιμου εισοδήματος (α'τρ.2007 – δ'τρ.2015)

Πηγή: ΕΣΤΑΤ

Η διατήρηση της ιδιωτικής κατανάλωσης σε θετικό έδαφος το 2015 (+0,2%) αποδίδεται κυρίως στη μείωση του ποσοστού αποταμίευσης των νοικοκυριών και στην εξέλιξη του πραγματικού διαθέσιμου εισοδήματος των νοικοκυριών και των μη κερδοσκοπικών ιδρυμάτων που εξυπηρετούν τα νοικοκυριά (ΜΚΙΕΝ) που μειώθηκε μόνο οριακά (Διάγραμμα 5). Η εξέλιξη του πραγματικού διαθέσιμου εισοδήματος των νοικοκυριών και των ΜΚΙΕΝ συνδέεται κυρίως με τη θετική συμβολή του εισοδήματος εξαρτημένης εργασίας (Διάγραμμα 6) λόγω της αύξησης της απασχόλησης, καθώς και με τη μείωση των τιμών αγαθών και υπηρεσιών.

Διάγραμμα 7: Ιδιωτική κατανάλωση και δείκτες καταναλωτικής ζήτησης (α' τρ.2008 – α' τρ.2016)

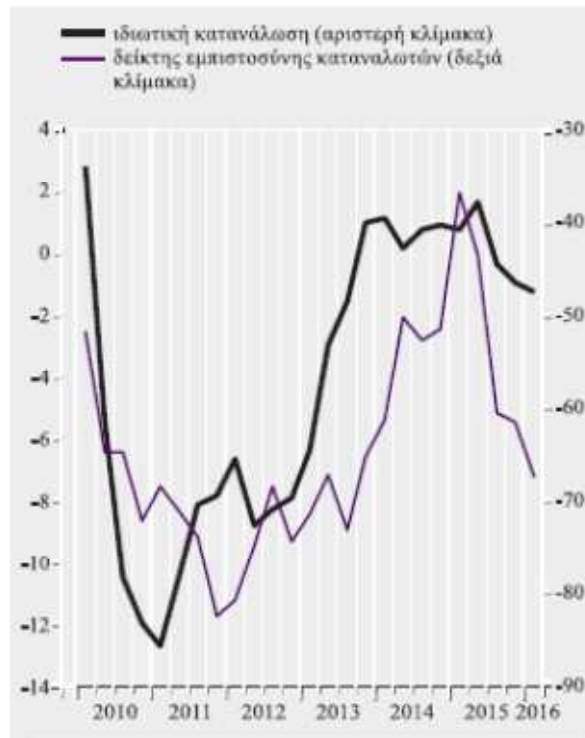

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ

Η διατήρηση του θετικού ρυθμού μεταβολής της ιδιωτικής κατανάλωσης το 2015 αποτυπώθηκε στην αύξηση του αριθμού των νέων επιβατικών αυτοκινήτων που τέθηκαν σε κυκλοφορία, καθώς και στα αυξημένα έσοδα από ΦΠΑ (Πίνακα 2 και Διάγραμμα 7). Το κλίμα αβεβαιότητας, όπως καταγράφεται από τη σημαντική μείωση του δείκτη εμπιστοσύνης των καταναλωτών (Διάγραμμα 8) και τη μείωση των λιανικών πωλήσεων το α' τρίμηνο του έτους, οδήγησε σε υποχώρηση της κατανάλωσης το α' τρίμηνο του 2016 κατά 1,3% (έναντι της αντίστοιχης περιόδου του 2015). Ωστόσο, η ολοκλήρωση της πρώτης αξιολόγησης του ελληνικού προγράμματος αναμένεται να συμβάλει στη σταδιακή άρση του κλίματος αβεβαιότητας.²⁴

²⁴<http://www.bankofgreece.gr/BogEkdoseis/NomPol20152016.pdf>, Νομισματική Πολιτική 2015 – 2016, Ανάκτηση από: Τράπεζα της Ελλάδος.

Διάγραμμα 8: Ιδιωτική κατανάλωση και εμπιστοσύνη των καταναλωτών (α'τρ.2010 – α'τρ.2016)

Πηγή: ΕΣΤΑΤ

Επίσης, η διατήρηση των θετικών ρυθμών μεταβολής της απασχόλησης το 2016 και η προβλεπόμενη σταθεροποίηση των πραγματικών αμοιβών των μισθωτών αναμένεται να συγκρατήσουν τη μείωση του διαθέσιμου εισοδήματος των νοικοκυριών λόγω της αυξημένης φορολογικής επιβάρυνσης το δεύτερο εξάμηνο του 2016.

Πίνακας 3: Δείκτες επενδυτικής ζήτησης (2010 – 2016)

(ετήσιες ποσοστιαίες μεταβολές¹)

	2012	2013	2014	2015	2016 (διαθέσιμη περίοδος)
Παραγωγή κεφαλαιακών αγαθών	-19,2	-0,5	-2,2	-6,2	-16,5 (Ιαν.-Μάρ.)
Βαθμός χρηματοποίησης εργοστασιακού δυναμικού στη βιομηχανία παραγωγής κεφαλαιακών αγαθών	58,2	61,4	64,7	62,1	64,7 (Ιαν.-Μάιος)
Τραπεζική χρηματοδότηση των εγχώριων επιχειρήσεων ²	-4,4 (Δεκ.)	-4,9 (Δεκ.)	-3,7 (Δεκ.)	-0,9 (Δεκ.)	-1,0 (Απρ.)
Εκταμείωση Προγράμματος Δημοσίων Επενδύσεων (ΠΔΕ) ⁴	-10,5	14,5	-0,9	-2,8	11,9 (Ιαν.-Απρ.)
Δείκτης παραγωγής στις κατασκευές (σταθερές τιμές)	-33,4	-8,2	15,5	-2,4	...
Όγκος νέων οικοδομών και προσθηκών βάσει αδειών	-30,6	-25,6	-5,8	-0,2	2,7 (Ιαν.-Φεβ.)
Παραγωγή ταμίντου	-12,8	3,4	-3,4	3,6	27,8 (Ιαν.-Μάρ.)
Δείκτης επιχειρηματικών προσδοκιών στις κατασκευές	26,1	50,6	23,7	-29,9	4,8 (Ιαν.-Μάιος)
Τραπεζική χρηματοδότηση του οικισμού ³	-3,4 (Δεκ.)	-3,3 (Δεκ.)	-3,0 (Δεκ.)	-3,5 (Δεκ.)	-3,3 (Απρ.)

Πηγή: ΕΣΤΑΤ

Κάποιες ενθαρρυντικές ενδείξεις για την εξέλιξη της ιδιωτικής κατανάλωσης είναι η συνεχιζόμενη, αν και με χαμηλότερους ρυθμούς, αύξηση του αριθμού των νέων επιβατικών αυτοκινήτων που τέθηκαν σε κυκλοφορία (Διάγραμμα 7), η αύξηση του δείκτη επιχειρηματικών προσδοκιών στο λιανικό εμπόριο και η παράλληλη επιβράδυνση του ρυθμού μείωσης της τραπεζικής χρηματοδότησης της κατανάλωσης (Πίνακα 2).

Επομένως, συνεκτιμώντας τα έως τώρα διαθέσιμα στοιχεία, προβλέπεται σταδιακή αποκλιμάκωση του αρνητικού ρυθμού της κατανάλωσης κατά τη διάρκεια του 2016 λόγω της αναμενόμενης βελτίωσης του οικονομικού κλίματος και των ευνοϊκών προοπτικών για την απασχόληση.

Το 2015 οι ακαθάριστες επενδύσεις πάγιου κεφαλαίου (σε σταθερές τιμές 2010) σημείωσαν οριακή άνοδο κατά 0,9% έναντι του 2014, σύμφωνα με τα εποχικώς διορθωμένα στοιχεία της ΕΛΣΤΑΤ (Πίνακα 1). Σε αυτή την εξέλιξη βέβαια συνέβαλε και η προμήθεια αμυντικού εξοπλισμού, κυρίως το πρώτο και το τελευταίο τρίμηνο του έτους, με αποτέλεσμα

οι επενδύσεις σε μηχανήματα και εξοπλισμό να εμφανίσουν άνοδο κατά 11,8% έναντι του προηγούμενου έτους.²⁵

Από την άλλη πλευρά, οι επενδύσεις στις κατασκευές συρρικνώθηκαν (-10,2%), κυρίως λόγω της πτώσης των επενδύσεων στις λοιπές κατασκευές (έργα υποδομής), οι οποίες πάγωσαν για μεγάλο χρονικό διάστημα εξαιτίας της δημοσιονομικής ασφυξίας. Οι επενδυτικές δαπάνες που κατευθύνθηκαν στην οικοδομή μειώθηκαν, αλλά με ασθενέστερο ρυθμό σε σχέση με το 2014. Η ραγδαία επιδείνωση των επιχειρηματικών προσδοκιών το πρώτο εξάμηνο του 2015 και η επιβολή των κεφαλαιακών περιορισμών οδήγησαν στην αναβολή ή ματαίωση πολλών επιχειρηματικών σχεδίων, ιδιαίτερα στη διάρκεια του γ' τριμήνου του έτους.

Στη συνέχεια, με την υπογραφή της νέας Σύμβασης Χρηματοδοτικής Διευκόλυνσης τον Αύγουστο του 2015, οι προσδοκίες βελτιώθηκαν και διευκολύνθηκε η χρηματοδότηση των ιδιωτικών και δημόσιων επενδυτικών πρωτοβουλιών, με αποτέλεσμα οι επενδυτικές δαπάνες του δ' τριμήνου να λάβουν θετικό πρόσημο (+5,3%). Ωστόσο, η αβεβαιότητα γύρω από την έκβαση της αξιολόγησης το α' τρίμηνο του 2016 συνέβαλε στη στασιμότητα του επενδυτικού κλίματος και οδήγησε σε υποχώρηση των επενδύσεων κατά 2,7% έναντι του αντίστοιχου τριμήνου του 2015.

Οι δαπάνες μηχανολογικού εξοπλισμού παρέμειναν σε χαμηλά επίπεδα, καθώς οι επιχειρήσεις δίστασαν να επιταχύνουν τα επενδυτικά τους προγράμματα κυρίως λόγω των παρατεταμένων διαπραγματεύσεων για την ολοκλήρωση της πρώτης αξιολόγησης. Θετικά εξελίχθηκαν οι επενδύσεις στις κατασκευές εκτός κατοικιών (+3,3% έναντι του α' τριμήνου του 2015), γεγονός που αποτελεί ένδειξη για τη διατήρηση της δραστηριότητας στα μεγάλα έργα υποδομής.

Η παρατεταμένη επενδυτική ένδεια των τελευταίων ετών (Πίνακα 3) οδήγησε σε συρρίκνωση του παραγωγικού κεφαλαίου της οικονομίας, παρά το γεγονός ότι σημαντικό μέρος της αποεπένδυσης προήλθε από μη εξωστρεφείς δραστηριότητες, όπως η οικοδομή. Εκτιμάται ωστόσο ότι με την ολοκλήρωση της αξιολόγησης και τη ρύθμιση εκκρεμοτήτων, όπως π.χ. το πρόγραμμα και ο φορέας των ιδιωτικοποιήσεων, αλλά και με τη συνέχιση της μεταρρυθμιστικής προσπάθειας, διαμορφώνονται οι προϋποθέσεις για τη σταθερή βελτίωση

²⁵<http://www.bankofgreece.gr/BogEkdoseis/NomPol20152016.pdf>, Νομισματική Πολιτική 2015 – 2016, Ανάκτηση από: Τράπεζα της Ελλάδος.

του επιχειρηματικού κλίματος και την άνοδο των επενδύσεων. Στην κατεύθυνση αυτή αναμένεται να συμβάλουν οι εξής παράγοντες:²⁶

- ❖ Η αποκατάσταση των δυνατοτήτων χρηματοδότησης του πιστωτικού συστήματος. Μια σειρά θετικών εξελίξεων που ενδέχεται, υπό προϋποθέσεις, να δρομολογηθούν μετά την ολοκλήρωση της αξιολόγησης, όπως η αναμενόμενη επανένταξη των ελληνικών κρατικών ομολόγων στις αποδεκτές από το Ευρωσύστημα εξασφαλίσεις επαναφορά του waiver και η ενδεχόμενη δυνατότητα συμμετοχής και των ελληνικών κρατικών ομολόγων στο πρόγραμμα ποσοτικής χαλάρωσης της ΕΚΤ, αναμένεται να ενισχύσουν τη χρηματοδότηση της επιχειρηματικής πρωτοβουλίας. Στην κατεύθυνση αυτή θετικά αναμένεται ότι θα συμβάλει και η εκτιμώμενη κερδοφορία των σημαντικών πιστωτικών ιδρυμάτων της χώρας από το 2016 και μετά.
- ❖ Η ενοποίηση και αναβάθμιση των φορέων αξιοποίησης της δημόσιας περιουσίας (ΤΑΙΠΕΔ, ΕΤΑΔ, ΤΧΣ και του νέου φορέα ΕΔΗΣ) στο πλαίσιο του νέου Ταμείου με τίτλο Ελληνική Εταιρεία Συμμετοχών και Περιουσίας, η λειτουργία του οποίου θα ξεκινήσει από το Σεπτέμβριο του τρέχοντος έτους, αναμένεται να επιταχύνει το πρόγραμμα των ιδιωτικοποιήσεων. Οι στόχοι του προγράμματος αυτού μπορούν να επιτευχθούν με την προϋπόθεση αντιμετώπισης κάποιων δυσκολιών των έργων σε εξέλιξη, επιτάχυνσης άλλων με δεδηλωμένο διεθνές ενδιαφέρον, όπως του ΟΣΕ-ΕΕΣΤΥ, αλλά και ένταξης κάποιων με στρατηγική σημασία όπως της ΔΕΠΑ, των ΕΛΤΑ και της ΔΕΗ. Σε κάθε περίπτωση, ο σχεδιασμός και η υλοποίηση του προγράμματος θα πρέπει να συνδυάζει την αξιοποίηση βέλτιστων επιχειρηματικών πρακτικών του ιδιωτικού τομέα με τη δέσμευση επενδυτικών πόρων ενίσχυσης των υποδομών, όπως στην περίπτωση του ΟΛΠ και των 14 περιφερειακών αεροδρομίων.

²⁶<http://www.bankofgreece.gr/BogEkdoseis/NomPol20152016.pdf>, Νομισματική Πολιτική 2015 – 2016, Ανάκτηση από: Τράπεζα της Ελλάδος.

Πίνακας 4: Ακαθάριστη προστιθέμενη αξία σε βασικές τιμές (2010 – 2016)

(ετήσιες ποσοστιαίες μεταβολές και συμβολές ανά κλάδο, σε σταθερές τιμές 2010)

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016 α' τριμ.
Γεωργία, δασοκομία και αλιεία	5,1 (0,1)	-1,5 (-0,1)	9,1 (0,3)	-2,3 (-0,1)	10,1 (0,4)	-1,8 (-0,1)	-4,7 (-0,2)
Δευτερογενής τομέας	-13,3 (-2,3)	-10,8 (-1,7)	-6,8 (-1,0)	-7,4 (-1,1)	-8,8 (-1,3)	-2,6 (-0,3)	-0,6 (-0,1)
Βιομηχανία συμπεριλαμβανομένης της ενέργειας	-14,9 (-1,9)	-4,7 (-0,5)	-6,3 (-0,7)	-2,8 (-0,3)	-9,9 (-1,2)	-0,2 (0,0)	-1,0 (-0,1)
Κατασκευές	-8,9 (-0,4)	-26,1 (-1,2)	-8,4 (-0,3)	-22,9 (-0,8)	-4,3 (-0,1)	-12,2 (-0,3)	1,7 (0,0)
Τριτογενής τομέας	-4,2 (-3,4)	-9,3 (-7,5)	-7,2 (-5,8)	-1,9 (-1,5)	1,8 (1,5)	0,8 (0,7)	-0,8 (-0,7)
Εμπόριο, ξενοδοχεία και εστιατόρια, μεταφορές και αποθήκευση	-4,2 (-1,0)	-12,2 (-3,0)	-15,6 (-3,7)	-0,9 (-0,2)	7,4 (1,6)	1,6 (0,4)	-2,6 (-0,6)
Ενημέρωση και επικοινωνία	-12,8 (-0,5)	-18,8 (-0,7)	-11,9 (-0,4)	-5,4 (-0,2)	-4,2 (-0,1)	-3,3 (-0,1)	-3,9 (-0,1)
Χρηματοπιστωτικές και ασφαλιστικές δραστηριότητες	-7,8 (-0,4)	-14,1 (-0,7)	-5,1 (-0,2)	-6,1 (-0,3)	-4,3 (-0,2)	-1,6 (-0,1)	-2,9 (-0,1)
Δραστηριότητες σχετικές με την ακίνητη περιουσία	10,8 (1,5)	-7,1 (-1,2)	5,4 (0,9)	-0,5 (-0,1)	1,6 (0,3)	0,2 (0,0)	0,2 (0,0)
Επαγγελματίες, επιστημονικές και τεχνικές δραστηριότητες	-21,7 (-1,4)	-10,8 (-0,6)	-8,3 (-0,4)	-7,6 (-0,4)	-1,7 (-0,1)	6,6 (0,3)	0,3 (0,0)
Δημόσια διοίκηση και άμυνα	-2,3 (-0,5)	-3,5 (-0,8)	-9,1 (-2,1)	-2,1 (-0,5)	-0,4 (-0,1)	0,9 (0,2)	-0,4 (-0,1)
Τέχνες, διασκέδαση και ψυχαγωγία	-23,2 (-1,1)	-14,1 (-0,5)	3,4 (0,1)	1,3 (0,1)	1,1 (0,0)	-1,7 (-0,1)	5,6 (0,2)
Ακαθάριστη προστιθέμενη αξία σε βασικές τιμές	-5,6	-9,1	-6,5	-2,6	0,4	0,3	-0,9

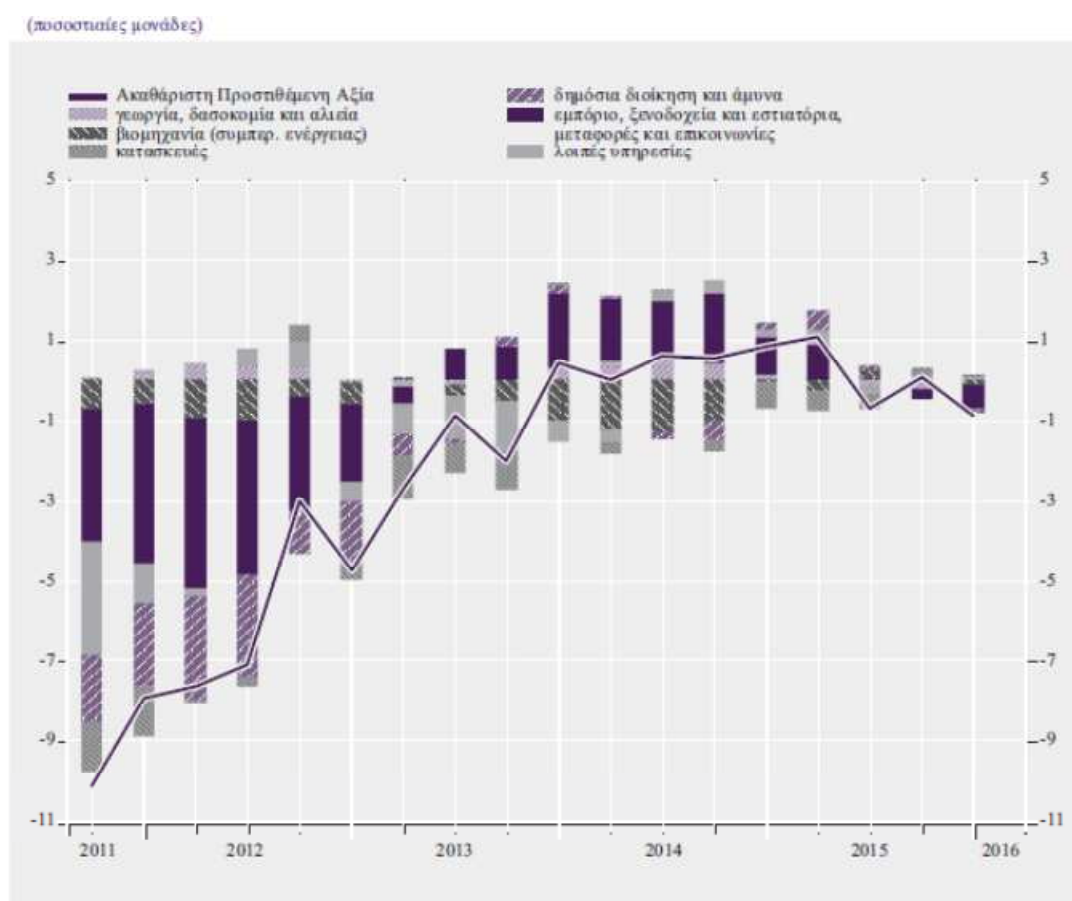
Πηγή: ΕΣΤΑΤ

- ❖ Η σταθεροποίηση των κεφαλαιακών ροών από τα διαρθρωτικά προγράμματα της ΕΕ, το ύψος των οποίων το 2015 έφθασε στα 2,3 δισεκ. ευρώ, εκτιμάται ότι θα τονώσει τόσο τα έργα υποδομής όσο και την καινοτόμο επιχειρηματικότητα. Ταυτόχρονα, κινητικότητα παρατηρείται ως προς την αξιοποίηση των επενδύσεων που μπορούν να ενταχθούν στο Ευρωπαϊκό Ταμείο Στρατηγικών Επενδύσεων (EFSI – γνωστό ως πακέτο Juncker), για το οποίο έχουν προεπιλεγεί 42 έργα συνολικού προϋπολογισμού 5,4 δισεκ. ευρώ, ενώ έχει ήδη εγκριθεί η χρηματοδότηση για το πρώτο έργο ελληνικής επιχείρησης, ύψους 15 εκατ. ευρώ. Η κατάθεση και ψήφιση του νέου αναπτυξιακού νόμου εκτιμάται ότι θα συμβάλει στην εμπέδωση σταθερού φορολογικού πλαισίου για τις καινοτόμες και εξωστρεφείς επιχειρήσεις, καθώς και στην αξιοποίηση του εξειδικευμένου προσωπικού που διαθέτει η χώρα.

Αναλυτικότερα, στο σχέδιο νόμου που βρίσκεται σε διαβούλευση:²⁷

- ❖ Προβλέπονται, μεταξύ άλλων, ταχείες διαδικασίες (fast track) και σταθερό φορολογικό καθεστώς 12ετίας για μεγάλα επενδυτικά σχέδια που δημιουργούν νέες θέσεις εργασίας.
- ❖ Περιορίζεται το κατώφλι επιλέξιμου επενδυτικού σχεδίου για τις μικρές επιχειρήσεις (150.000 ευρώ), προβλέπεται ανώτατο όριο 5 εκατ. ευρώ ανά επένδυση, αλλά η προκαταβολή της επιδότησης μειώνεται στο 50% και αποδίδεται υπό αυστηρότερες προϋποθέσεις.

Διάγραμμα 9: Συμβολές των τομέων στην Ακαθάριστη Προστιθέμενη Αξία από την πλευρά της προσφοράς

Πηγή: ΕΣΤΑΤ

²⁷<http://www.bankofgreece.gr/BogEkdoseis/NomPol20152016.pdf>, Νομισματική Πολιτική 2015 – 2016, Ανάκτηση από: Τράπεζα της Ελλάδος.

- ❖ Θεσμοθετείται ειδικό καθεστώς ενισχύσεων για επενδύσεις σε περιοχές με ιδιαίτερα σημαντικές μεταναστευτικές ροές.
- ❖ Προβλέπεται η δυνατότητα χρηματοδότησης επιχειρηματικού κινδύνου μέσω ταμείου συμμετοχών με ίδια ή δανειακά κεφάλαια. Επίσης, στα είδη ενισχύσεων συμπεριλαμβάνεται και η επιδότηση του κόστους της δημιουργούμενης απασχόλησης για συγκεκριμένο χρονικό διάστημα.

Εκτιμάται πάντως ότι η επιτυχία του τελικού νομοθετήματος θα εξαρτηθεί από το συνολικό κλίμα που θα διαμορφωθεί στην οικονομία, αλλά και από την υιοθέτηση φιλικών προς την επιχειρηματικότητα ερμηνευτικών διατάξεων και πρακτικών που θα το περιβάλλουν. Τέλος, εκτιμάται ότι η φορολογική επιβάρυνση των ακινήτων θα συνεχίσει και το 2016 να αποθαρρύνει την οικοδομική δραστηριότητα. Αντίθετα, στις λοιπές κατασκευές, και κυρίως στις υποδομές, εκτιμάται ότι υπάρχει σταδιακή αποκατάσταση του ρυθμού υλοποίησης των έργων, υποβοηθούμενη και από τις ροές ευρωπαϊκών κονδυλίων. Ο εξωτερικός τομέας της οικονομίας το 2015 και το α' τρίμηνο του 2016 χαρακτηρίστηκε από την επίπτωση των κεφαλαιακών ελέγχων που επηρέασαν κυρίως τον τομέα των υπηρεσιών, μέσω της επίπτωσής τους κυρίως στα έσοδα και έξοδα από τη ναυτιλία.

Πίνακας 5: Δείκτες δραστηριότητας στη βιομηχανία (2009-2016)

(ετήσιες ποσοστιαίες μεταβολές)¹

	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016 (διαθώριμη περίοδος)
1. Δείκτης βιομηχανικής παραγωγής (γενικός)	-9,4	-5,9	-5,7	-2,0	-3,2	-1,9	0,7	-0,8 (Ιαν.-Μάρ.)
Μεταποίηση	-11,2	-5,1	-9,1	-3,5	-1,1	1,8	1,3	1,2 (Ιαν.-Μάρ.)
Ορυχεία-λατομεία	-11,8	-6,5	-2,0	-0,9	-11,5	-0,3	-6,5	-14,1 (Ιαν.-Μάρ.)
Ηλεκτρισμός	-4,2	-9,2	4,0	1,8	-6,9	-13,6	0,6	-4,2 (Ιαν.-Μάρ.)
Βασικές ομάδες αγαθών								
Επίγεια	-2,9	-4,9	-1,8	7,4	-4,2	-5,6	0,1	-4,7 (Ιαν.-Μάρ.)
Ενδύματα αγαθά	-18,4	-0,9	-9,5	-8,9	-3,8	2,6	2,0	3,3 (Ιαν.-Μάρ.)
Κεφαλαιακά αγαθά	-22,5	-22,1	-13,5	-19,2	-0,5	-2,2	-6,2	-16,5 (Ιαν.-Μάρ.)
Διαρκή καταναλωτικά αγαθά	-20,7	-13,4	-15,8	-19,0	-12,8	-6,8	3,5	-6,5 (Ιαν.-Μάρ.)
Μη διαρκή καταναλωτικά αγαθά	-4,1	-7,2	-5,3	-5,0	-0,9	0,3	1,5	4,3 (Ιαν.-Μάρ.)
2. Δείκτης κύκλου εργασιών στη βιομηχανία²	-23,0	7,0	6,2	2,8	-5,9	-1,1	-10,4	-13,8 (Ιαν.-Μάρ.)
Εγχώρια αγορά	-22,2	-0,7	-0,1	-6,2	-9,9	-0,9	-9,9	-11,4 (Ιαν.-Μάρ.)
Εξωτερική αγορά	-25,4	29,2	20,4	19,6	-0,1	-1,3	-11,2	-16,7 (Ιαν.-Μάρ.)
3. Δείκτης επιχειρηματικών προδοκιών στη βιομηχανία	-21,5	-5,1	1,4	0,4	13,7	7,7	-13,4	5,2 (Ιαν.-Μάιος)
4. Βαθμός χρησιμοποίησης εργαστασιακού δυναμικού στη βιομηχανία	70,5	68,5	67,6	64,4	65,9	68,2	65,3	67,0 (Ιαν.-Μάιος)
5. Δείκτης Υπευθύνων Προμηθειών για τη μεταποίηση (PMI)³	45,3	43,8	43,6	41,2	46,0	49,9	45,4	49,3 (Ιαν.-Απρ.)

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ

Έτσι, για το 2015 και το α' τρίμηνο του 2016 παρατηρείται σημαντική μείωση των εξαγωγών υπηρεσιών (-11,3% και -23,4% αντίστοιχα), συνοδευόμενη όμως κι από μείωση των εισαγωγών υπηρεσιών (-11,4% και -26,6% αντίστοιχα). Αντίθετα, οι εξαγωγές αγαθών επέδειξαν ανθεκτικότητα, αυξανόμενες περισσότερο από όσο η εξωτερική ζήτηση, ως αποτέλεσμα της βελτίωσης της ανταγωνιστικότητας. Συνολικά, ο εξωτερικός τομέας της οικονομίας συνέβαλε θετικά στη διαμόρφωση του ΑΕΠ για το 2015 και το α' τρίμηνο του 2016 (κατά 1,1 και 0,8 ποσοστιαίες μονάδες αντίστοιχα).²⁸

²⁸<http://www.bankofgreece.gr/BogEkdoseis/NomPol20152016.pdf>, Νομισματική Πολιτική 2015 – 2016, Ανάκτηση από: Τράπεζα της Ελλάδος.

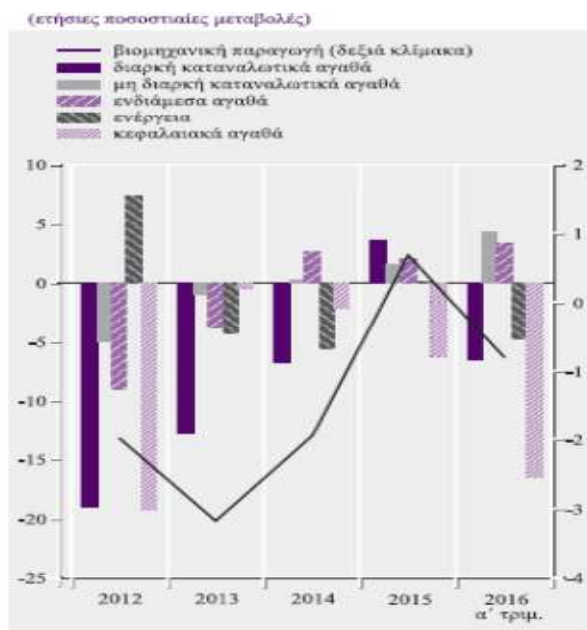
Εξελίξεις από την πλευρά της προσφοράς

Το 2015 η ακαθάριστη προστιθέμενη αξία της οικονομίας σε σταθερές τιμές σημείωσε μικρή άνοδο κατά 0,3% έναντι του 2014, λόγω κυρίως της αύξησης (0,8%) της προστιθέμενης αξίας στις υπηρεσίες (Πίνακα 4 και Διάγραμμα 9).

Αντίθετα, αρνητική μεταβολή παρουσίασε η προστιθέμενη αξία τόσο του πρωτογενούς τομέα (-1,8%) όσο και του δευτερογενούς (-2,6%). Η προστιθέμενη αξία της βιομηχανίας (συμπεριλαμβανομένης της ενέργειας) κινήθηκε σχεδόν στα ίδια επίπεδα με το προηγούμενο έτος (-0,2%), παρά το γεγονός ότι ο προγραμματισμός των επιχειρήσεων επλήγη από την παρατεταμένη αβεβαιότητα και τους κεφαλαιακούς περιορισμούς.

Επιπλέον, σύμφωνα με το σχετικό δείκτη όγκου, η παραγωγή της βιομηχανίας το 2015 σημείωσε άνοδο κατά 0,7%, για πρώτη φορά μετά το 2007, καθώς θετικά κινήθηκαν τόσο η μεταποίηση όσο και η παραγωγή ηλεκτρισμού.²⁹

Διάγραμμα 10: Βιομηχανική παραγωγή (2012 – α' τρ.2016)

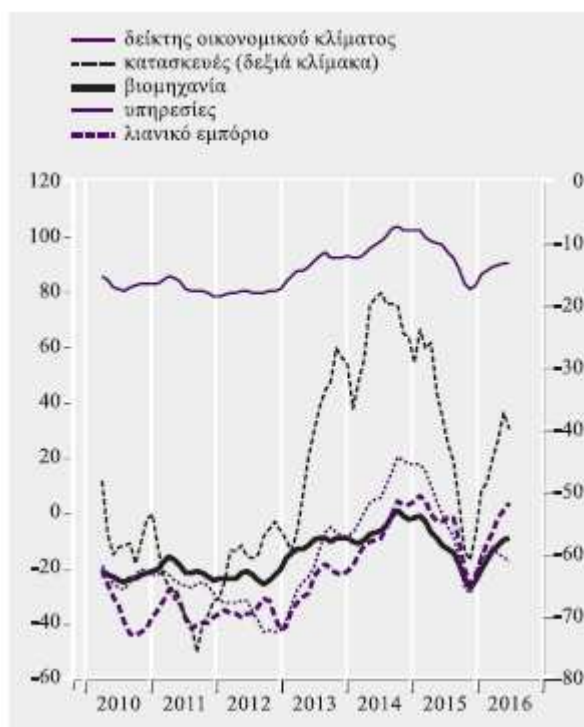
Πηγή: ΕΣΤΑΤ

²⁹<http://www.bankofgreece.gr/BogEkdoseis/NomPol20152016.pdf>, Νομισματική Πολιτική 2015 – 2016, Ανάκτηση από: Τράπεζα της Ελλάδος.

Ανάμεσα στους κλάδους που στήριζαν τη μεταποιητική παραγωγή ήταν αυτοί των παραγώγων πετρελαίου και άνθρακα, των χημικών προϊόντων, των βασικών μετάλλων, των φαρμακευτικών προϊόντων και σκευασμάτων, αλλά και των ηλεκτρονικών υπολογιστών, προσφέροντας κάποιες ενδείξεις για το δυναμισμό των τομέων αυτών.

Η εξέλιξη του δευτερογενούς τομέα της οικονομίας το α' τρίμηνο του 2016 ήταν αρνητική (-0,6% έναντι του αντίστοιχου διαστήματος του 2015) καθώς η πτώση της βιομηχανικής δραστηριότητας υπεραντιστάθμισε την ελαφρά ανάκαμψη των κατασκευών.³⁰

Διάγραμμα 11: Δείκτες οικονομικού κλίματος και δείκτες επιχειρηματικών προσδοκιών σε επιμέρους κλάδους (01/2010 – 5/2016)

Πηγή: IOBE

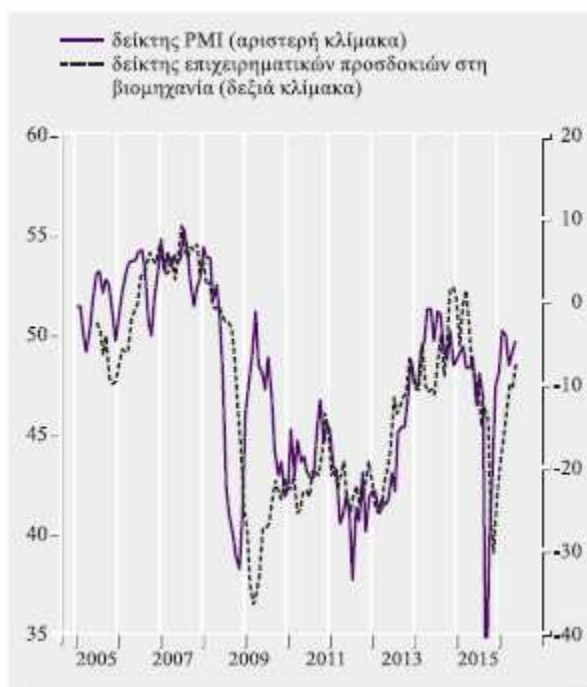
Το α' τρίμηνο του 2016, η βιομηχανική παραγωγή (Πίνακα 5 και Διάγραμμα 10) υποχώρησε κατά 0,8%, λόγω κυρίως της κάμψης της παραγωγής ηλεκτρικού ρεύματος (-4,2%).

³⁰<http://www.bankofgreece.gr/BogEkdoseis/NomPol20152016.pdf>, Νομισματική Πολιτική 2015 – 2016, Ανάκτηση από: Τράπεζα της Ελλάδος.

Αντίθετα, η μεταποιητική παραγωγή παρέμεινε σε θετικό έδαφος (1,2%), παρά το γεγονός ότι ο πλέον δυναμικός κλάδος της, αυτός των παραγώγων πετρελαίου και άνθρακα, σημείωσε πτώση κατά 1,2%. Σε θετικό έδαφος κινήθηκαν οι κλάδοι των τροφίμων και των ποτών, καθώς επίσης και αυτοί των χημικών προϊόντων, των φαρμακευτικών και των μη μεταλλικών ορυκτών.

Πάντως, ο δείκτης κύκλου εργασιών της βιομηχανίας, σε τρέχουσες τιμές, για το α' τρίμηνο του έτους καταγράφει χαμηλότερες πωλήσεις και εξαγωγικές επιδόσεις της μεταποίησης έναντι του 2015, ιδιαίτερα όσον αφορά τις αγορές εκτός της ζώνης του ευρώ (-20,4%).³¹

Διάγραμμα 12: Δείκτης υπευθύνων προμηθειών και δείκτης επιχειρηματικών προσδοκιών και βιομηχανία (01/2005 – 4/2016)

Πηγή: IOBE

³¹<http://www.bankofgreece.gr/BogEkdoseis/NomPol20152016.pdf>, Νομισματική Πολιτική 2015 – 2016, Ανάκτηση από: Τράπεζα της Ελλάδος.

Από την άλλη πλευρά, η εξέλιξη του PMI το α' τετράμηνο του έτους δείχνει αποκλιμάκωση των αρνητικών πιέσεων (49,0 το Μάρτιο και 49,7 τον Απρίλιο), όπως άλλωστε και ο δείκτης επιχειρηματικών προσδοκιών στη βιομηχανία, (Διαγράμματα 11 και 12). Ανοδικά κινείται στο διάστημα Ιανουαρίου-Μαΐου 2016 και ο δείκτης χρησιμοποίησης του παραγωγικού δυναμικού (67,0 έναντι 65,3 για το σύνολο του 2015).

Η μείωση του προϊόντος του κατασκευαστικού τομέα επιταχύνθηκε το 2015 (-12,0%, έναντι -4,3% το 2014), καθώς η οικοδομική δραστηριότητα παρέμεινε αναιμική και τα προβλήματα χρηματοδότησης πάγωσαν την πρόοδο των μεγάλων έργων υποδομής στο μεγαλύτερο μέρος του έτους.

Η εξέλιξη πάντως του όγκου των οικοδομικών αδειών στη διάρκεια του 2015 και τους δύο πρώτους μήνες του 2016 δείχνει αποκλιμάκωση της πτώσης της οικοδομικής δραστηριότητας.³²

³²<http://www.bankofgreece.gr/BogEkdoseis/NomPol20152016.pdf>, Νομισματική Πολιτική 2015 – 2016, Ανάκτηση από: Τράπεζα της Ελλάδος.

Διάγραμμα 13: Εισπράξεις από τον τουρισμό και εξαγωγές υπηρεσιών (α' τρ. 2008-α' τρ. 2016)

Πηγή: ΕΣΤΑΤ και Τράπεζα της Ελλάδος

Ενδεχομένως αυτή η εξέλιξη συνδέεται με τακτοποιήσεις κτισμάτων ή αξιοποίηση ακινήτων τουριστικού ενδιαφέροντος λόγω της αυξημένης τουριστικής κίνησης τα δύο τελευταία έτη. Οι δείκτες εμπιστοσύνης των επιχειρήσεων του κατασκευαστικού κλάδου παραμένουν πάντως έντονα αρνητικοί, καθώς συρρικνώνεται το ανεκτέλεστο υπόλοιπο έργων των μεγάλων κατασκευαστικών ομίλων στην εγχώρια αγορά, λόγω της απουσίας υπογραφής νέων συμβάσεων. Η ενίσχυση της προστιθέμενης αξίας του τομέα των υπηρεσιών με ετήσιο ρυθμό 0,8% το 2015 συνέβαλε κατά 0,7 της ποσοστιαίας μονάδας στη μεταβολή της συνολικής ακαθαρσής προστιθέμενης αξίας την ίδια περίοδο.

Πίνακας 6: Δείκτες δραστηριότητας στον τομέα των υπηρεσιών (2010-2016)

(ετήσιες ποσοστιαίες μεταβολές)

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016 (διαθέσιμη περίοδος)
A. Δείκτες κύκλου εργασιών στις υπηρεσίες							
1. Εμπόριο							
Χονδρικό εμπόριο	-5,9	-13,5	-12,1	-12,1	0,2	-4,4	-4,5 (Ιαν.-Μάρ.)
Λιανικό εμπόριο	-1,2	-7,2	-11,0	-8,6	-1,1	-2,9	-5,1 (Ιαν.-Μάρ.)
Εμπορία και επισκευή αυτοκινήτων-μοτοσυκλετών	-36,5	-26,5	-29,3	-3,1	18,6	7,8	-1,8 (Ιαν.-Μάρ.)
2. Μεταφορές							
Χερσαίες μεταφορές	-18,2	-1,7	-3,2	-4,1	-4,4	-5,9	...
Θαλάσσιες και αεροπορικές μεταφορές	-8,5	-2,6	-15,4	-7,4	-8,1	-5,4	...
Αεροπορικές μεταφορές	-7,0	-0,9	-1,1	3,9	7,1	9,8	...
Αποθήκευση και υποστηρικτικές προς τις μεταφορές δραστηριότητες	-10,8	-7,9	-4,8	-7,0	5,5	2,8	...
3. Ξενοδοχεία και εστιατόρια							
Υπηρεσίες παροχής καταλύματος και εστίασης	-8,2	-7,4	-17,2	4,8	11,8	3,5	...
4. Ενημέρωση και επικοινωνία							
Τηλεπικοινωνίες	-11,3	-8,9	-5,1	-11,7	-4,3	-1,4	...
Παραγωγή καν/κών ταινιών-βίντεο-ηλεκτρονικών προγραμμάτων - ηχογραφήσεις και μουσικές εκδόσεις	-6,6	-28,4	-4,9	-5,0	-0,8	-24,3	...
Δραστηριότητες προγραμματισμού και ραδιοηλεκτρονικών εκπομπών	-2,0	-27,1	-16,4	-7,9	12,6	-22,3	...
5. Επαγγελματικές-επιστημονικές-τεχνικές δραστηριότητες							
Νομικές-λογιστικές δραστηριότητες και υπηρεσίες παροχής συμβουλών διαχείρισης	-7,3	-0,3	4,5	0,9	2,5	-6,9	...
Δραστηριότητες αρχιτεκτόνων-μηχανικών	-20,4	-19,6	-12,3	-14,0	-15,0	17,5	...
Υπηρεσίες διαφήμισης και έρευνας αγοράς	-23,8	-21,2	-16,7	-20,9	-7,0	-7,7	...
Ταξιδιωτικά πρακτορεία και λοιπές δραστηριότητες	-24,5	-35,2	-27,0	11,3	6,4	-3,9	...
B. Επιβατική κίνηση							
Επιβάτες Διεθνούς Αερολιμένα Αθηνών (ΔΑΑ)	-5,0	-6,3	-10,4	-3,2	21,2	19,0	11,0 (Ιαν.-Απρ.)
Επιβάτες Aegean Airlines ¹	-5,1	4,2	-5,8	44,6	14,4	15,2	8,9 (Ιαν.-Μάρ.)
Επιβατική κίνηση Οργανισμού Λιμένος Πειραιώς (ΟΛΠ)	-6,0	-0,8	-17,5	1,0	12,7	-9,7	17,8 (Ιαν.-Μάρ.)
Γ. Δείκτης επιχειρηματικών προσδοκίων στις υπηρεσίες							
	-9,3	-2,9	-11,2	28,4	23,9	-19,0	-4,9 (Ιαν.-Μάρ.)

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ

Ανοδικά κινήθηκαν κυρίως οι κλάδοι του εμπορίου, των ξενοδοχείων-εστιατορίων, των μεταφορών-επικοινωνιών, των επαγγελματικών, επιστημονικών και τεχνικών δραστηριοτήτων και των δραστηριοτήτων σχετικών με την ακίνητη περιουσία, ενώ υποχώρησαν οι κλάδοι ενημέρωσης-επικοινωνίας, τεχνών, διασκέδασης και ψυχαγωγίας και χρηματοπιστωτικών και ασφαλιστικών δραστηριοτήτων (Πίνακα 4). Παρόμοια εικόνα προκύπτει και από τα στοιχεία για τον κύκλο εργασιών (Πίνακα 6).

Αντίθετα, το α' τρίμηνο του 2016, το προϊόν των υπηρεσιών κινήθηκε πτωτικά (-0,8%), καθώς οι κλάδοι του εμπορίου, των ξενοδοχείων-εστιατορίων και των μεταφορών-επικοινωνιών υποχώρησαν κατά 2,6% έναντι του αντίστοιχου διαστήματος του 2015.

Ειδικότερα, σε ό,τι αφορά το τουριστικό προϊόν και τις σχετικές εισπράξεις (Διάγραμμα 13), συνεχίστηκε το 2015 η δυναμική πορεία των δύο προηγούμενων ετών όπως καταγράφεται στο ρεκόρ του αριθμού των αφίξεων για τρίτη συνεχή χρονιά παρά τα προβλήματα που δημιουργήθηκαν μετά την επιβολή των κεφαλαιακών περιορισμών. Το τετράμηνο Ιανουαρίου-Απριλίου του 2016, σύμφωνα με τα στοιχεία από την κίνηση του αεροδρομίου Αθηνών, ο αριθμός των ξένων επισκεπτών με προορισμό την Αθήνα κατέγραψε άνοδο κατά 7,3%, ενώ οι αφίξεις ξένων επιβατών σε όλα τα αεροδρόμια της χώρας αυξήθηκαν κατά 7,9% το α' τετράμηνο του έτους.³³

3.2.2. Εξελίξεις και Προοπτικές της Αγοράς Ακινήτων

Κατά τη διάρκεια του 2015 συνεχίστηκαν οι πιέσεις στις εμπορικές αξίες και τα μισθώματα τόσο των οικιστικών (Διάγραμμα 14) όσο και των επαγγελματικών ακινήτων. Βασικό χαρακτηριστικό της αγοράς για πέμπτη συνεχόμενη χρονιά ήταν η ιδιαίτερα περιορισμένη ζήτηση, που σχετίζεται άμεσα με τα υψηλά ποσοστά ανεργίας, τη φορολογική επιβάρυνση της ακίνητης περιουσίας και την έλλειψη ρευστότητας.

Στην αγορά των κατοικιών, η μείωση των τιμών συνεχίστηκε με μικρότερη ένταση το 2015 και το α' τρίμηνο του 2016. Με βάση τα στοιχεία που έχουν συγκεντρωθεί από τα πιστωτικά ιδρύματα, εκτιμάται ότι οι τιμές των διαμερισμάτων (σε ονομαστικούς όρους) το α' τρίμηνο του 2016 ήταν κατά μέσο όρο μειωμένες κατά 5,0% σε σύγκριση με το αντίστοιχο τρίμηνο του 2015. Για το σύνολο του 2015, οι τιμές των διαμερισμάτων μειώθηκαν με μέσο ετήσιο ρυθμό 5,0%, έναντι μείωσης κατά 7,5% το 2014.³⁴

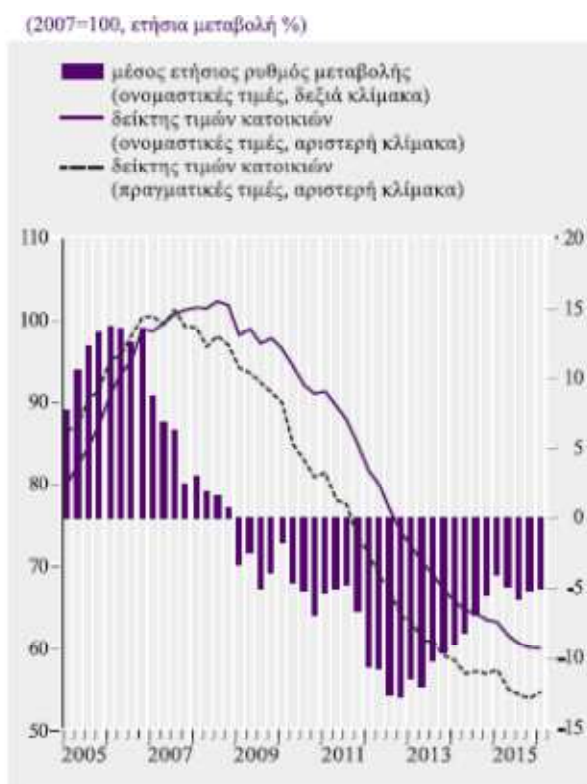
Σωρευτικά, οι τιμές των διαμερισμάτων μειώθηκαν κατά 41,3% από το 2008 (μέσο επίπεδο) έως το α' τρίμηνο του 2016, ενώ από την ανάλυση των στοιχείων κατά παλαιότητα προκύπτει ότι η μείωση αυτή ήταν μεγαλύτερη για τα παλαιά διαμερίσματα. Με διάκριση

³³<http://www.bankofgreece.gr/BogEkdoseis/NomPol20152016.pdf>, Νομισματική Πολιτική 2015 – 2016, Ανάκτηση από: Τράπεζα της Ελλάδος.

³⁴<http://www.bankofgreece.gr/BogEkdoseis/NomPol20152016.pdf>, Νομισματική Πολιτική 2015 – 2016, Ανάκτηση από: Τράπεζα της Ελλάδος.

κατά γεωγραφική περιοχή, εντονότερη υποχώρηση των τιμών καταγράφηκε στα δύο μεγάλα αστικά κέντρα (Αθήνα: -43,5% και Θεσσαλονίκη: -45,2%) έναντι των άλλων μεγάλων πόλεων (-39,4%) και λοιπών περιοχών (-36,8%). Οι πτωτικές τάσεις στις τιμές των κατοικιών εκτιμάται ότι θα συνεχιστούν και τα επόμενα τρίμηνα, αλλά με σχετικά πιο συγκρατημένους ρυθμούς.

Διάγραμμα 14: Δείκτης τιμών κατοικιών

Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος

Ο κλάδος των επαγγελματικών ακινήτων παρουσίασε δραματική συρρίκνωση τα τελευταία έτη, με σημαντικές πιέσεις για επαναδιαπραγμάτευση και μείωση των ενοικίων, ιδίως σε συνοικιακά εμπορικά ακίνητα, σε αποθηκευτικούς χώρους και σε λιγότερο πλεονεκτικά κτίρια γραφείων. Η φορολογική επιβάρυνση της ακίνητης περιουσίας τα τελευταία έτη, η οποία σε πολλές περιπτώσεις βασίστηκε σε πλασματικές και όχι πραγματικές αξίες, αλλά και η συνεχιζόμενη αβεβαιότητα για τη διαμόρφωση του

μεσοπρόθεσμου και βραχυπρόθεσμου φορολογικού πλαισίου, συνεχίζουν να αποθαρρύνουν τη ζήτηση.

Οι αγοραίες αξίες των επενδυτικών επαγγελματικών ακινήτων μειώθηκαν το 2015 με ετήσιο ρυθμό 0,2% για τα γραφεία και 3,5% για τα καταστήματα. Ο πολύ χαμηλός ρυθμός μείωσης των τιμών γραφειακών χώρων υψηλών προδιαγραφών, σε σχέση με τον αντίστοιχο ρυθμό των καταστημάτων, οφείλεται και στο γεγονός ότι το υφιστάμενο απόθεμα επαγγελματικών ακινήτων δεν πληροί τα ζητούμενα επενδυτικά χαρακτηριστικά και η ζήτηση ακινήτων με τις συγκεκριμένες προδιαγραφές είναι μεγαλύτερη της υπάρχουσας προσφοράς.³⁵

Με την προϋπόθεση της αποκατάστασης συνθηκών σταθερότητας, ο τομέας των τουριστικών ακινήτων - ξενοδοχειακών μονάδων, αλλά και ο τομέας των μισθωμένων γραφειακών χώρων και καταστημάτων υψηλών προδιαγραφών αναμένεται να αποτελέσουν το επίκεντρο του ενδιαφέροντος από την πλευρά της ζήτησης για τα επαγγελματικά ακίνητα. Παράλληλα, το γενικότερο ενδιαφέρον για μεγάλου μεγέθους αποθηκευτικούς χώρους υψηλών προδιαγραφών, το οποίο ενισχύθηκε κατά τη διάρκεια του 2014 αλλά ατόνησε το 2015, αναμένεται να ανανεωθεί.

Οι συνεχείς αλλαγές του φορολογικού πλαισίου, με πιο πρόσφατες αυτές του Ν. 4389/2016 που περιλαμβάνουν μεταξύ άλλων την τροποποίηση του ΕΝΦΙΑ, την πρόσθετη φορολόγηση των Ανωνύμων Εταιρειών Επενδύσεων σε Ακίνητη Περιουσία (ΑΕΕΑΠ) καθώς και των ιδιοχρησιμοποιούμενων ακινήτων επιχειρήσεων, επιβαρύνουν τις ήδη δυσμενείς συνθήκες της αγοράς. Επιπρόσθετα, η γραφειοκρατία, σε συνδυασμό με την ασάφεια των πολεοδομικών κανονισμών και τις πολλαπλές παραβάσεις του, την έλλειψη ενός σταθερού και σαφούς πλαισίου χωροταξικού σχεδιασμού και χρήσεων γης, καθώς και την ανυπαρξία πλήρους και ακριβούς κτηματολογίου, αποτελούν ισχυρούς ανασταλτικούς παράγοντες της ζήτησης.

Οι ίδιοι παράγοντες συχνά αποτρέπουν την ολοκλήρωση επενδυτικών συμφωνιών και δυσχεραίνουν την αξιοποίηση της ακίνητης περιουσίας του Δημοσίου. Παράλληλα, η οριστικοποίηση των πράξεων συχνά προσκρούει σε νομικά ζητήματα και δυσκολίες που πηγάζουν από το υφιστάμενο θεσμικό πλαίσιο και τον κατακερματισμό της ιδιοκτησίας.

³⁵<http://www.bankofgreece.gr/BogEkdoseis/NomPol20152016.pdf>, Νομισματική Πολιτική 2015 – 2016, Ανάκτηση από: Τράπεζα της Ελλάδος.

Η προοπτική σταθεροποίησης και ανάκαμψης της αγοράς ακινήτων εξαρτάται, μεταξύ άλλων, από την ενίσχυση των προοπτικών ανάκαμψης της ελληνικής οικονομίας, τη βελτίωση των προσδοκιών των επιχειρήσεων και των νοικοκυριών, τη βελτίωση των συνθηκών χρηματοδότησης από το τραπεζικό σύστημα, τον περιορισμό της γραφειοκρατίας, την ολοκλήρωση του έργου του κτηματολογίου, καθώς και από τη διαμόρφωση ενός σταθερού φορολογικού θεσμικού πλαισίου.

3.2.3. Εξελίξεις και Προοπτικές της Απασχόλησης και της Ανεργίας

Το 2015 συνεχίστηκε η αύξηση της απασχόλησης για δεύτερη συνεχή χρονιά. Ειδικότερα, η απασχόληση το 2015 παρουσίασε αύξηση κατά 2,1% σε ετήσια βάση (0,7% το 2014), ενώ και τα τέσσερα τρίμηνα του 2015 καταγράφηκαν ετήσιοι θετικοί ρυθμοί αύξησης της απασχόλησης. Ο αριθμός των ανέργων μειώθηκε κατά 6,1% το 2015 έναντι του 2014.³⁶

Ως συνέπεια των ανωτέρω, το μέσο ποσοστό ανεργίας μειώθηκε από 26,5% το 2014 σε 24,9% το 2015, παραμένοντας πάντως το υψηλότερο στην ΕΕ-28. Όμως το δεύτερο εξάμηνο του έτους παρατηρήθηκε επιβράδυνση του ρυθμού μείωσης των ανέργων έναντι του πρώτου εξαμήνου, εξαιτίας της επιβολής περιορισμών στην κίνηση κεφαλαίων, της ψήφισης νέων δημοσιονομικών μέτρων στο πλαίσιο της Σύμβασης Χρηματοδοτικής Διευκόλυνσης του Αυγούστου 2015 και της επιστροφής σε αρνητικούς ρυθμούς ανάπτυξης από το γ' τρίμηνο του 2015.

Ως αποτέλεσμα, το ποσοστό ανεργίας κατά το δ' τρίμηνο του 2015 ανήλθε σε 24,4%, οριακά αυξημένο σε σχέση με το γ' τρίμηνο του 2015 (24%). Το ποσοστό της ανεργίας το Φεβρουάριο του 2016 υποχώρησε ελαφρά σε 24,2% (με βάση εποχικώς διορθωμένα στοιχεία) από 24,4% τον Ιανουάριο του 2016. Η αύξηση της απασχόλησης το 2015, σύμφωνα με τα στοιχεία της Έρευνας Εργατικού Δυναμικού (ΕΕΔ) της ΕΛΣΤΑΤ, οφείλεται στη σημαντική αύξηση της μισθωτής απασχόλησης (3,7% το 2015 έναντι του προηγούμενου έτους) και των αυτοαπασχολούμενων με προσωπικό (11%) εξαιτίας της έναρξης λειτουργίας μικρών επιχειρήσεων.

³⁶<http://www.bankofgreece.gr/BogEkdoseis/NomPol20152016.pdf>, Νομισματική Πολιτική 2015 – 2016, Ανάκτηση από: Τράπεζα της Ελλάδος.

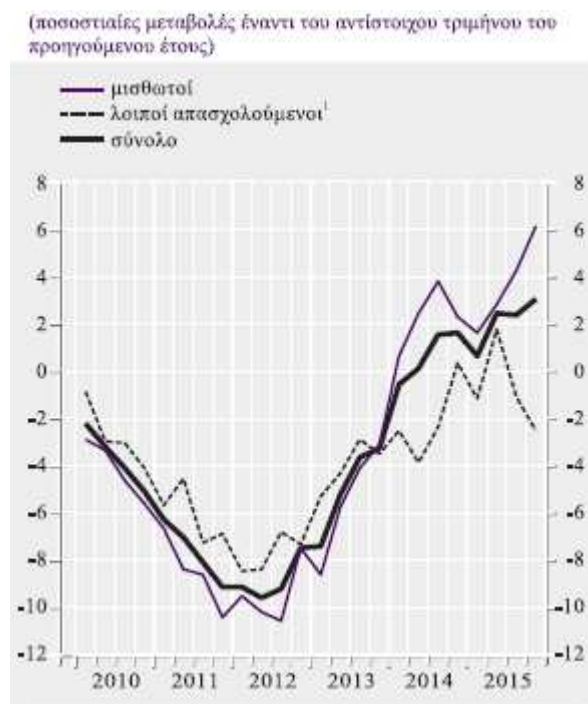
Αντίθετα, σημαντική μείωση παρουσίασαν οι λοιπές κατηγορίες απασχολουμένων, κυρίως των αυτοαπασχολουμένων χωρίς προσωπικό (-3%), που αντιπροσωπεύουν το 23,7% του συνόλου των απασχολουμένων, και των βοηθών στην οικογενειακή επιχείρηση (-4,9%), που αποτελούν το 4,4% του συνόλου των απασχολουμένων (Διάγραμμα 15).

Σύμφωνα με τα στοιχεία του συστήματος ΕΡΓΑΝΗ, το 2015 οι επιχειρήσεις που προχώρησαν στην κατάθεση ετήσιου πίνακα προσωπικού αυξήθηκαν σε σχέση με το 2014 κατά 7.872 ή 3,67% (222.281 επιχειρήσεις), σημειώνοντας για δεύτερη συνεχή χρονιά θετικό ρυθμό αύξησης.

Ωστόσο, παρατηρείται επιβράδυνση της αύξησης των καταγεγραμμένων επιχειρήσεων (αύξηση κατά 9,01% το 2014 σε σχέση με το 2013 ή 17.714 επιχειρήσεις) ως συνέπεια της επιβολής ελέγχων κεφαλαίων και της αβεβαιότητας στην οικονομία. Στην αύξηση του αριθμού των επιχειρήσεων εκτιμάται ότι επέδρασαν θετικά η άνοδος της οικονομικής δραστηριότητας σε επιμέρους κλάδους της οικονομίας (τουρισμός, εμπόριο) καθώς και η διατήρηση θετικού ρυθμού ανάπτυξης το πρώτο εξάμηνο του 2015. Η ίδια εικόνα αποτυπώνεται και στα στοιχεία του ΙΚΑ.³⁷

³⁷<http://www.bankofgreece.gr/BogEkdoseis/NomPol20152016.pdf>, Νομισματική Πολιτική 2015 – 2016, Ανάκτηση από: Τράπεζα της Ελλάδος.

Διάγραμμα 15: Απασχόληση (2010 – 2015)

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ

Σύμφωνα με τα στοιχεία αυτά, το Σεπτέμβριο του 2015 ο αριθμός των επιχειρήσεων αυξήθηκε κατά 3,8% σε σύγκριση με τον αντίστοιχο μήνα του 2014, ενώ το Σεπτέμβριο του 2014 είχε αυξηθεί κατά 10,3% σε σχέση με τον αντίστοιχο μήνα του 2013.³⁸

Αναλύοντας την εξέλιξη της απασχόλησης σε κλαδικό επίπεδο, η αύξηση της απασχόλησης το 2015 προήλθε κυρίως από κλάδους που σχετίζονται με υπηρεσίες τουρισμού, ως συνέπεια της συνέχισης της ιδιαίτερα ευνοϊκής τουριστικής περιόδου, αν και σημειώθηκε ηπιότερος ρυθμός αύξησης έναντι του προηγούμενου έτους (9,6%, έναντι 14,6% το 2014).

Επίσης, στην αύξηση της συνολικής απασχόλησης συνεισέφεραν οι κλάδοι του εμπορίου και της μεταποίησης, οι οποίοι για πρώτη φορά έναντι των προηγούμενων ετών

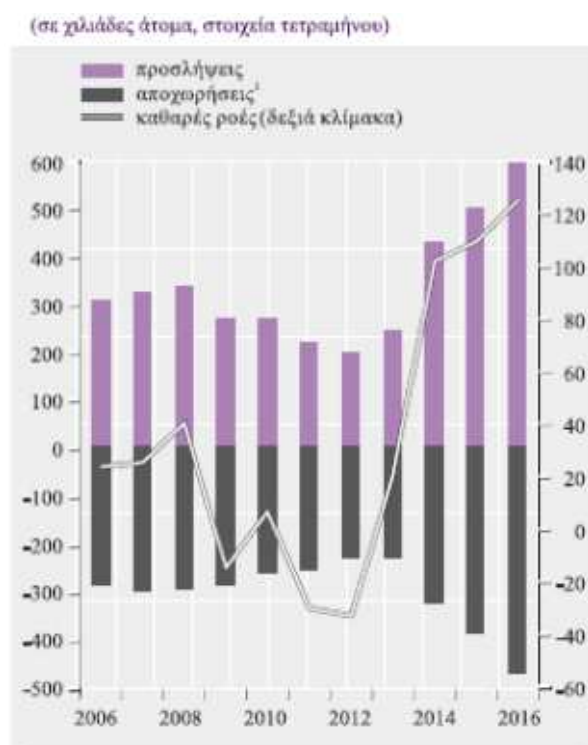
³⁸<http://www.bankofgreece.gr/BogEkdoseis/NomPol20152016.pdf>, Νομισματική Πολιτική 2015 – 2016, Ανάκτηση από: Τράπεζα της Ελλάδος.

σημείωσαν θετικούς ρυθμούς μεταβολής (5,6% και 5,7% αντίστοιχα, έναντι -0,8% και -2,5% το 2014).

Αντίθετα, συνεχίστηκε, αλλά με ηπιότερους ρυθμούς, η υποχώρηση της απασχόλησης στους κλάδους των κατασκευών (-4,2%), λόγω της συνεχιζόμενης πολύ χαμηλής οικοδομικής δραστηριότητας, και των χρηματοπιστωτικών και ασφαλιστικών δραστηριοτήτων (-5,1%). Αξιοσημείωτο είναι ότι η απασχόληση στον πρωτογενή τομέα παρουσίασε ετήσια μείωση για δεύτερο συνεχές έτος και το 2015 παρατηρείται πτώση του μεριδίου της (12,9% το 2015, από 13,6% το 2014).

Αντίθετα, η συμβολή του δευτερογενούς τομέα στη συνολική απασχόληση, μετά από συνεχή πτώση την περίοδο 2009-2014, σταθεροποιήθηκε στο 15%, καθώς η αύξηση του μεριδίου συμμετοχής της μεταποίησης αντισταθμίστηκε από τη μείωση του αντίστοιχου μεριδίου των κατασκευών.

Διάγραμμα 16: Ροές μισθωτής απασχόλησης στον ιδιωτικό τομέα (2006 – 2016)

Πηγή: ΟΑΕΔ και Σύστημα ΕΡΓΑΝΗ

Η δημιουργία νέων θέσεων εργασίας το 2015, όπως αποτυπώνεται από το ισοζύγιο των ροών μισθωτής απασχόλησης στον ιδιωτικό τομέα (πληροφοριακό σύστημα ΕΡΓΑΝΗ), συνεχίστηκε και το α' τετράμηνο του 2016, με το ισοζύγιο να εμφανίζεται υψηλότερο κατά 16.078 θέσεις εργασίας σε σχέση με το αντίστοιχο διάστημα το 2015, κυρίως με την ενίσχυση των ροών απασχόλησης το δίμηνο Μαρτίου - Απριλίου εν όψει και της έναρξης της τουριστικής περιόδου (Διάγραμμα 16).³⁹

Ωστόσο, οι εκτιμήσεις των επιχειρήσεων για τις βραχυπρόθεσμες προοπτικές απασχόλησης αποτυπώνουν την επιφυλακτικότητα των επιχειρήσεων για τη λήψη αποφάσεων σχετικά με την απασχόληση, καθώς όλα τα υπό εξέταση μεγέθη με εξαίρεση το λιανικό εμπόριο παραμένουν σε αρνητικό έδαφος, διατηρώντας την αρνητική, αν και ηπιότερη, εικόνα που παρουσιάστηκε το 2015. Στην εξέλιξη αυτή συνέβαλε σε συνέχεια της διατήρησης των κεφαλαιακών περιορισμών, αν και με χαλαρότερους όρους η παρατεταμένη περίοδος διαπραγμάτευσης της ελληνικής κυβέρνησης με τους εταίρους για την ολοκλήρωση της πρώτης αξιολόγησης.

Το ποσοστό μερικής απασχόλησης παρέμεινε σταθερό (9,5% του συνόλου των απασχολουμένων το 2015), καθώς ο αριθμός των μερικώς απασχολουμένων αυξήθηκε κατά 2,3% το 2015 έναντι του 2014, μετά από αύξηση κατά 12,2% το 2014 έναντι του 2013. Δύσκολη εξακολουθεί να παραμένει η εύρεση εργασίας πλήρους απασχόλησης. Αυξημένα ποσοστά μερικής απασχόλησης παρατηρούνται στους νέους εργαζόμενους (ηλικίας 15-24 ετών), καθώς και στους εργαζόμενους στους κλάδους του χονδρικού - λιανικού εμπορίου και στις υπηρεσίες τουρισμού.

Η στροφή των επιχειρήσεων προς πιο ευέλικτες μορφές απασχόλησης επιβεβαιώνεται και από τα στοιχεία του συστήματος ΕΡΓΑΝΗ, όπου καταγράφονται οι νέες προσλήψεις ανά είδος σύμβασης, καθώς το μεγαλύτερο μέρος των νέων προσλήψεων το τετράμηνο Ιανουαρίου-Απριλίου 2016 αφορά προσλήψεις μερικής και εκ περιτροπής απασχόλησης. Επίσης, το ποσοστό της προσωρινής εργασίας (ως προς το σύνολο των μισθωτών ηλικίας 15-64 ετών) παρέμεινε σχεδόν αμετάβλητο (2015: 11,9%, 2014 :11,7%) μετά από μείωση που σημείωσε την περίοδο 2011-2013.

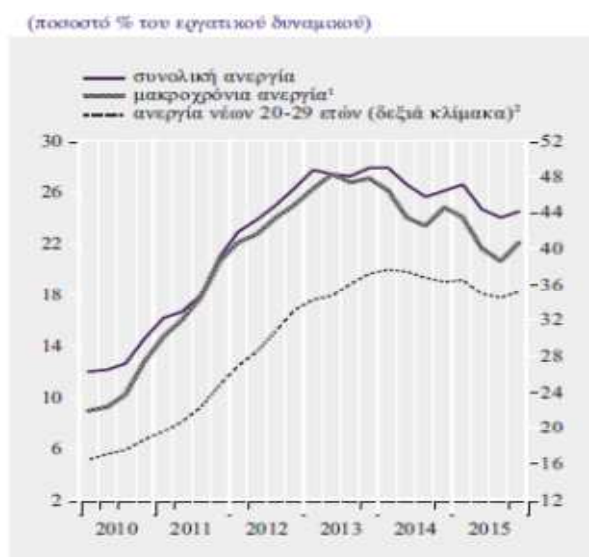
³⁹<http://www.bankofgreece.gr/BogEkdoseis/NomPol20152016.pdf>, Νομισματική Πολιτική 2015 – 2016, Ανάκτηση από: Τράπεζα της Ελλάδος.

Ως συνέπεια των ανωτέρω, το ποσοστό απασχόλησης για την ηλικιακή ομάδα 15-64 ετών αυξήθηκε κατά 1,4 ποσοστιαία μονάδα, από 49,4% το 2014 σε 50,8% το 2015, αποτελεί όμως τη χειρότερη επίδοση σε σύγκριση με τις άλλες χώρες της ΕΕ-28. Η αύξηση του ποσοστού απασχόλησης το 2015 έναντι του 2014 ήταν ανάλογη για τους άνδρες (1,3 ποσοστιαία μονάδα) και τις γυναίκες (1,4 ποσοστιαία μονάδα).

Επισημαίνεται όμως ότι το ποσοστό απασχόλησης των γυναικών (42,5%) υπολείπεται σημαντικά των ανδρών εργαζομένων (59,3%). Το ποσοστό συμμετοχής στο εργατικό δυναμικό για την ηλικιακή ομάδα 15-64 ετών το 2015 αυξήθηκε οριακά, αντανακλώντας τη σημαντική αύξηση του ποσοστού συμμετοχής των γυναικών στο εργατικό δυναμικό κατά περίπου μία ποσοστιαία μονάδα, ενώ το ποσοστό συμμετοχής των ανδρών παρέμεινε σχεδόν αμετάβλητο, υποδηλώνοντας ότι υπό την πίεση της ανάγκης εξασφάλισης εισοδήματος οι εκτός απασχόλησης γυναίκες συνεχίζουν την αναζήτηση εργασίας.

Η είσοδος και η παραμονή στην αγορά εργασίας περισσότερων γυναικών μπορεί να βοηθήσει στην εξισορρόπηση των αποτελεσμάτων της συρρίκνωσης του πληθυσμού σε ηλικία εργασίας, καθώς και στη μείωση της πίεσης στα δημόσια οικονομικά και στο σύστημα κοινωνικής ασφάλισης.

Διάγραμμα 17: Ποσοστά Ανεργίας (2010 – 2015)

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ

Η αποκλιμάκωση του ποσοστού ανεργίας συνοδεύθηκε από αντίστοιχη μείωση της ανεργίας σε όλες τις ηλικιακές κατηγορίες και ήταν μεγαλύτερη στην ηλικιακή ομάδα 25-29 ετών, ενώ υποχώρησε οριακά στην ηλικιακή ομάδα 45-64 ετών (Διάγραμμα 17). Το ποσοστό ανεργίας των νέων 20-29 ετών μειώθηκε σε ετήσια βάση από 44,2% το 2014 σε 40,6% το 2015, διατηρώντας όμως τη χειρότερη επίδοση στην ΕΕ-28.

Τα προγράμματα απασχόλησης, οι νομοθετικές αλλαγές στο διάστημα 2012 - 2014 που επέτρεψαν την πρόσληψη των νέων (κάτω των 25 ετών) με χαμηλότερες αμοιβές και σε περισσότερο ευέλικτες μορφές απασχόλησης, καθώς και ο υψηλός βαθμός απασχόλησης των νέων στις τουριστικές υπηρεσίες και το εμπόριο, συνετέλεσαν, μεταξύ άλλων, στην αποκλιμάκωση της ανεργίας των νέων για δεύτερη συνεχή χρονιά.⁴⁰

Ωστόσο, το ποσοστό των νέων εκτός αγοράς εργασίας και εκπαίδευσης (άτομα εκτός απασχόλησης, εκπαίδευσης ή κατάρτισης), παρά τη μείωση το 2015 έναντι του 2014, παραμένει εξαιρετικά υψηλό σε σχέση με την κατάσταση πριν από την κρίση και σε σύγκριση με τα αντίστοιχα μεγέθη άλλων χωρών της ΕΕ. Η στήριξη της απασχόλησης των νέων και η αντιμετώπιση της υψηλής ανεργίας των νέων, μέσω συντονισμένων δράσεων και πρωτοβουλιών (όπως η θέσπιση προγραμμάτων μετάβασης από την εκπαίδευση στην εργασία για την απόκτηση εργασιακής εμπειρίας, η ενίσχυση της επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης κ.ά.), αποτελούν κεντρική επιλογή των θεσμικών οργάνων και των κρατών - μελών της ΕΕ.

Παράλληλα, μειώθηκε το ποσοστό μακροχρόνιας ανεργίας σε 18,2% το 2015 (19,5% το 2014), με την πλειοψηφία των ανέργων να είναι γυναίκες. Η σύνθεση της ανεργίας και ειδικότερα της μακροχρόνιας ανεργίας αναδεικνύει την ανάγκη να δοθεί έμφαση στη διά βίου εκπαίδευση και την καλύτερη αντιστοίχιση των δεξιοτήτων των εργαζομένων με τις ανάγκες της αγοράς εργασίας. Οι ενεργητικές πολιτικές απασχόλησης και τα προγράμματα κατάρτισης του ΟΑΕΔ μπορούν να συμβάλουν προς αυτή την κατεύθυνση με τον κατάλληλο σχεδιασμό και στόχευση και την ορθή αξιοποίηση των διαθέσιμων, κυρίως ευρωπαϊκών, πόρων.

Πρόσφατη μελέτη της ΕΕ επισημαίνει ότι για τη μετάβαση από τη μακροχρόνια ανεργία στην απασχόληση, ιδιαίτερα των νέων, πρέπει να στηριχθεί η αγορά εργασίας με

⁴⁰<http://www.bankofgreece.gr/BogEkdoseis/NomPol20152016.pdf>, Νομισματική Πολιτική 2015 – 2016, Ανάκτηση από: Τράπεζα της Ελλάδος.

πολιτικές απασχόλησης που ευνοούν την προσφορά και τη ζήτηση εργασίας, ώστε να ενισχυθεί η προοπτική επανένταξης των ανέργων στην αγορά εργασίας και να αποτραπεί η πιθανότητα μετάβασής τους εκτός εργατικού δυναμικού.

Επίσης, στην ίδια μελέτη επισημαίνεται η σημασία της δημιουργίας νέων επιχειρήσεων για τον περιορισμό της ανεργίας. Κατά τη διάρκεια του 2016 εκτιμάται ότι θα επιβραδυνθεί ο ρυθμός αποκλιμάκωσης της ανεργίας. Η περαιτέρω αποκλιμάκωση της ανεργίας και ιδιαίτερα της ανεργίας των νέων και της μακροχρόνιας ανεργίας και η αύξηση του ποσοστού απασχόλησης θα εξαρτηθούν από τη σταθεροποίηση του οικονομικού κλίματος και της οικονομικής δραστηριότητας, τη συνέχιση της υλοποίησης διαρθρωτικών αλλαγών και τη σταδιακή επαναφορά της οικονομίας σε θετικούς ρυθμούς ανάπτυξης.⁴¹

Σε αυτό το πλαίσιο, σημαντικές είναι οι δράσεις για τη βελτίωση και την επέκταση των ενεργητικών πολιτικών για την απασχόληση και των προγραμμάτων κατάρτισης, με παράλληλη αύξηση της αποτελεσματικότητάς τους, καθώς και οι δράσεις για τον περιορισμό της αδήλωτης και ανασφάλιστης εργασίας, προκειμένου να διασφαλιστούν η στήριξη του συνταξιοδοτικού συστήματος και η αποτελεσματική λειτουργία της αγοράς εργασίας.

3.2.4. Οι προβλέψεις για την Ελληνική οικονομία

Οι προβλέψεις για την ελληνική οικονομία ενσωματώνουν όλα τα μέτρα που έχουν ψηφιστεί ή έχουν συμφωνηθεί μέχρι τις 24 Μαΐου 2016 και προβλέπονται στη νέα Σύμβαση Χρηματοδοτικής Διευκόλυνσης από τον Ευρωπαϊκό Μηχανισμό Σταθερότητας (ESM). Συμπεριλαμβάνουν επίσης υποθέσεις για τις εξελίξεις των μισθών και ενσωματώνουν τις επιπτώσεις διαρθρωτικών μεταρρυθμίσεων στην οικονομική δραστηριότητα.⁴²

Για την εξέλιξη των εξωγενών μεγεθών που επηρεάζουν την οικονομική δραστηριότητα στην Ελλάδα, η Τράπεζα της Ελλάδος υιοθετεί τις υποθέσεις της ΕΚΤ για το σύνολο της ευρωζώνης. Οι υποθέσεις αυτές αφορούν βασικά μεγέθη η εξέλιξη των οποίων καθορίζεται από το διεθνές περιβάλλον, όπως η παγκόσμια ανάπτυξη, η οικονομική δραστηριότητα στην ευρωζώνη, η εξωτερική ζήτηση των ελληνικών εξαγωγών, οι τιμές των

⁴¹<http://www.bankofgreece.gr/BogEkdoseis/NomPol20152016.pdf>, Νομισματική Πολιτική 2015 – 2016, Ανάκτηση από: Τράπεζα της Ελλάδος.

⁴²<http://www.bankofgreece.gr/BogEkdoseis/NomPol20152016.pdf>, Νομισματική Πολιτική 2015 – 2016, Ανάκτηση από: Τράπεζα της Ελλάδος.

κύριων ανταγωνιστριών χωρών, οι συναλλαγματικές ισοτιμίες των παγκόσμιων νομισμάτων, οι τιμές του πετρελαίου και μια σειρά χρηματοπιστωτικών μεγεθών (επιτόκια, αποδόσεις ομολόγων κ.λπ.).

Πίνακας 7: Μακροοικονομικές προβλέψεις για την Ελλάδα

(ετήσιες ποσοστιαίες μεταβολές)

	2015	2016	2017	2018
ΑΕΠ (σταθερές τιμές)	-0,2	-0,3	2,5	3,0
Ιδιωτική κατανάλωση	0,3	-0,6	1,6	1,9
Δημόσια κατανάλωση	0,0	-0,9	0,0	-0,4
Επενδύσεις πάγιου κεφαλαίου	0,7	0,8	10,8	12,1
Εξαγωγές αγαθών και υπηρεσιών	-3,8	0,4	3,9	4,0
Εισαγωγές αγαθών και υπηρεσιών	-6,9	-0,3	3,3	3,2
Αποθέματα	-1,6	0,0	0,0	0,0
ΕνΔΤΚ	-1,1	0,0	0,9	0,9
ΕνΔΤΚ χωρίς την ενέργεια	0,2	0,3	0,4	0,7
Απασχόληση	2,1	1,1	1,8	2,0
Ανεργία (% του εργατικού δυναμικού)	24,9	24,1	22,8	21,4
Ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών (% του ΑΕΠ)	0,0	0,9	1,6	1,3

Πηγή: ΕΣΤΑΤ

Για τη διενέργεια και την ακριβή ποσοτικοποίηση των προβλέψεων χρησιμοποιείται μια σειρά από υποδείγματα και οικονομετρικά εργαλεία, που διαφοροποιούνται με βάση την προβλεπτική τους ικανότητα σε διαφορετικούς χρονικούς ορίζοντες. Οι προβλέψεις για την ελληνική οικονομία δείχνουν ανάκαμψη της οικονομικής δραστηριότητας που ξεκινά από το δεύτερο εξάμηνο του 2016 και συνεχίζεται τα έτη 2017 και 2018. Για το 2016 αναμένεται μικρή μείωση του ΑΕΠ, της τάξεως του 0,3%, και ανάπτυξη 2,5% και 3% για το 2017 και 2018 αντίστοιχα (Πίνακα 7).⁴³

Οι προβλέψεις βασίζονται στην υπόθεση ότι η ολοκλήρωση της αξιολόγησης το πρώτο εξάμηνο του 2016 θα επιφέρει, από το δεύτερο εξάμηνο του 2016 και μετά, σημαντικές θετικές επιδράσεις στη ρευστότητα του χρηματοπιστωτικού συστήματος, στη

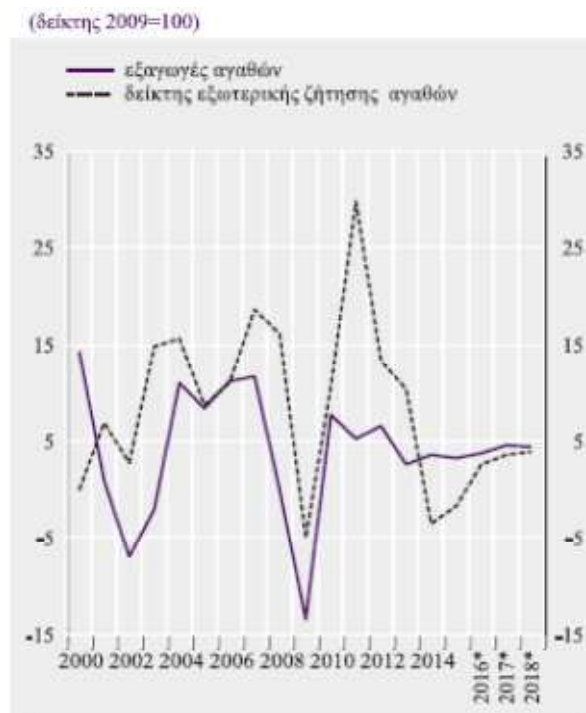
⁴³<http://www.bankofgreece.gr/BogEkdoseis/NomPol20152016.pdf>, Νομισματική Πολιτική 2015 – 2016, Ανάκτηση από: Τράπεζα της Ελλάδος.

μείωση της αβεβαιότητας και στη βελτίωση του οικονομικού κλίματος, με σημαντικές συνέπειες στην εξέλιξη βασικών συνιστωσών της εγχώριας ζήτησης. Βασίζεται επίσης στην υπόθεση ότι θα συνεχιστεί η διευκολυντική νομισματική πολιτική από την ΕΚΤ. Η ανάκαμψη για την εν λόγω περίοδο βασίζεται σε ήπιους ρυθμούς αύξησης του ΑΕΠ ανά τρίμηνο, της τάξεως του 0,7% κατά μέσο όρο για την περίοδο από το γ' τρίμηνο του 2016 έως το δ' τρίμηνο του 2018. Οι ήπιοι αυτοί ρυθμοί ανάκαμψης ανά τρίμηνο οδηγούν σε ανάσχεση της υφεσιακής δυναμικής το 2016 και σε ανάπτυξη το 2017 και το 2018. Για το 2016, η αρνητική συμβολή από τις συνιστώσες της εγχώριας ζήτησης αποδυναμώνεται μερικώς από τη θετική συμβολή των καθαρών εξαγωγών (βλ. Διάγραμμα IV.24).⁴⁴

Η ιδιωτική κατανάλωση, που αποδείχθηκε αρκετά σταθερή το 2015, προβλέπεται να μειωθεί το 2016, ως αποτέλεσμα της μείωσης των μέσων αμοιβών των μισθωτών προ φορολογίας και της αύξησης των φορολογικών υποχρεώσεων των νοικοκυριών. Η συμβολή των επενδύσεων επίσης αναμένεται αρνητική, παρά την αναμενόμενη αύξηση των επιχειρηματικών επενδύσεων: οι επενδύσεις σε κατοικίες αναμένεται να μειωθούν, όπως δείχνουν πρόσφατοι βραχυχρόνιοι δείκτες, όπως και οι δημόσιες επενδύσεις σε πραγματικές τιμές.

⁴⁴<http://www.bankofgreece.gr/BogEkdoseis/NomPol20152016.pdf>, *Νομισματική Πολιτική 2015 – 2016*, Ανάκτηση από: Τράπεζα της Ελλάδος.

Διάγραμμα 18: Εξαγωγές Αγαθών και εξωτερική ζήτηση

Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος

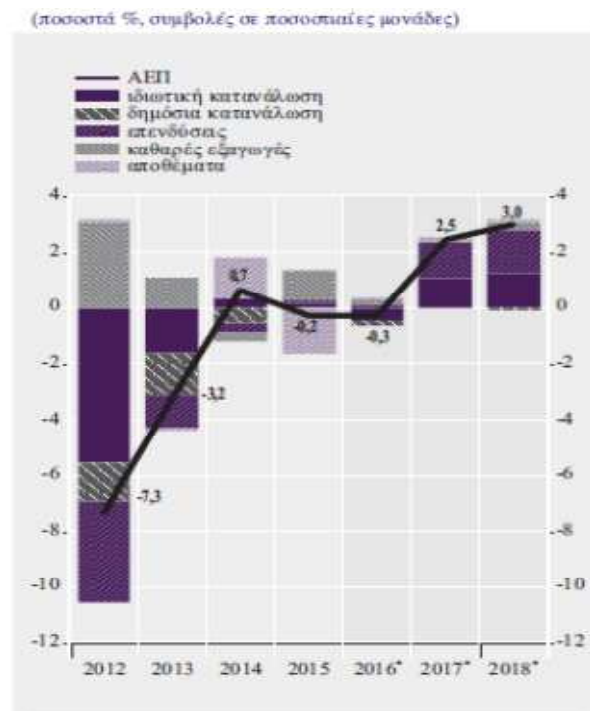
Η οριακή αύξηση των εξαγωγών για το 2016 είναι αποτέλεσμα αντίρροπων τάσεων: οι εξαγωγές αγαθών αναμένεται να συνεχίσουν τη θετική πορεία της περιόδου 2014-2015, συμβαδίζοντας με την εξέλιξη της εξωτερικής ζήτησης για τα ελληνικά αγαθά (Διάγραμμα 18).⁴⁵

Τα τουριστικά έσοδα επίσης αναμένονται αυξημένα με βάση τις αφίξεις που έχουν ήδη πραγματοποιηθεί στα βασικά αεροδρόμια της χώρας και τις προκρατήσεις στα ξενοδοχεία. Όμως, τα έσοδα από τη ναυτιλία αναμένεται να συνεχίσουν να καταγράφουν απώλειες, ως αποτέλεσμα των κεφαλαιακών περιορισμών. Οι εισαγωγές αναμένεται να καθοριστούν από το εισαγωγικό περιεχόμενο των συνιστωσών της ζήτησης και των εξαγωγών και από την περαιτέρω χαλάρωση των κεφαλαιακών περιορισμών.

Συνεπώς, για το 2016 αναμένεται μια μικρή περαιτέρω μείωση των εισαγωγών.

⁴⁵<http://www.bankofgreece.gr/BogEkdoseis/NomPol20152016.pdf>, Νομισματική Πολιτική 2015 – 2016, Ανάκτηση από: Τράπεζα της Ελλάδος.

Διάγραμμα 19: Ρυθμός μεταβολής του πραγματικού ΑΕΠ και συμβολές

Πηγή: ΕΣΤΑΤ και Τράπεζα της Ελλάδος

Το 2017 και το 2018 η ανάπτυξη βασίζεται κυρίως στην ανάκαμψη των βασικών συνιστωσών της εγχώριας ζήτησης της κατανάλωσης και των επενδύσεων (Διάγραμμα 19).⁴⁶

Συγκεκριμένα, αναμένεται αποκατάσταση θετικών ρυθμών μεταβολής της ιδιωτικής κατανάλωσης, ως αποτέλεσμα της αύξησης της απασχόλησης και του εισοδήματος, της βελτίωσης των πιστωτικών συνθηκών και της σταδιακής αποκατάστασης της εμπιστοσύνης. Η ανάκαμψη των επενδύσεων μετά το 2016 θα στηριχθεί στην ανάκαμψη των επιχειρηματικών επενδύσεων εκτός κατοικιών (Διάγραμμα 20).

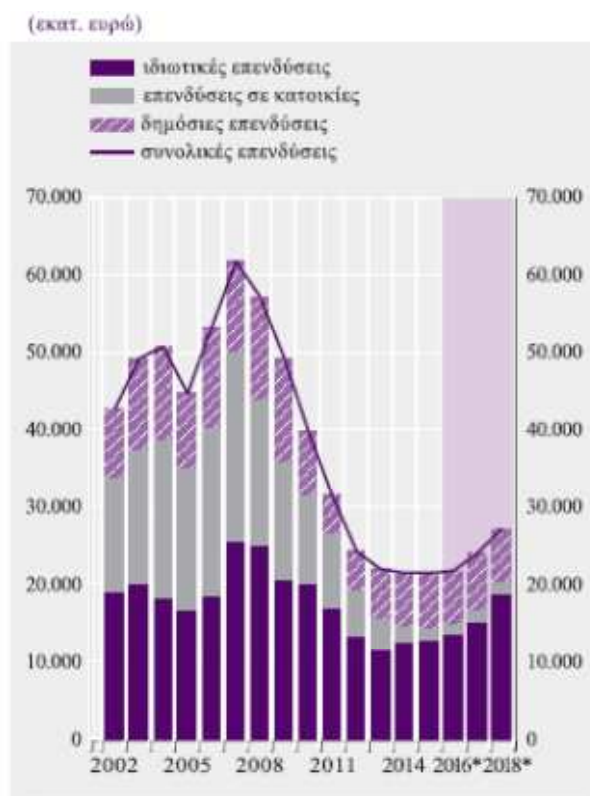
Θετικό αντίκτυπο στον εγχώριο τραπεζικό δανεισμό προς τον ιδιωτικό τομέα εκτιμάται ότι θα έχουν η διευκολυντική νομισματική πολιτική της ΕΚΤ, η αναμενόμενη απόφαση του Διοικητικού Συμβουλίου της ΕΚΤ για την επανένταξη των ελληνικών κρατικών τίτλων στις αποδεκτές από το Ευρωσύστημα εξασφαλίσεις (waiver) και η δυνατότητα

⁴⁶<http://www.bankofgreece.gr/BogEkdoseis/NomPol20152016.pdf>, Νομισματική Πολιτική 2015 – 2016, Ανάκτηση από: Τράπεζα της Ελλάδος.

συμμετοχής και των ελληνικών κρατικών ομολόγων στο πρόγραμμα ποσοτικής χαλάρωσης της ΕΚΤ.

Ο αυξημένος δανεισμός σε συνδυασμό με τη χρηματοδότηση από τα διαρθρωτικά και επενδυτικά ταμεία της ΕΕ, της Ευρωπαϊκής Τράπεζας Επενδύσεων και της Ευρωπαϊκής Τράπεζας Ανάπτυξης και Ανασυγκρότησης (EBRD) θα δώσουν σημαντική ώθηση στις ιδιωτικές επενδύσεις πάγιου κεφαλαίου, εκτός κατοικιών. Παρά τη δυναμική εξέλιξη των επενδύσεων που αναμένεται, το μερίδιο των επενδύσεων ως ποσοστό του ΑΕΠ θα παραμείνει σε χαμηλό επίπεδο συγκριτικά με την προ κρίσης εποχή.⁴⁷

Διάγραμμα 20: Εξελίξεις στις πραγματικές επενδύσεις

Πηγή: ΕΣΤΑΤ και Τράπεζα της Ελλάδος

⁴⁷<http://www.bankofgreece.gr/BogEkdoseis/NomPol20152016.pdf>, Νομισματική Πολιτική 2015 – 2016, Ανάκτηση από: Τράπεζα της Ελλάδος.

Η εξέλιξη των εξαγωγών για το 2017-2018 εκτιμάται ότι θα ακολουθήσει την πορεία της περιόδου 2012-2014. Οι εξαγωγές αγαθών αναμένεται να υπερκεράσουν οριακά την αύξηση της εξωτερικής ζήτησης για ελληνικά αγαθά, όπως παρατηρείται από το 2014 ως αποτέλεσμα της βελτίωσης της ανταγωνιστικότητας (Διάγραμμα 18).⁴⁸

Τα έσοδα από τον τουρισμό επίσης θα κινηθούν ανοδικά, ενώ σταδιακά, με την περαιτέρω χαλάρωση των κεφαλαιακών περιορισμών και την αποκατάσταση της εμπιστοσύνης, αναμένεται να αυξηθούν και τα έσοδα από τη ναυτιλία.

Οι εισαγωγές αναμένεται να ακολουθήσουν την πορεία της εγχώριας ζήτησης και των εξαγωγών, σύμφωνα με το εισαγωγικό περιεχόμενο αυτών των μεγεθών. Η απασχόληση αναμένεται ότι θα συνεχίσει να αυξάνεται το 2016, αν και με χαμηλότερο ρυθμό έναντι του 2015, παρά τη συνέχιση της ύφεσης κατά το πρώτο εξάμηνο του 2016. Οι ευνοϊκές προοπτικές για την απασχόληση υποστηρίζονται από την αναμενόμενη καλή πορεία του τουριστικού κλάδου, τις θετικές προσδοκίες για την απασχόληση από επιχειρήσεις υπηρεσιών και εμπορίου και την επιστροφή στην ανάπτυξη το δεύτερο εξάμηνο του 2016, το χαμηλό μισθολογικό κόστος και την απουσία πιέσεων για μισθολογικές αυξήσεις, το θεσμικό πλαίσιο που υποστηρίζει την ευελιξία στην αγορά εργασίας, καθώς και από τα συνεχιζόμενα προγράμματα απασχόλησης που προωθούν τη συμμετοχή στο εργατικό δυναμικό.

Ως αποτέλεσμα, προβλέπεται ότι το ποσοστό ανεργίας θα υποχωρήσει οριακά το 2016. Η μείωση του ποσοστού ανεργίας θα συνεχιστεί μέσω της αύξησης της απασχόλησης με την αναμενόμενη δυναμική επιστροφή στην ανάπτυξη την περίοδο 2017-2018 (Πίνακα 7). Οι προβλέψεις της Τράπεζας της Ελλάδος για την ελληνική οικονομία είναι συμβατές με τις προβλέψεις άλλων οργανισμών (Πίνακα 8). Όσον αφορά την εξέλιξη των τιμών καταναλωτή (ΕνΔΤΚ), προβλέπεται ότι η καθοδική πορεία των τιμών θα ανακοπεί το 2016 και θα υπάρξει σταδιακή αύξηση το 2017 και το 2018.

Η εξέλιξη των τιμών για το 2016 αναμένεται να καθοριστεί από τρεις παράγοντες:⁴⁹

- ❖ τη συνεχιζόμενη ασθενική ζήτηση,
- ❖ τις χαμηλές τιμές του πετρελαίου και
- ❖ τις αυξήσεις των έμμεσων φόρων που αποφασίστηκαν πρόσφατα.

⁴⁸<http://www.bankofgreece.gr/BogEkdoseis/NomPol20152016.pdf>, Νομισματική Πολιτική 2015 – 2016, Ανάκτηση από: Τράπεζα της Ελλάδος.

⁴⁹<http://www.bankofgreece.gr/BogEkdoseis/NomPol20152016.pdf>, Νομισματική Πολιτική 2015 – 2016, Ανάκτηση από: Τράπεζα της Ελλάδος.

Για το 2017 και το 2018 η μεταβολή του ΕνΔΤΚ αναμένεται ελαφρά θετική, ως αποτέλεσμα της αναμενόμενης ανόδου των τιμών του πετρελαίου, της σταδιακής ανάκαμψης της ζήτησης και της επίπτωσης των έμμεσων φόρων. Η μετακύλιση της αύξησης του ΦΠΑ στις τιμές καταναλωτή για το δεύτερο εξάμηνο του 2016 και το πρώτο εξάμηνο του 2017 αναμένεται να είναι περιορισμένη, ως αποτέλεσμα της προσπάθειας των επιχειρήσεων να απορροφήσουν τις αυξήσεις ώστε να μη χάσουν μερίδια αγοράς σε ένα περιβάλλον χαμηλής ζήτησης.

Πίνακας 8: Προβλέψεις και εκτιμήσεις διεθνών οργανισμών για το ΑΕΠ της Ελλάδος

Ετήσιες ποσοστιαίες μεταβολές	Ημερομηνία δημοσίευσης	2015	2016	2017
ΟΟΣΑ	Ιούνιος 2016	-0,3	-0,2	1,9
Ευρωπαϊκή Επιτροπή	Απρίλιος 2016	-0,2	-0,3	2,7
Διεθνές Νομισματικό Ταμείο	Απρίλιος 2016	-0,2	-0,6	2,7
Consensus Economics	Μάιος 2016	-0,2	-1,0	1,2

Πηγή: ΔΝΤ

Οι αβεβαιότητες που περιβάλλουν τις προβλέψεις φαίνεται να είναι ισορροπημένες. Η έκβαση θα μπορούσε να είναι πιο θετική του αναμενομένου, εάν υπάρξουν:⁵⁰

- ❖ ταχύτερη αποκατάσταση της εμπιστοσύνης,
- ❖ σημαντική βελτίωση των χρηματοπιστωτικών συνθηκών και
- ❖ πιο γρήγορη εφαρμογή του προγράμματος των διαρθρωτικών μεταρρυθμίσεων.

Αντιθέτως,

- ❖ μεγαλύτερη της αναμενόμενης επίπτωση των πρόσφατων φορολογικών μέτρων,
- ❖ καθυστέρηση στην εφαρμογή του προγράμματος διαρθρωτικών μεταρρυθμίσεων και ιδιωτικοποιήσεων,
- ❖ τυχόν επιδείνωση της προσφυγικής κρίσης με τις ενδεχόμενες επιπτώσεις στον τουρισμό και το εμπόριο και
- ❖ η ενδεχόμενη επιδείνωση του διεθνούς περιβάλλοντος θα μπορούσαν να οδηγήσουν σε πιο αρνητική έκβαση.

⁵⁰<http://www.bankofgreece.gr/BogEkdoseis/NomPol20152016.pdf>, Νομισματική Πολιτική 2015 – 2016, Ανάκτηση από: Τράπεζα της Ελλάδος.

3.2.5. Δημοσιονομικές Εξελίξεις και προοπτικές

Οι πέντε πρώτοι μήνες του 2016 χαρακτηρίστηκαν από έντονες διαπραγματεύσεις για την ολοκλήρωση της πρώτης αξιολόγησης στο πλαίσιο του νέου προγράμματος. Μετά την υλοποίηση πληθώρας προαπαιτούμενων δράσεων το δεύτερο εξάμηνο του 2015, που συνετέλεσαν στην επίτευξη και μάλιστα υπέρβαση του στόχου του δημοσιονομικού αποτελέσματος το 2015, η μεταρρυθμιστική προσπάθεια καθυστέρησε όσον αφορά την πλήρη αναμόρφωση του ασφαλιστικού συστήματος και τη φορολογία εισοδήματος.

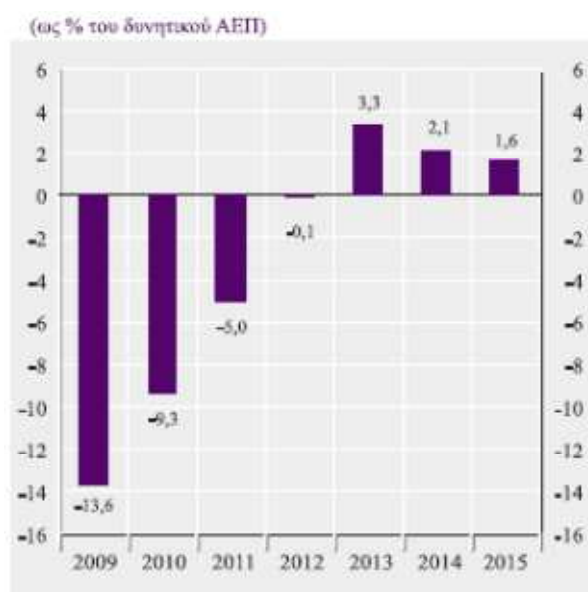
Ως εκ τούτου, πάγωσε η χρηματοδότηση στο πλαίσιο του προγράμματος και δυσχεράνθηκε η ταμειακή διαχείριση, γεγονός που οδήγησε σε αύξηση των ληξιπρόθεσμων οφειλών του Δημοσίου. Το Μάιο του 2016 επιταχύνθηκε η θεσμοθέτηση των εκκρεμών προαπαιτούμενων σχετικά με τη διασφάλιση της βιωσιμότητας του ασφαλιστικού συστήματος και την αναμόρφωση της φορολογίας εισοδήματος και θεσμοθετήθηκαν περαιτέρω δημοσιονομικά μέτρα που σχετίζονται μεταξύ άλλων με την αύξηση της έμμεσης φορολογίας, την περιστολή μισθολογικών δαπανών και την ίδρυση ενός αυτόματου μηχανισμού δημοσιονομικής προσαρμογής, προκειμένου να διασφαλιστεί η επίτευξη των στόχων του προγράμματος.⁵¹

Η ολοκλήρωση της πρώτης αξιολόγησης αναμένεται να επηρεάσει θετικά την οικονομία πολλαπλώς, τόσο μέσω της τόνωσης της ρευστότητας των επιχειρήσεων όσο και μέσω της αποκατάστασης της εμπιστοσύνης των επενδυτών. Εντούτοις, η σύνθεση του μίγματος πολιτικής αποτελεί αντίρροπο παράγοντα, καθώς αφορά ως επί το πλείστον φορολογικές ρυθμίσεις που ανακόπτουν την οικονομική ανάκαμψη.

Για την αντιστάθμισή τους κρίνεται καθοριστική η απρόσκοπτη άμεση εφαρμογή του προγράμματος με έμφαση στις διαρθρωτικές μεταρρυθμίσεις, στην ενίσχυση των επενδύσεων, στον εξορθολογισμό τόσο των μη παραγωγικών δαπανών του δημόσιου τομέα όσο και του φορολογικού συστήματος, καθώς και στην αποτελεσματική αξιοποίηση της δημόσιας περιουσίας – δηλαδή σε πολιτικές που θα συντελέσουν στη διατήρηση του πρωτογενούς πλεονάσματος και στην αποκλιμάκωση του δημόσιου χρέους.

⁵¹<http://www.bankofgreece.gr/BogEkdoseis/NomPol20152016.pdf>, Νομισματική Πολιτική 2015 – 2016, Ανάκτηση από: Τράπεζα της Ελλάδος.

Διάγραμμα 21: Διαρθρωτικό πρωτογενές αποτέλεσμα της γενικής κυβέρνησης

Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος

Το 2015 υπήρξαν έντονες αναταράξεις στο πολιτικοοικονομικό κλίμα, που επηρέασαν σημαντικά τη δημοσιονομική διαχείριση. Η χρηματοδότηση στο πλαίσιο του δεύτερου προγράμματος πάγωσε κατά το πρώτο εξάμηνο του έτους, ενώ αποκαταστάθηκε κατά το δεύτερο εξάμηνο στο πλαίσιο της νέας Σύμβασης Χρηματοδοτικής Διευκόλυνσης. Μετά τη λήψη σειράς δημοσιονομικών μέτρων, τα δημόσια έσοδα ενισχύθηκαν σημαντικά το τελευταίο τρίμηνο του έτους και η δημοσιονομική διαχείριση ομαλοποιήθηκε παράλληλα με τη σταθεροποίηση της οικονομικής/πολιτικής κατάστασης.⁵²

Επιπλέον, η ταξινόμηση φορέων εντός της γενικής κυβέρνησης, καθώς και ορισμένοι έκτακτοι παράγοντες που σχετίζονται μεταξύ άλλων με αυξημένες εισροές από την Ευρωπαϊκή Ένωση επηρέασαν θετικά το δημοσιονομικό αποτέλεσμα.

Αντίθετα, η στατιστική καταγραφή στους λογαριασμούς της κυβέρνησης των συμβάσεων παραχώρησης πέντε αυτοκινητοδρόμων λόγω τροποποίησης των συμβολαίων

⁵²<http://www.bankofgreece.gr/BogEkdoseis/NomPol20152016.pdf>, Νομισματική Πολιτική 2015 – 2016, Ανάκτηση από: Τράπεζα της Ελλάδος.

τους, καθώς και το κόστος της ανακεφαλαιοποίησης των τραπεζών που κατέστη αναγκαία μέσα στο 2015 λειτούργησαν επιβαρυντικά.

Ως εκ τούτου, το δημοσιονομικό αποτέλεσμα επιδεινώθηκε έναντι του 2014, ενώ το διαρθρωτικό πρωτογενές αποτέλεσμα, στο οποίο δεν περιλαμβάνονται η επίδραση του οικονομικού κύκλου καθώς και οι έκτακτοι παράγοντες, παρουσίασε μείωση έναντι του 2014 (Διάγραμμα 21).

Πίνακας 9: Αποτελέσματα γενικής κυβέρνησης και κρατικού προϋπολογισμού

(ως ποσοστό του ΑΕΠ)				
	2012	2013	2014	2015
Αποτέλεσμα γενικής κυβέρνησης¹ <i>(στοιχεία εθνικών λογαριασμών – κριτήριο σύγκρισης)</i>	-8,8	-13,0	-3,6	-7,2
- Κεντρική κυβέρνηση	-8,3	-15,3	-4,4	-7,2
- Ασφαλιστικοί οργανισμοί, οργανισμοί τοπικής αυτοδιοίκησης και ΝΠΔΔ	-0,5	2,3	0,8	0,0
Αποτέλεσμα γενικής κυβέρνησης διορθωμένο ως προς την καθαρή κρατική υποστήριξη προς τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα²	-6,1	-2,4	-3,7	-3,2
Πρωτογενές αποτέλεσμα γενικής κυβέρνησης διορθωμένο ως προς την καθαρή κρατική υποστήριξη προς τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα³	-1,0	1,6	0,3	0,6
Αποτέλεσμα κρατικού προϋπολογισμού				
Δημοσιονομικά στοιχεία ²	-8,2	-3,0	-2,1	-2,0
Ταμειακά στοιχεία ³	-5,6 ⁴	-7,1 ⁵	-2,4 ⁶	-1,9 ⁷

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ

Συγκεκριμένα, σύμφωνα με την πρώτη κοινοποίηση των δημοσιονομικών στοιχείων για την περίοδο 2012-2015 από την Ελληνική Στατιστική Αρχή (ΕΛΣΤΑΤ) στο πλαίσιο της Διαδικασίας Υπερβολικού Ελλείμματος (ΔΥΕ), το ισοζύγιο της γενικής κυβέρνησης (ΓΚ) για το 2015 παρουσιάζει έλλειμμα της τάξεως του 7,2% του ΑΕΠ, από έλλειμμα 3,6% του ΑΕΠ το 2014 (Πίνακα 9). Η μεγάλη επιδείνωση έναντι του 2014 οφείλεται στην επίπτωση της καθαρής κρατικής στήριξης προς τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα το 2015, ενώ μετά τη σχετική διόρθωση το αποτέλεσμα του 2015 παρουσιάζει βελτίωση έναντι του 2014, καταγράφοντας έλλειμμα 3,2% του ΑΕΠ και επαληθεύοντας την εκτίμηση της Εισηγητικής Έκθεσης του Προϋπολογισμού του 2016.

Το πρωτογενές αποτέλεσμα της ΓΚ το 2015 με βάση το πρόγραμμα εκτιμάται σε 0,7% του ΑΕΠ, υπερβαίνοντας σημαντικά τον αναθεωρημένο προς τα κάτω στόχο του νέου

προγράμματος για πρωτογενές έλλειμμα 0,25% του ΑΕΠ. Στην επίτευξη του στόχου συνετέλεσαν τα δημοσιονομικά μέτρα που εφαρμόστηκαν το δεύτερο εξάμηνο του 2015 στο πλαίσιο του νέου προγράμματος, ενώ η υπέρβασή του οφείλεται στην καλύτερη απόδοση των φορολογικών εσόδων και των εισφορών κοινωνικής ασφάλισης, λόγω και της ηπιότερης ύφεσης έναντι της αρχικά προβλεπόμενης, στη μεγαλύτερη συγκράτηση των δαπανών, στην ταξινόμηση φορέων εντός της γενικής κυβέρνησης, καθώς και σε ορισμένους έκτακτους παράγοντες που σχετίζονται μεταξύ άλλων με αυξημένα έσοδα από την Ευρωπαϊκή Ένωση.

53

Ως εκ τούτου, μέρος μόνο της υπέρβασης αυτής του πρωτογενούς αποτελέσματος έναντι του στόχου αναμένεται να έχει θετική επίδραση στο 2016. Το πρώτο διάστημα του 2016 χαρακτηρίστηκε από έντονη διαπραγματευτική προσπάθεια προκειμένου να ολοκληρωθεί η πρώτη αξιολόγηση στο πλαίσιο του νέου προγράμματος, η οποία προβλεπόταν αρχικά για τον Οκτώβριο του 2015.

Η οικονομία περιήλθε σε μια παρατεταμένη στάση αναμονής όσον αφορά τη λήψη σημαντικών αποφάσεων που αναμένεται να επηρεάσουν καθοριστικά την οικονομική δραστηριότητα και σχετίζονται μεταξύ άλλων με την ολοκλήρωση της ασφαλιστικής και φορολογικής μεταρρύθμισης. Το γεγονός αυτό είχε ως αποτέλεσμα να ανακοπεί η βελτίωση της πορείας ορισμένων οικονομικών δεικτών και σε άλλες περιπτώσεις να αντιστραφεί η θετική τους τάση.

Η καθυστέρηση της ολοκλήρωσης της πρώτης αξιολόγησης οδήγησε σε πάγωμα της χρηματοδότησης στο πλαίσιο της νέας Σύμβασης Χρηματοδοτικής Διευκόλυνσης. Όπως συνέβη και το αντίστοιχο διάστημα του 2015, εξαιτίας της περιορισμένης ρευστότητας και προκειμένου να αντιμετωπιστούν οι υφιστάμενες υποχρεώσεις πληρωμών, αυξήθηκε ο βραχυπρόθεσμος δανεισμός διαθέσιμων πόρων από φορείς της γενικής κυβέρνησης, ενώ ταυτόχρονα παρατηρήθηκαν αναβολές πληρωμών προς τους προμηθευτές των φορέων της γενικής κυβέρνησης.

Ως εκ τούτου, οι ληξιπρόθεσμες οφειλές του Δημοσίου αυξήθηκαν σημαντικά το α' τρίμηνο του 2016, με αρνητικές συνέπειες στην πραγματική οικονομία. Σ' ένα τέτοιο κλίμα παρατεταμένων διαβουλεύσεων και αλληπάλληλων μεταθέσεων της καταληκτικής

⁵³<http://www.bankofgreece.gr/BogEkdoseis/NomPol20152016.pdf>, Νομισματική Πολιτική 2015 – 2016, Ανάκτηση από: Τράπεζα της Ελλάδος.

ημερομηνίας της ολοκλήρωσης της αξιολόγησης, η αβεβαιότητα αναζωπυρώθηκε και παρεμποδίστηκε η αποκατάσταση της εμπιστοσύνης των αγορών στην ελληνική οικονομία. Ειδικότερα, η απόδοση των εντόκων γραμματίων διάρκειας 13 εβδομάδων έχει διατηρηθεί στο υψηλό επίπεδο του 2,7%, όπου βρισκόταν καθ' όλη τη διάρκεια του 2015, στην τελευταία δημοπρασία του Απριλίου του 2016 (15.4.2016), από 1,70% το Νοέμβριο του 2014 (14.11.2014). Επίσης, η απόδοση του δεκαετούς ομολόγου διαμορφώθηκε στο 9,1% (2.5.2016), σε σύγκριση με 7,22% το Νοέμβριο του 2015 (24.11.2015) και μόλις 6,85% στο τέλος Σεπτεμβρίου του 2014.⁵⁴

Εντούτοις, με την επίτευξη της συμφωνίας στο Συμβούλιο των Υπουργών Οικονομικών της Ευρωζώνης (Eurogroup) της 24ης Μαΐου, η αβεβαιότητα άρχισε να αποκλιμακώνεται, γεγονός που αντικατοπτρίστηκε άμεσα στη μείωση της απόδοσης του δεκαετούς ομολόγου στο 7,11% (25.5.2016). Η στάση αναμονής είχε αρνητικές επιπτώσεις και στα δημοσιονομικά αποτελέσματα του πρώτου τετραμήνου του έτους.

Τα συνολικά έσοδα του τακτικού προϋπολογισμού εμφανίζουν μείωση έναντι της αντίστοιχης περυσινής περιόδου. Όσον αφορά τα φορολογικά έσοδα του τακτικού προϋπολογισμού, παρότι είναι αυξημένα έναντι του περυσινού τετραμήνου λόγω των φορολογικών μέτρων του νέου προγράμματος, υπολείπονται του στόχου τους για το τετράμηνο. Επιπλέον, η φοροδοτική ικανότητα των φορολογουμένων παρουσιάζει σημάδια εξάντλησης, όπως υποδηλώνει η σημαντική αύξηση των ληξιπρόθεσμων οφειλών προς το Δημόσιο το α' τρίμηνο του έτους.

Όσον αφορά την πρόοδο των διαρθρωτικών μεταρρυθμίσεων, το Φεβρουάριο ψηφίστηκε ο νόμος 4369/20164 προς την κατεύθυνση της βελτίωσης της δημόσιας διοίκησης. Ο νόμος εντάσσεται στο γενικότερο πλαίσιο της συμφωνίας με τους εταίρους σχετικά με την αποπολιτικοποίηση του δημόσιου τομέα και περιλαμβάνει θέματα αξιολόγησης, βαθμολόγησης και επιλογής των στελεχών της δημόσιας διοίκησης. Πρόκειται για ένα εγχείρημα που βασίζεται σε τέσσερις πυλώνες: το Εθνικό Μητρώο Επιτελικών Στελεχών, το Σύστημα Αξιολόγησης, τη βαθμολογική διάρθρωση των θέσεων και το Σύστημα Επιλογής Προϊσταμένων.

⁵⁴<http://www.bankofgreece.gr/BogEkdoseis/NomPol20152016.pdf>, Νομισματική Πολιτική 2015 – 2016, Ανάκτηση από: Τράπεζα της Ελλάδος.

Επιπλέον, μετά από πολύμηνες συζητήσεις και διαπραγματεύσεις ως προς τις διατάξεις της ασφαλιστικής μεταρρύθμισης, στις 8 Μαΐου 2016 ψηφίστηκε ο νόμος 4387/20165, που περιλαμβάνει την ασφαλιστική μεταρρύθμιση καθώς και αλλαγές στη φορολογία εισοδήματος προκειμένου να ολοκληρωθεί η πλειοψηφία των προαπαιτούμενων δράσεων της πρώτης αξιολόγησης. Οι κυριότερες ασφαλιστικές ρυθμίσεις του νόμου αφορούν μεταξύ άλλων:⁵⁵

- ❖ την απλοποίηση της δομής του συστήματος κοινωνικής ασφάλισης με την απορρόφηση των υφιστάμενων φορέων κύριας ασφάλισης, καθώς και των τομέων ή λογαριασμών πρόνοιας/υγείας/ανεργίας στον Εθνικό Φορέα Κοινωνικής Ασφάλισης (ΕΦΚΑ),
- ❖ τον ενιαίο υπολογισμό κύριων συνταξιοδοτικών παροχών, οι οποίες υπολογίζονται ως το άθροισμα της εθνικής σύνταξης (384 ευρώ) με προνοιακό χαρακτήρα και της ανταποδοτικής σύνταξης, η οποία υπολογίζεται βάσει των αποδοχών ή του εισοδήματος επί των οποίων καταβλήθηκαν εισφορές κατά τη διάρκεια όλου του εργασιακού βίου και του ποσοστού αναπλήρωσης για κάθε επιμέρους περίοδο ασφάλισης,
- ❖ τον υπολογισμό των εισφορών των αυτοαπασχολούμενων, των ελευθέρων επαγγελματιών και των αγροτών επί του εισοδήματός τους,
- ❖ την αύξηση για μια εξαετία των εισφορών για την επικουρική ασφάλιση μισθωτών, εργοδοτών, αυτοαπασχολούμενων και ελευθέρων επαγγελματιών,
- ❖ ετη λειτουργία αυτόματου μηχανισμού εξισορρόπησης σε περίπτωση ελλειμμάτων στην επικουρική ασφάλιση,
- ❖ τη θέσπιση ενιαίων κανόνων εισφορών κλάδου κύριας σύνταξης με το συνολικό ποσοστό εισφοράς κλάδου σύνταξης στον ΕΦΚΑ να ορίζεται σε 20%, που συνεπάγεται αύξηση εισφορών για αυτοαπασχολούμενους και αγρότες,
- ❖ τη θέσπιση ποσοστού 6,95% επί του εισοδήματος αυτοαπασχολούμενων και αγροτών για ασφαλιστικές εισφορές υγειονομικής περίθαλψης,
- ❖ την αναπροσαρμογή των επικουρικών συντάξεων με βάση τα δημογραφικά δεδομένα, τα οποία στηρίζονται σε εγκεκριμένους αναλογιστικούς πίνακες θνησιμότητας, και το πλασματικό ποσοστό επιστροφής (εισφορών),
- ❖ το νέο τρόπο υπολογισμού του εφάπαξ,

⁵⁵<http://www.bankofgreece.gr/BogEkdoseis/NomPol20152016.pdf>, Νομισματική Πολιτική 2015 – 2016, Ανάκτηση από: Τράπεζα της Ελλάδος.

- ❖ την αυστηροποίηση των κριτηρίων για την παροχή του επιδόματος κοινωνικής αλληλεγγύης συνταξιούχων (ΕΚΑΣ) έως το 2019 και την κατάργησή του από το 2020 και
- ❖ τη θέσπιση επιδόματος κοινωνικής αλληλεγγύης ανασφάλιστων υπερηλίκων.

Οι αλλαγές στη φορολογία εισοδήματος τις οποίες περιλαμβάνει ο εν λόγω νόμος αφορούν:⁵⁶

- ❖ την καθιέρωση νέας ενιαίας κλίμακας για μισθωτούς, συνταξιούχους, ελεύθερους επαγγελματίες και αγρότες, με συντελεστές 22%, 29%, 37% και 45%,
- ❖ τη φορολόγηση του αγροτικού εισοδήματος με τη νέα κλίμακα,
- ❖ την καθιέρωση βασικής έκπτωσης φόρου 1.900 ευρώ για φορολογούμενο χωρίς παιδιά, 1.950 ευρώ για φορολογούμενο με ένα παιδί, 2.000 ευρώ για φορολογούμενο με δύο παιδιά και 2.100 ευρώ για φορολογούμενο με τρία ή περισσότερα παιδιά, για εισοδήματα έως 20.000 ευρώ, η οποία βαίνει μειούμενη (κατά 10 ευρώ ανά 1.000 ευρώ εισοδήματος) για υψηλότερα εισοδήματα,
- ❖ τη θέσπιση νέας κλίμακας ειδικής εισφοράς αλληλεγγύης με περισσότερα και υψηλότερα κλιμάκια (από 2,2% έως 10%), η οποία δεν θα υπολογίζεται πλέον στο σύνολο του εισοδήματος αλλά θα επιβάλλεται σε κάθε κλιμάκιο εισοδήματος,
- ❖ τη θέσπιση τριών συντελεστών για το φόρο εισοδήματος από περιουσία (15%, 35% και 45%),
- ❖ την αύξηση του συντελεστή φορολόγησης των επιχειρηματικών κερδών προσωπικών εταιριών (ΟΕ, ΕΕ) που τηρούν απλογραφικά βιβλία από το 26% στο 29%,
- ❖ την αύξηση του συντελεστή φορολόγησης μερισμάτων από 10% σε 15% και
- ❖ την αναστολή της εφαρμογής του ειδικού τέλους στα τυχερά παιχνίδια.

Στη συνεδρίαση του Συμβουλίου των Υπουργών Οικονομικών της Ευρωζώνης (Eurogroup) στις 9 Μαΐου, αναγνωρίστηκε η πρόοδος της μεταρρυθμιστικής προσπάθειας όσον αφορά τη δέσμη μέτρων που ψηφίστηκε και ορίστηκαν οι επιπλέον δράσεις προκειμένου να ολοκληρωθεί η πρώτη αξιολόγηση.

Οι προαπαιτούμενες δράσεις αφορούσαν:⁵⁷

- ❖ ρυθμίσεις στην έμμεση φορολογία και στο μισθολόγιο των δημοσίων υπαλλήλων,

⁵⁶<http://www.bankofgreece.gr/BogEkdoseis/NomPol20152016.pdf>, Νομισματική Πολιτική 2015 – 2016, Ανάκτηση από: Τράπεζα της Ελλάδος.

⁵⁷<http://www.bankofgreece.gr/BogEkdoseis/NomPol20152016.pdf>, Νομισματική Πολιτική 2015 – 2016, Ανάκτηση από: Τράπεζα της Ελλάδος.

- ❖ την ενίσχυση του προγράμματος αποκρατικοποιήσεων μέσω της ίδρυσης του νέου ταμείου και της μεταφοράς σε αυτό μέρους της περιουσίας του Ελληνικού Δημοσίου,
- ❖ την εφαρμογή της στρατηγικής σχετικά με τη διαχείριση των δανείων σε καθυστέρηση και των μη εξυπηρετούμενων δανείων και
- ❖ τη θέσπιση ενός μηχανισμού αυτόματης δημοσιονομικής προσαρμογής που θα διασφαλίζει την επίτευξη του δημοσιονομικού στόχου.

Επιπλέον, το Eurogroup ανανέωσε την πρόθεσή του για λήψη μέτρων σχετικά με τη βιωσιμότητα του δημόσιου χρέους, υπό την προϋπόθεση της πλήρους εφαρμογής των δράσεων στο πλαίσιο του προγράμματος, προκειμένου να διασφαλιστεί ότι οι ανάγκες για την εξυπηρέτησή του θα παραμένουν σε διατηρήσιμο επίπεδο. Τα μέτρα που είναι δυνατόν να εξεταστούν αφορούν μεταξύ άλλων επιμήκυνση των περιόδων χάριτος και αποπληρωμής, καθώς και τη χρήση των κερδών των ομολόγων που διακρατούν οι κεντρικές τράπεζες της ευρωζώνης (SMP και ANFA), των οποίων η είσπραξη δεν προβλεπόταν στο πλαίσιο της νέας Σύμβασης Χρηματοδοτικής Διευκόλυνσης, ενώ αποκλείστηκε σαφώς το ενδεχόμενο μείωσης της ονομαστικής αξίας του χρέους.

Στο παραπάνω πλαίσιο, στις 22 Μαΐου 2016 ψηφίστηκε ο νόμος 4389/2016 που μεταξύ άλλων περιλαμβάνει:⁵⁸

- ❖ τη σύσταση νέας ανεξάρτητης φορολογικής αρχής που θα διαδεχθεί τη Γενική Γραμματεία Δημοσίων Εσόδων από την 1.1.2017,
- ❖ νέα δέσμη φορολογικών μέτρων που αφορούν έμμεσους φόρους,
- ❖ τροποποίηση του ΕΝΦΙΑ (μείωση του αφορολόγητου, αυξήσεις συντελεστών και καταργήσεις απαλλαγών),
- ❖ την εθνική στρατηγική για τη διαχείριση του ιδιωτικού χρέους,
- ❖ τη σύσταση της Ελληνικής Εταιρίας Συμμετοχών και Περιουσίας Α.Ε.,
- ❖ τον πλήρη ιδιοκτησιακό διαχωρισμό της ΑΔΜΗΕ Α.Ε. από τη ΔΕΗ,
- ❖ τη σύσταση της Γενικής Γραμματείας Ψηφιακής Πολιτικής,
- ❖ την επέκταση του περιορισμού των προσλήψεων στο Δημόσιο στα έτη 2017 (κανόνας 1:4, δηλαδή μια πρόσληψη για τέσσερις αποχωρήσεις) και 2018 (κανόνας 1:3, δηλαδή μια πρόσληψη για τρεις αποχωρήσεις),

⁵⁸<http://www.bankofgreece.gr/BogEkdoseis/NomPol20152016.pdf>, Νομισματική Πολιτική 2015 – 2016, Ανάκτηση από: Τράπεζα της Ελλάδος.

- ❖ πάγωμα της μισθολογικής ωρίμανσης και προαγωγής των υπαλλήλων που αμείβονται με ειδικά μισθολόγια έως και το 2018 και
- ❖ την ίδρυση ενός αυτόματου μηχανισμού δημοσιονομικής προσαρμογής.

Ειδικότερα όσον αφορά την έμμεση φορολογία, η νέα δέσμη μέτρων προβλέπει μεταξύ άλλων:⁵⁹

- ❖ αύξηση του ΦΠΑ από 23% στο 24% (από 1.6.2016),
- ❖ αύξηση του ειδικού φόρου κατανάλωσης (ΕΦΚ) στο πετρέλαιο θέρμανσης και στην κηροζίνη (από 15.10.2016), καθώς και στα καύσιμα και στο πετρέλαιο κίνησης (από 1.1.2017),
- ❖ κατάργηση του ΕΦΚ στο φυσικό αέριο για ηλεκτροπαραγωγή (από 1.6.2016) και μείωσή του για οικιακή και για βιομηχανική χρήση (από 1.1.2017),
- ❖ αύξηση του ΕΦΚ στη μπύρα (από 1.6.2016) και στον καφέ (από 1.1.2017),
- ❖ αύξηση του φόρου στον καπνό και επιβολή ΕΦΚ στα ηλεκτρονικά τσιγάρα (από 1.1.2017),
- ❖ αναμόρφωση των τελών ταξινόμησης αυτοκινήτων και αλλαγές στο φόρο πολυτελείας (1.6.2016),
- ❖ αύξηση του φόρου μερισμάτων από 10% σε 15% (για εισοδήματα που αποκτώνται από 1.1.2017),
- ❖ αύξηση της συμμετοχής του Δημοσίου στα τυχερά παιχνίδια από 30% σε 35% (από 1.1.2016),
- ❖ επιβολή φόρου διαμονής στα κύρια ξενοδοχειακά καταλύματα και στα ενοικιαζόμενα επιπλωμένα δωμάτια - διαμερίσματα (από 1.1.2018) και ι) επιβολή τέλους ύψους 10% στη συνδρομητική τηλεόραση (από 1.6.2016) και τέλους ύψους 5% στη σταθερή τηλεφωνία (από 1.1.2017).

Όσον αφορά τον αυτόματο μηχανισμό δημοσιονομικής προσαρμογής του προϋπολογισμού της γενικής κυβέρνησης, σκοπός του είναι η διασφάλιση της επίτευξης των δημοσιονομικών στόχων του Μεσοπρόθεσμου Πλαισίου Δημοσιονομικής Στρατηγικής και του νέου προγράμματος, μέσω της λήψης δημοσιονομικών μέτρων για την περίοδο 2017-2019. Σύμφωνα με τη ρύθμιση αυτή, κάθε έτος θα συντάσσεται από τον Υπουργό

⁵⁹<http://www.bankofgreece.gr/BogEkdoseis/NomPol20152016.pdf>, Νομισματική Πολιτική 2015 – 2016, Ανάκτηση από: Τράπεζα της Ελλάδος.

Οικονομικών έκθεση που θα διαπιστώνει τυχόν αρνητική απόκλιση (άνω του 0,25% του ΑΕΠ) του δημοσιονομικού αποτελέσματος από το στόχο του προγράμματος και θα αποτυπώνει το συνολικό ύψος κατά το οποίο πρέπει να περιοριστεί η εκτέλεση του προϋπολογισμού της γενικής κυβέρνησης.

Σε αυτή τη βάση θα εκδίδεται μέχρι την 31η Μαΐου του ίδιου έτους, μετά από πρόταση του Υπουργού Οικονομικών, Προεδρικό Διάταγμα με το οποίο θα περιορίζεται η εκτέλεση του προϋπολογισμού της γενικής κυβέρνησης, με μείωση των δαπανών (έως 2% του ΑΕΠ) που θα ορίζονται σε αυτό. Σε περίπτωση παρέλευσης της ως άνω προθεσμίας χωρίς τις απαιτούμενες ενέργειες, η δημοσιονομική προσαρμογή θα επέρχεται αυτόματα από 1ης Ιουνίου του ίδιου έτους με μείωση κατά ίσο ποσοστό του συνόλου των δαπανών όλων των κατηγοριών του εκτελούμενου προϋπολογισμού.

Από τη μείωση αυτή θα εξαιρούνται κατηγορίες δαπανών που σχετίζονται μεταξύ άλλων με υγεία, δημόσιες επενδύσεις και πρόνοια. Επίσης, παρέχεται η δυνατότητα λήψης μόνιμων διαρθρωτικών μέτρων σε αντικατάσταση μέτρων δημοσιονομικής προσαρμογής, συμπεριλαμβανομένων μέτρων στο σκέλος των εσόδων.

Τέλος, προβλέπεται η δυνατότητα αναστολής της επιβολής των μέτρων ή μείωσης του ύψους τους όταν η απόκλιση οφείλεται σε περίπτωση:⁶⁰

- ❖ φυσικών καταστροφών ή ανωτέρας βίας με δημοσιονομική επίπτωση που υπερβαίνει το 0,5% του ΑΕΠ και
- ❖ υστέρησης του πραγματικού ρυθμού μεγέθυνσης του ΑΕΠ που υπερβαίνει το 0,5%.

Στη δεύτερη αυτή περίπτωση, η απόκλιση θα μειώνεται κατά ένα ποσοστό που θα υπολογίζεται ως το ήμισυ της διαφοράς του καταγραφόμενου πραγματικού ρυθμού μεγέθυνσης του ΑΕΠ, όπως προκύπτει από την ετήσια ανακοίνωση της ΕΛΣΤΑΤ το Μάρτιο, σε σχέση με την πρόβλεψη του πραγματικού ρυθμού μεγέθυνσης του ΑΕΠ, όπως αποτυπώνεται στο εκάστοτε Τεχνικό Μνημόνιο Συνεργασίας.

Στη συνεδρίαση του Συμβουλίου των Υπουργών Οικονομικών της Ευρωζώνης (Eurogroup) στις 24 Μαΐου 2016, αναγνωρίστηκε η επίτευξη συμφωνίας σε επίπεδο τεχνικών κλιμακίων (stafflevel agreement) και εξουσιοδοτήθηκε η ομάδα εργασίας του Συμβουλίου (Euroworking group) να πιστοποιήσει την πλήρη εφαρμογή των προαπαιτούμενων δράσεων

⁶⁰<http://www.bankofgreece.gr/BogEkdoseis/NomPol20152016.pdf>, Νομισματική Πολιτική 2015 – 2016, Ανάκτηση από: Τράπεζα της Ελλάδος.

προκειμένου να ολοκληρωθεί η πρώτη αξιολόγηση και να εκταμιευθεί η επόμενη δόση στο πλαίσιο του προγράμματος. Οι εκκρεμείς δράσεις αφορούσαν διορθώσεις στη νομοθεσία σχετικά με το άνοιγμα της αγοράς για την πώληση δανείων και σχετικά με την ασφαλιστική μεταρρύθμιση, καθώς και ενέργειες στο πεδίο των αποκρατικοποιήσεων.

Όσον αφορά τη βιωσιμότητα του χρέους, το Συμβούλιο υπενθύμισε το μεσοπρόθεσμο στόχο πρωτογενούς πλεονάσματος 3,5% του ΑΕΠ από το 2018 και έπειτα και υπογράμμισε τη σημασία της δημοσιονομικής πορείας σύμφωνα με τις δημοσιονομικές δεσμεύσεις στο πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Επίσης, συμφώνησε με την υιοθέτηση του ύψους των ακαθάριστων χρηματοδοτικών αναγκών ως ποσοστού του ΑΕΠ ως σημείου αναφοράς για την αξιολόγηση της βιωσιμότητας του χρέους.

Σύμφωνα με το βασικό σενάριο, το ποσοστό αυτό θα πρέπει να παραμένει κάτω από το 15% του ΑΕΠ κατά τη μεσοπρόθεσμη περίοδο μετά τη λήξη του προγράμματος και κάτω από το 20% του ΑΕΠ εφεξής. Επιπλέον, στο πλαίσιο των γενικών κατευθυντήριων αρχών που συμφωνήθηκαν στις 9 Μαΐου 2016, το Συμβούλιο συμφώνησε σε μια δέσμη μέτρων για το χρέος που θα τεθούν σταδιακά σε εφαρμογή, όπως είναι απαραίτητο προκειμένου να τηρηθεί το συμφωνημένο πλαίσιο για τις ακαθάριστες χρηματοδοτικές ανάγκες, και θα υπόκεινται στις προκαθορισμένες προϋποθέσεις του προγράμματος.⁶¹

Η ολοκλήρωση της αξιολόγησης αναμένεται να επηρεάσει θετικά την οικονομία με πολλούς τρόπους. Ένα πρώτο και άμεσο όφελος αναμένεται να είναι η αποκατάσταση της ρευστότητας του Δημοσίου με την αποδέσμευση της επόμενης δόσης ύψους 10,3 δισεκ. ευρώ στο πλαίσιο του προγράμματος. Από αυτά, τα 7,5 δισεκ. θα εκταμιευθούν μέσα στον Ιούνιο μετά την επικύρωση της αξιολόγησης από τα ξένα κοινοβούλια, εκ των οποίων 1,8 δισεκ. ευρώ θα χρησιμοποιηθούν για τη μείωση των ληξιπρόθεσμων οφειλών του Δημοσίου, γεγονός που θα ωφελήσει την πραγματική οικονομία και θα δώσει ώθηση στην ανάπτυξη. Το υπόλοιπο ποσό της δόσης, ύψους 2,8 δισεκ. ευρώ, αναμένεται να εκταμιευθεί το Σεπτέμβριο, εκ των οποίων 1,7 δισεκ. ευρώ θα χρησιμοποιηθούν και πάλι για τη μείωση των ληξιπρόθεσμων οφειλών του Δημοσίου.

Επιπλέον, με την ολοκλήρωση της πρώτης αξιολόγησης ανοίγει ο δρόμος για την επαναφορά της δυνατότητας των ελληνικών τραπεζών να δανείζονται απευθείας από την

⁶¹<http://www.bankofgreece.gr/BogEkdoseis/NomPol20152016.pdf>, Νομισματική Πολιτική 2015 – 2016, Ανάκτηση από: Τράπεζα της Ελλάδος.

ΕΚΤ με μειωμένο κόστος, που σε συνδυασμό με την εφαρμογή της στρατηγικής για τα δάνεια σε καθυστέρηση αναμένεται να οδηγήσει σε αποκατάσταση της εμπιστοσύνης των καταθετών στο τραπεζικό σύστημα, σε περαιτέρω χαλάρωση των περιορισμών στην κίνηση κεφαλαίων και σε ενίσχυση της προσφοράς ρευστότητας στην ιδιωτική οικονομία.⁶²

Η ενδεχόμενη ένταξη των ελληνικών ομολόγων στο πρόγραμμα ποσοτικής χαλάρωσης της ΕΚΤ θα έχει επιπλέον θετικές επιδράσεις στη ρευστότητα προς την ιδιωτική οικονομία. Τέλος, είναι πλέον σαφώς ορισμένο το πλαίσιο της οικονομικής πολιτικής για τα επόμενα έτη, καθώς ως προαπαιτούμενα έχουν θεσμοθετηθεί το σύνολο των απαραίτητων ρυθμίσεων για την επιτυχή εφαρμογή του τριετούς προγράμματος, γεγονός που δημιουργεί σταθερότητα, ενισχύει την αποκατάσταση της εμπιστοσύνης και συντελεί στη δημιουργία ενός περιβάλλοντος φιλικότερου προς τις ιδιωτικές επενδύσεις.

Ωστόσο, για άλλη μια φορά το μίγμα πολιτικής αποτελείται ως επί το πλείστον από φορολογικές επιβαρύνσεις, που επιδρούν αρνητικά στην οικονομική δραστηριότητα και επιβραδύνουν την οικονομική ανάκαμψη.

Πράγματι, ως αποτέλεσμα των αλληπάλληλων φορολογικών μέτρων κατά τα τελευταία έτη στο πλαίσιο των προγραμμάτων οικονομικής προσαρμογής, τα φορολογικά έσοδα μειώνονται συνεχώς σε ονομαστικές τιμές, ενώ ως ποσοστό του ΑΕΠ υπολείπονται σταθερά του μέσου όρου της ζώνης του ευρώ και της ΕΕ, τόσο λόγω της ονομαστικής τους μείωσης όσο και λόγω της δραματικής μείωσης του ΑΕΠ.

Επίσης, η δομή τους, σε αντίθεση με τις άλλες ανεπτυγμένες χώρες, παρουσιάζει μεγαλύτερη εξάρτηση από έμμεσους φόρους (που αποτελούνται κυρίως από τον ΦΠΑ) σε σύγκριση με τους άμεσους φόρους (που αποτελούνται κυρίως από τους φόρους εισοδήματος και κεφαλαίου), γεγονός που συνεπάγεται μεγαλύτερη οικονομική ανισότητα.

Όσον αφορά τα έσοδα από τον ΦΠΑ, μετά την αύξηση του συντελεστή από το 18% στο 19% το 2005, ακολούθησαν τρεις αυξήσεις την περίοδο 2010-2011 και η μεγαλύτερη αναμόρφωση του 2015 με τις μετατάξεις πολλών προϊόντων στον υψηλό συντελεστή. Με την πρόσφατη αύξηση του βασικού συντελεστή από 23% σε 24% στον πολυνόμο του Μαΐου, η Ελλάδα θα διαθέτει τον τέταρτο υψηλότερο ΦΠΑ στην ΕΕ, γεγονός που συνεπάγεται

⁶²<http://www.bankofgreece.gr/BogEkdoseis/NomPol20152016.pdf>, Νομισματική Πολιτική 2015 – 2016, Ανάκτηση από: Τράπεζα της Ελλάδος.

περαιτέρω επιβάρυνση του επενδυτικού κλίματος, ειδικότερα σε σύγκριση με τις γειτονικές χώρες.⁶³

Παρά τις διαδοχικές αυξήσεις του συντελεστή τα τελευταία έτη, τα έσοδα από ΦΠΑ βαίνουν μειούμενα, ως αποτέλεσμα μεταξύ άλλων της μεγάλης μείωσης του διαθέσιμου εισοδήματος, της εκτεταμένης φοροδιαφυγής και της αναποτελεσματικότητας των εισπρακτικών μηχανισμών.

Ενδεικτικά αναφέρεται ότι ο ποσοστιαίος δείκτης που καταγράφει τη διαφορά των πραγματικών εισπράξεων ΦΠΑ από το ποσό που κανονικά θα έπρεπε να εισπράττεται (VAT Gap) ανήλθε το 2013 για την Ελλάδα στο 34% των θεωρητικών εσόδων ΦΠΑ, έναντι 15,2% στην ΕΕ, σημειώνοντας το τέταρτο υψηλότερο ποσοστό.

Πέραν της αύξησης του ΦΠΑ, πλήγμα στην ήδη επιβαρυσμένη επιχειρηματικότητα καταφέρουν και οι αυξήσεις στα καύσιμα που διογκώνουν το μεταφορικό και ενεργειακό κόστος των επιχειρήσεων, οι αυξημένοι συντελεστές του ΕΝΦΙΑ, καθώς και η αύξηση του φορολογικού συντελεστή για τα κέρδη των προσωπικών εταιριών και η αλλαγή στη φορολόγηση των επενδύσεων. Επιπλέον, η αύξηση των ασφαλιστικών εισφορών εντείνει τη φορολογική επιβάρυνση της εργασίας και οδηγεί μεσοπρόθεσμα σε μείωση του ΑΕΠ.

Όπως αναφέρεται και σε πρόσφατη μελέτη του ΟΟΣΑ, η μέση φορολογική επιβάρυνση στην Ελλάδα υπολογίζεται σε 39,3% το 2015 έναντι μέσου όρου 35,9%, κατατάσσοντας τη χώρα στη 14η θέση ανάμεσα στις 34 χώρες του ΟΟΣΑ. Με τις νέες ρυθμίσεις το ποσοστό αυτό αναμένεται να αυξηθεί, δημιουργώντας αντικίνητρα για εργασία και εντείνοντας τα κίνητρα για εισφοροδιαφυγή, παρεμποδίζοντας πολύπλευρα την οικονομική ανάκαμψη.

Αντίθετα, η δημοσιονομική προσαρμογή, προκειμένου να συντελέσει στην ταχύτερη επάνοδο της οικονομίας σε τροχιά διατηρήσιμης ανάπτυξης, ενδείκνυται να βασίζεται σε παρεμβάσεις που αφορούν εξορθολογισμό των μη παραγωγικών δαπανών του Δημοσίου, καθώς έχουν μικρότερη αρνητική επίδραση στο ΑΕΠ από ό,τι οι παρεμβάσεις που αφορούν φορολογικές αυξήσεις.

Είναι αυτονόητο ότι οι διαρθρωτικές μεταρρυθμίσεις που θεσμοθετούνται στο πλαίσιο της ολοκλήρωσης της αξιολόγησης πρέπει να υλοποιηθούν άμεσα και απαρέγκλιτα,

⁶³<http://www.bankofgreece.gr/BogEkdoseis/NomPol20152016.pdf>, Νομισματική Πολιτική 2015 – 2016, Ανάκτηση από: Τράπεζα της Ελλάδος.

προκειμένου να έχουν θετικά αποτελέσματα στην οικονομική δραστηριότητα, τα οποία θα αντισταθμίσουν τις αρνητικές επιδράσεις των φορολογικών και ασφαλιστικών ρυθμίσεων και θα δημιουργήσουν τις προϋποθέσεις για τη σταδιακή μείωση της φορολογίας.

Η άμεση εφαρμογή των αποκρατικοποιήσεων και των δράσεων για αποτελεσματικότερη δημόσια διοίκηση (διαφάνεια, αξιοκρατία, μείωση γραφειοκρατίας κ.ά.), βελτίωση του φοροεισπρακτικού μηχανισμού και πάταξη της φοροδιαφυγής, μεταξύ άλλων, αποτελεί απαραίτητη προϋπόθεση για την τόνωση της οικονομικής δραστηριότητας και την προσέλκυση ιδιωτικών επενδύσεων που θα οδηγήσουν στην επίτευξη διατηρήσιμου πρωτογενούς πλεονάσματος και στη μείωση του δημόσιου χρέους.

Τέλος, προς την κατεύθυνση αυτή, κρίνεται σκόπιμο στη συζήτηση για τη βιωσιμότητα του δημόσιου χρέους να περιληφθεί και η προοπτική μείωσης του τελικού δημοσιονομικού στόχου. Πιο συγκεκριμένα, κρίνεται ότι η μείωση του τελικού δημοσιονομικού στόχου της γενικής κυβέρνησης από πρωτογενές πλεόνασμα 3,5% του ΑΕΠ το 2018 σε 2% του ΑΕΠ θα υποβοηθήσει την ταχύτερη επιστροφή της ελληνικής οικονομίας σε διατηρήσιμους και σχετικά υψηλούς ρυθμούς οικονομικής ανάπτυξης χωρίς να θιγεί η προοπτική βιωσιμότητας του δημόσιου χρέους. Άλλωστε, η εμπειρία δείχνει ότι ελάχιστες χώρες μπόρεσαν να διατηρήσουν πρωτογενές πλεόνασμα της τάξεως του 3,5% του ΑΕΠ για μεγάλο χρονικό διάστημα, όπως απαιτείται στην περίπτωση της Ελλάδος από το 2018 και μετά.⁶⁴

⁶⁴<http://www.bankofgreece.gr/BogEkdoseis/NomPol20152016.pdf>, Νομισματική Πολιτική 2015 – 2016, Ανάκτηση από: Τράπεζα της Ελλάδος.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4. ΕΛΕΓΧΟΙ ΚΕΦΑΛΑΙΩΝ (CAPITAL CONTROLS) ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

4.1. ΟΙ ΚΕΦΑΛΑΙΑΚΟΙ ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΟΙ (CAPITAL CONTROLS) ΩΣ ΜΕΣΟ ΕΞΥΓΙΑΝΣΗΣ ΤΩΝ ΤΡΑΠΕΖΩΝ

Στις 28 Ιουνίου του 2015 επιβλήθηκαν στις ελληνικές τράπεζες οι επονομαζόμενοι κεφαλαιακοί περιορισμοί ή αλλιώς, όπως συχνά αποδίδονται με τον αγγλικό τους όρο, τα «capital controls». Συγκεκριμένα, τα capital controls επιβλήθηκαν ως συνακόλουθα της χρηματοπιστωτικής κρίσης, η οποία αποτέλεσε ένα ισχυρό πλήγμα για τις τράπεζες, αλλά και για ολόκληρο το χρηματοπιστωτικό σύστημα, καθιστώντας προβληματικές πολλές εξ' αυτών και υποχρεώνοντας στη λήψη και εφαρμογή μέτρων, που αποσκοπούσαν στη διαχείρισή τους. Η οδηγία BRRD1 (Banking Recovery and Resolution Directive) που υιοθετήθηκε στις 15 Μαΐου 2014 αποτέλεσε ένα νομοθέτημα που είχε ως σκοπό την καθιέρωση ενός ενιαίου πλαισίου για όλα τα κράτη - μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης, αναφορικά με τη διαχείριση των προβληματικών τραπεζών.⁶⁵

Το πρώτο σκέλος της Οδηγίας αφορά στους τρόπους με τους οποίους δύναται να επιτευχθεί η ανάκαμψη μιας τράπεζας και κατά συνέπεια η αποκατάσταση της εμπιστοσύνης στη βιωσιμότητα της τράπεζας, η οποία βρίσκεται σε δυσχερή οικονομική κατάσταση.

Το δεύτερο σκέλος της ανωτέρω Οδηγίας αφορά στην “εξυγίανση” της τράπεζας, όρος που χρησιμοποιείται προκειμένου να περιγράψει την εκκαθάριση μιας τράπεζας, η οποία μη ανταποκρινόμενη πλέον στις προϋποθέσεις βιωσιμότητας, καλείται να εξυγιανθεί, προκειμένου να περιοριστούν όσο το δυνατόν περισσότερο, τόσο οι οικονομικές απώλειες,

⁶⁵<http://www.ethemis.gr/wp-content/uploads/2016/03/%CE%9F%CE%99-%CE%9A%CE%95%CE%A6%CE%91%CE%9B%CE%91%CE%99A%CE%9A%CE%9F%CE%99-%CE%A0%CE%95%CE%A1%CE%99%CE%9F%CE%A1%CE%99%CE%A3%CE%9C%CE%9F%CE%99-%CE%A9%CE%A3-%CE%9C%CE%95%CE%A3%CE%9F-%CE%95%CE%9E%CE%A5%CE%93%CE%99%CE%91%CE%9D%CE%A3%CE%97%CE%A3-%CE%A4%CE%A9%CE%9D-%CE%A4%CE%A1%CE%91%CE%A0%CE%95%CE%96%CE%A9%CE%9D-ethemis-1.pdf>

Οι Κεφαλαιακοί Περιορισμοί (*Capital Controls*) ως Μέσο Εξυγίανσης των Τραπεζών, Ανάκτηση από: Ένωση Ελλήνων Νομικών.

όσο και ο κίνδυνος μετάγγισης του προβλήματος στην πραγματική οικονομία και κατά συνέπεια αποδιοργάνωσης του τραπεζικού συστήματος.

Εν συντομία, η Οδηγία BRRD, καθορίζει τον τρόπο με τον οποίο δύναται να αποτραπεί μία κρίση θέτοντας σε εφαρμογή μέτρα διαχείρισής της. Αυτή τη στιγμή ολόκληρο το ελληνικό τραπεζικό σύστημα βρίσκεται σε κατάσταση κινδύνου (distress) και η Οδηγία επιχειρεί να αντιστρέψει αυτήν την κατάσταση ενώ, σε περίπτωση που κάτι τέτοιο αποδειχθεί ανέφικτο, να ορίσει τη διαδικασία μεθοδικής εκκαθάρισης των ελληνικών τραπεζών, περιορίζοντας τις αρνητικές συνέπειες. Ένας από τους τρόπους αντιμετώπισης της αιμορραγίας των ελληνικών τραπεζών αποτελεί και η εφαρμογή κεφαλαιακών περιορισμών με σκοπό την εξασφάλιση της σταθερότητας του συνόλου του τραπεζικού συστήματος.

4.2. ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΤΩΝ ΚΕΦΑΛΑΙΑΚΩΝ ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΩΝ (CAPITAL CONTROLS) ΚΑΙ ΤΡΑΠΕΖΙΚΗ ΑΡΓΙΑ

Τα μέτρα περιορισμού κεφαλαίων, τα οποία επιβλήθηκαν συνέπεια της ΠΝΠ στις 28/06/2015 ήταν τα ακόλουθα:⁶⁶

- ❖ Επιβλήθηκε η επονομαζόμενη Τραπεζική Αργία, κατά την οποία, τα τραπεζικά ιδρύματα θα παρέμεναν κλειστά για το κοινό από τις 29 Ιουνίου και μέχρι αμέσως μετά τη διεξαγωγή του δημοψηφίσματος (5 Ιουλίου 2015), δηλαδή μέχρι τις 6 Ιουλίου 2015.
- ❖ Η τραπεζική αργία εφαρμόστηκε σε όλα τα πιστωτικά ιδρύματα που λειτουργούν στην Ελλάδα με οποιαδήποτε μορφή, συμπεριλαμβανομένων των υποκαταστημάτων αλλοδαπών πιστωτικών ιδρυμάτων που εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής του ν. 4261/2014 (Α' 107), το Ταμείο Παρακαταθηκών και Δανείων, τα ιδρύματα πληρωμών του ν. 3862/2010 (Α' 113) και τα ιδρύματα ηλεκτρονικού χρήματος του ν. 4021/2011 (Α' 218), τα υποκαταστήματα και τους αντιπροσώπους ιδρυμάτων πληρωμών και ιδρυμάτων ηλεκτρονικού χρήματος που εδρεύουν σε άλλα κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης και λειτουργούν νόμιμα στην Ελλάδα.
- ❖ Το όριο ανάληψης μετρητών ορίστηκε στα 60€ για κάθε λογαριασμό ανά ημέρα. Εντούτοις, οι πιστωτικές κάρτες, οι οποίες εκδόθηκαν εκτός Ελλάδος δεν υπόκειντο στους ανωτέρω περιορισμούς.

⁶⁶<http://www.naftemporiki.gr/documents/971797/pnp-trapeziki-argia-braxeias-diarkeias>, *Τραπεζική Αργία Βραχείας Διάρκειας*, Ανάκτηση από: Ναυτεμπορική.

- ❖ Περιορισμένη πρόσβαση στους τραπεζικούς λογαριασμούς ιδιωτών και επιχειρήσεων.
- ❖ Οι μεταφορές κεφαλαίων εκτός χώρας περιορίστηκαν ή απαγορεύτηκαν. Αντίθετα, οι μεταφορές κεφαλαίων εντός της Ελληνικής Επικράτειας εξακολούθησαν.
- ❖ Οι προθεσμιακές καταθέσεις έπρεπε υποχρεωτικά να διαρκούν μέχρι την ημερομηνία λήξης τους, χωρίς τη δυνατότητα να σπάσουν νωρίτερα.
- ❖ Ήταν επιτρεπτές οι συναλλαγές άνευ περιορισμών, με πιστωτικές και χρεωστικές κάρτες για πληρωμές στο εσωτερικό της χώρας, δηλαδή για πληρωμές σε πίστωση λογαριασμού που τηρείται στην Ελλάδα. Επιπλέον, ήταν εφικτές οι πληρωμές με τη χρήση προπληρωμένων καρτών αποκλειστικά έως του ποσού που εμφανιζόταν ως υπόλοιπο πριν από την έναρξη της τραπεζικής αργίας. Αντίθετα, νέες προπληρωμένες κάρτες δεν μπορούσαν να εκδοθούν.
- ❖ Ήταν δυνατή η πραγματοποίηση συναλλαγών από απόσταση (ηλεκτρονικής τραπεζικής – Web Banking – ή συναλλαγές διά της τηλεφωνίας), για πληρωμές στο εσωτερικό της χώρας, δηλαδή για πληρωμές σε πίστωση λογαριασμού που τηρούνταν στην Ελλάδα.
- ❖ Τέλος ήταν επιτρεπτές οι αναλήψεις μετρητών μέσω καρτών που είχαν εκδοθεί στο εξωτερικό από τις αυτόματες ταμειολογιστικές μηχανές.
- ❖ Εξαίρεση από τα ανωτέρω αποτελούσε η εκκαθάριση συναλλαγών, οι οποίες είχαν καταχωρηθεί στα οικεία κεντρικά συστήματα πληρωμών (TARGET2–GR, EURO1, ΔΙΑΣ) και διακανονισμών, (όπως, ενδεικτικά, το Κεντρικό Αποθετήριο Αθηνών και Σύστημα Παρακολούθησης Συναλλαγών επί Τίτλων με Λογιστική Μορφή/Αύλοι Τίτλοι), πριν τη θέση σε ισχύ της εν λόγω Πράξης.
- ❖ Κατά την τραπεζική αργία δεν μπορούσε να διενεργηθεί καμία άλλη τραπεζική εργασία.

Οι κεφαλαιακοί έλεγχοι μπορούν να επηρεάσουν σε μεγάλο βαθμό τις οικονομικές δραστηριότητες μιας χώρας και έχουν αντίκτυπο σε διάφορες κατηγορίες περιουσιακών στοιχείων όπως σε ομόλογα, μετοχές, συναλλαγές σε συνάλλαγμα, καθώς επίσης και το ύψος των εξαγωγών.

Η οικονομική αβεβαιότητα και οι κλυδωνισμοί τους οποίους είχε υποστεί η αγορά τους τελευταίους μήνες, καθώς επίσης και η ανακοίνωση της διενέργειας δημοψηφίσματος οδήγησε σε μαζικές εκροές κεφαλαίου από τη χώρα με αποτέλεσμα την επιβολή της τραπεζικής αργίας και των συνακόλουθων κεφαλαιακών περιορισμών.

4.3. ΤΟ ΝΟΜΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΤΩΝ ΚΕΦΑΛΑΙΑΚΩΝ ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΩΝ (CAPITAL CONTROLS)

Εκ πρώτης όψεως οι κεφαλαιακοί περιορισμοί φαίνεται να αντιτίθενται σε ορισμένες από τις ευρωπαϊκές αρχές, όπως αυτή της ελεύθερης διακίνησης κεφαλαίων μέσα στην Ε.Ε. Συγκεκριμένα, θα μπορούσε να υποθέσει κανείς ότι οι κεφαλαιακοί περιορισμοί είναι εντελώς ασύμβατοι με τα άρθρα 63 έως 664 της Σ.Λ.Ε.Ε και κατά συνέπεια θα πρέπει να αρθούν. Εντούτοις, για τις κινήσεις κεφαλαίων μεταξύ κρατών μελών και τρίτων χωρών, τα κράτη μέλη διαθέτουν επίσης: ⁶⁷

1. την ευχέρεια να εφαρμόσουν μέτρα διασφάλισης σε έκτακτες περιστάσεις
2. τη δυνατότητα να εφαρμόσουν σε τρίτες χώρες και ορισμένες κατηγορίες κινήσεων κεφαλαίων περιορισμούς που ίσχυαν πριν από μια ορισμένη ημερομηνία και
3. μια βάση για την επιβολή των εν λόγω περιορισμών αλλά μόνον υπό εντελώς ειδικές συνθήκες.

Συγκεκριμένα, σύμφωνα με την παρ. 1β) του άρθρου 65 Σ.Λ.Ε.Ε, οι διατάξεις περί ελευθερίας κίνησης κεφαλαίων δεν θίγουν το δικαίωμα των κρατών-μελών “να λαμβάνουν όλα τα απαραίτητα μέτρα για την αποφυγή παραβάσεων των εθνικών νομοθετικών και κανονιστικών διατάξεων, ιδίως στον τομέα της φορολογίας ή της προληπτικής εποπτείας των πιστωτικών ιδρυμάτων, ή να προβλέπουν διαδικασίες δήλωσης των κινήσεων κεφαλαίων για λόγους διοικητικής ή στατιστικής ενημέρωσης, ή να λαμβάνουν μέτρα υπαγορευμένα από λόγους δημόσιας τάξης ή δημόσιας ασφάλειας.

⁶⁷<http://www.ethemis.gr/wp-content/uploads/2016/03/%CE%9F%CE%99-%CE%9A%CE%95%CE%A6%CE%91%CE%9B%CE%91%CE%99A%CE%9A%CE%9F%CE%99-%CE%A0%CE%95%CE%A1%CE%99%CE%9F%CE%A1%CE%99%CE%A3%CE%9C%CE%9F%CE%99-%CE%A9%CE%A3-%CE%9C%CE%95%CE%A3%CE%9F-%CE%95%CE%9E%CE%A5%CE%93%CE%99%CE%91%CE%9D%CE%A3%CE%97%CE%A3-%CE%A4%CE%A9%CE%9D-%CE%A4%CE%A1%CE%91%CE%A0%CE%95%CE%96%CE%A9%CE%9D-ethemis-1.pdf>

Οι Κεφαλαιακοί Περιορισμοί (*Capital Controls*) ως Μέσο Εξυγίανσης των Τραπεζών, Ανάκτηση από: Ένωση Ελλήνων Νομικών.

Οι διατάξεις αυτές συμπληρώνονται και από το άρθρο 75 της Σ.Λ.Ε.Ε., όπου προβλέπεται η δυνατότητα επιβολής οικονομικών κυρώσεων σε βάρος ιδιωτών, ομάδων ή μη κρατικών οντοτήτων με σκοπό την πρόληψη και την καταπολέμηση της τρομοκρατίας.

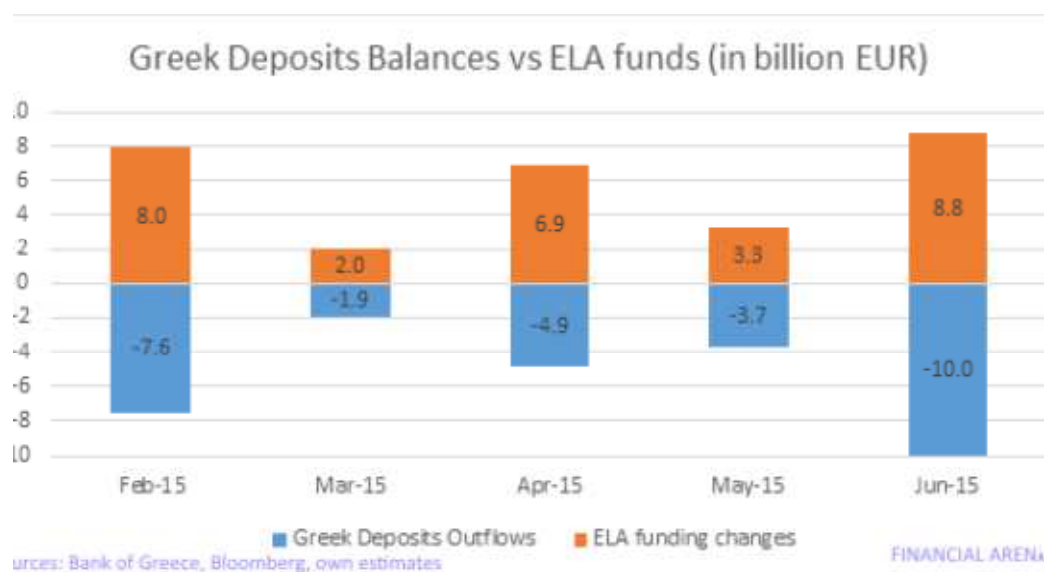
Είναι καταφανές, λοιπόν ότι οι κεφαλαιακοί περιορισμοί επιβλήθηκαν απόλυτα σύννομα με τα ευρωπαϊκά κεκτημένα και καθίστανται απαραίτητοι στις περιπτώσεις εκείνες που δύναται να επικρατήσει τραπεζικός πανικός, καθιστώντας τις τράπεζες ευάλωτες σε ένα κύμα μαζικών αναλήψεων. Μη δυνάμενες επομένως οι τράπεζες να ανταποκριθούν σε αυτόν τον όγκο αναλήψεων και ελλείψει ρευστότητας, οδηγούνται σε bank run. Ο κλονισμός της σχέσεως εμπιστοσύνης που ισχύει ανάμεσα στον καταθέτη και την τράπεζα του, την πίστη του δηλαδή στην φερεγγυότητα της, μπορεί να προκαλέσει τη μαζική απόσυρση καταθέσεων και εκροή κεφαλαίου στο εξωτερικό, προκαλώντας το λεγόμενο φαινόμενο ντόμινο στο τραπεζικό σύστημα και τη συνεπακόλουθη κατάρρευση του.

Η πολιτική αστάθεια, η αβεβαιότητα περί βιωσιμότητας του ελληνικού χρέους και η συνέπεια αυτής χειροτέρευση της ελληνικής οικονομίας κατέστειλαν την ανάκαμψη του ελληνικού τραπεζικού συστήματος, με αποτέλεσμα τη μαζική εκροή κεφαλαίου, οδηγώντας την ΕΚΤ στην απαίτηση ακόμα μεγαλύτερων παροχών εξασφάλισης και οδηγώντας τις ελληνικές τράπεζες στον Μηχανισμό Έκτακτης Ρευστότητας του Ευρωσυστήματος (ELA). Από τις αρχές του 2015, ο ELA, με τη σύμφωνη γνώμη της ΕΚΤ παρείχε ρευστότητα στις ελληνικές τράπεζες. Το χάσμα, όμως, που δημιουργήθηκε ανάμεσα στην Κυβέρνηση και τους διεθνείς πιστωτές της οδήγησε σε ακόμα μεγαλύτερη κρίση ρευστότητας, οι ταχύτατα αυξανόμενες εκροές κεφαλαίων και εν τέλει η ανακοίνωση διενέργειας του δημοψηφίσματος οδήγησε την ΕΚΤ στη λήψη της απόφασης για απομείωση της παροχής ρευστότητας από τον ELA, οπότε και η Ελληνική Κυβέρνηση εξαναγκάστηκε στην επιβολή κεφαλαιακών περιορισμών.⁶⁸

⁶⁸<http://www.ethemis.gr/wp-content/uploads/2016/03/%CE%9F%CE%99-%CE%9A%CE%95%CE%A6%CE%91%CE%9B%CE%91%CE%99A%CE%9A%CE%9F%CE%99-%CE%A0%CE%95%CE%A1%CE%99%CE%9F%CE%A1%CE%99%CE%A3%CE%9C%CE%9F%CE%99-%CE%A9%CE%A3-%CE%9C%CE%95%CE%A3%CE%9F-%CE%95%CE%9E%CE%A5%CE%93%CE%99%CE%91%CE%9D%CE%A3%CE%97%CE%A3-%CE%A4%CE%A9%CE%9D-%CE%A4%CE%A1%CE%91%CE%A0%CE%95%CE%96%CE%A9%CE%9D-ethemis-1.pdf>

Οι Κεφαλαιακοί Περιορισμοί (*Capital Controls*) ως Μέσο Εξυγίανσης των Τραπεζών, Ανάκτηση από: Ένωση Ελλήνων Νομικών.

Διάγραμμα 22: Greek Deposits Balances vs ELA Funds

Πηγή: Ένωση Ελλήνων Νομικών

4.4. ΚΕΦΑΛΑΙΑΚΟΙ ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΟΙ (CAPITAL CONTROLS): ΑΝΑΓΚΑΙΟ ΚΑΚΟ Η ΜΕΣΟ ΕΞΥΓΙΑΝΣΗΣ ΤΩΝ ΤΡΑΠΕΖΩΝ?

Οι κεφαλαιακοί περιορισμοί έχουν κριθεί απαραίτητοι ως μέτρο ασφαλείας για την οικονομία, ιδιαίτερα σε περιπτώσεις μαζικής εξόδου κεφαλαίων (εκροών) κατά τη διάρκεια χρηματοπιστωτικών κρίσεων ή σε περιπτώσεις μαζικής κερδοσκοπικής επίθεσης στο εγχώριο νόμισμα.⁶⁹

⁶⁹<http://www.ethemis.gr/wp-content/uploads/2016/03/%CE%9F%CE%99-%CE%9A%CE%95%CE%A6%CE%91%CE%9B%CE%91%CE%99A%CE%9A%CE%9F%CE%99-%CE%A0%CE%95%CE%A1%CE%99%CE%9F%CE%A1%CE%99%CE%A3%CE%9C%CE%9F%CE%99-%CE%A9%CE%A3-%CE%9C%CE%95%CE%A3%CE%9F-%CE%95%CE%9E%CE%A5%CE%93%CE%99%CE%91%CE%9D%CE%A3%CE%97%CE%A3-%CE%A4%CE%A9%CE%9D-%CE%A4%CE%A1%CE%91%CE%A0%CE%95%CE%96%CE%A9%CE%9D-ethemis-1.pdf>

Οι Κεφαλαιακοί Περιορισμοί (*Capital Controls*) ως Μέσο Εξυγίανσης των Τραπεζών, Ανάκτηση από: Ένωση Ελλήνων Νομικών.

Όταν επομένως διαπιστωθεί ότι το τραπεζικό σύστημα μιας χώρας έχει πληγεί από την έλλειψη ρευστότητας, η ανεξέλεγκτη εκροή κεφαλαίων μπορεί να προκαλέσει την κατάρρευση ολόκληρου του τραπεζικού συστήματος. Η αφετηρία της κρίσης του 2007 έφερε στην επιφάνεια τις αδυναμίες του χρηματοπιστωτικού συστήματος και ανέδειξε την ανάγκη για ένα αυστηρότερο εποπτικό και ρυθμιστικό πλαίσιο. Η Επιτροπή της Βασιλείας αποτέλεσε κινητήρια δύναμη για τον εκσυγχρονισμό, τη διαμόρφωση και τη σταδιακή σύγκλιση των εποπτικών συστημάτων που διέπουν το χρηματοπιστωτικό σύστημα σε διεθνές επίπεδο. Αναγνωρίζοντας και εξετάζοντας τις αδυναμίες του υφιστάμενου εποπτικού πλαισίου κρίθηκε σκόπιμο η θέσπιση ενιαίου ευρωπαϊκού νομικού πλαισίου για την αντιμετώπιση μελλοντικών χρηματοπιστωτικών κρίσεων και κατ'επέκταση την αναγκαιότητα αναδιάρθρωσης του τραπεζικού συστήματος. Συγκεκριμένα μετά την περίπτωση της Κύπρου, κρίθηκε απαραίτητη η δημιουργία ενός νέου θεσμικού πλαισίου που θα προωθούσε την ανάκαμψη και εξυγίανση των τραπεζικών ιδρυμάτων και των επιχειρήσεων-επενδύσεων, διασφαλίζοντας την προστασία των καταθετών και των επενδυτών που καλύπτονται από συστήματα εγγύησης καταθέσεων και επενδύσεων (καταθέσεις κάτω των 100.000€), την προστασία των δημόσιων πόρων με την ελαχιστοποίηση της εξάρτησης από έκτακτη δημόσια χρηματοοικονομική στήριξη (bail-out) και τέλος την αποφυγή πιθανότητας ανεξέλεγκτης πτώχευσης και της πρόκλησης συστημικής κρίσης.

4.5. Η ΕΞΥΓΙΑΝΣΗ ΤΩΝ ΤΡΑΠΕΖΩΝ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΝΩΣΗ: Η ΟΔΗΓΙΑ BRRD ΚΑΙ Η ΕΝΣΩΜΑΤΩΣΗ ΤΗΣ ΣΤΟ ΕΣΩΤΕΡΙΚΟ ΔΙΚΑΙΟ ΜΕ ΤΟΝ Ν. 4335/2015

Η Οδηγία 2014/59/ΕΕ υιοθετήθηκε με σκοπό να ευθυγραμμίσει το νομικό πλαίσιο που αφορά στην ανάκαμψη και εξυγίανση αφερέγγυων χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων προκειμένου να εξασφαλίσει:⁷⁰

⁷⁰<http://www.ethemis.gr/wp-content/uploads/2016/03/%CE%9F%CE%99-%CE%9A%CE%95%CE%A6%CE%91%CE%9B%CE%91%CE%99A%CE%9A%CE%9F%CE%99-%CE%A0%CE%95%CE%A1%CE%99%CE%9F%CE%A1%CE%99%CE%A3%CE%9C%CE%9F%CE%99-%CE%A9%CE%A3-%CE%9C%CE%95%CE%A3%CE%9F-%CE%95%CE%9E%CE%A5%CE%93%CE%99%CE%91%CE%9D%CE%A3%CE%97%CE%A3->

- ❖ τη συνέχεια των ουσιωδών χρηματοοικονομικών και οικονομικών λειτουργιών του ιδρύματος (π.χ. πρόσβαση σε καταθέσεις και υπηρεσίες πληρωμών),
- ❖ την ελαχιστοποίηση των επιπτώσεων της αφερεγγυότητας του ιδρύματος στο σύνολο του χρηματοπιστωτικού συστήματος,
- ❖ την κατανομή των ζημιών πρώτα στους μετόχους και, εν συνεχεία, στους πιστωτές του ιδρύματος, σύμφωνα με την αρχή περί μη χειροτέρευσης της θέσης του πιστωτή αναφορικά με τη μεταχείριση που θα λάμβανε αν το ίδρυμα είχε τεθεί σε ειδική εκκαθάριση, και
- ❖ τον μετριασμό των επιπτώσεων στον δημόσιο προϋπολογισμό με το κόστος των ενεργειών εξυγίανσης.

4.5.1. Στάδια και Προϋποθέσεις του Πλαισίου Ανάκαμψης και Εξυγίανσης

Σκοπός της ανωτέρω Οδηγίας είναι να εξασφαλίσει:⁷¹

1. μέτρα που θα οδηγήσουν στην ανάκαμψη και εξυγίανση σε περίπτωση που χρειαστεί (στάδιο προετοιμασίας),
2. μέτρα που κατατείνουν στην αποτροπή της περιέλευσης του ιδρύματος σε σημείο αφερεγγυότητας (στάδιο έγκαιρης παρέμβασης), και
3. μέτρα για την εξυγίανση του ιδρύματος που έχει καταστεί αφερέγγυο (στάδιο εξυγίανσης-resolution).

[%CE%A4%CE%A9%CE%9D-](#)

[%CE%A4%CE%A1%CE%91%CE%A0%CE%95%CE%96%CE%A9%CE%9D-ethemis-1.pdf](#),

Οι Κεφαλαιακοί Περιορισμοί (*Capital Controls*) ως Μέσο Εξυγίανσης των Τραπεζών, Ανάκτηση από Ένωση Ελλήνων Νομικών.

⁷¹<http://www.ethemis.gr/wp-content/uploads/2016/03/%CE%9F%CE%99->

[%CE%9A%CE%95%CE%A6%CE%91%CE%9B%CE%91%CE%99A%CE%9A%CE%9F%CE%99-](#)

[%CE%A0%CE%95%CE%A1%CE%99%CE%9F%CE%A1%CE%99%CE%A3%CE%9C%CE%9F%CE%99-](#)

[%CE%A9%CE%A3-%CE%9C%CE%95%CE%A3%CE%9F-](#)

[%CE%95%CE%9E%CE%A5%CE%93%CE%99%CE%91%CE%9D%CE%A3%CE%97%CE%A3-](#)

[%CE%A4%CE%A9%CE%9D-](#)

[%CE%A4%CE%A1%CE%91%CE%A0%CE%95%CE%96%CE%A9%CE%9D-ethemis-1.pdf](#),

Οι Κεφαλαιακοί Περιορισμοί (*Capital Controls*) ως Μέσο Εξυγίανσης των Τραπεζών, Ανάκτηση από Ένωση Ελλήνων Νομικών.

Επιπλέον, η Οδηγία αποτελεί τη ρυθμιστική βάση επί της οποίας θα λειτουργήσει ολοκληρωμένα και συνολικά ο Ενιαίος Μηχανισμός Εξυγίανσης (Single Resolution Mechanism-SRM) από 1η Ιανουαρίου 2016 (έχει ήδη τεθεί σε λειτουργία από 1η Ιανουαρίου 2015, προκειμένου για την εκπόνηση σχεδίων εξυγίανσης), ο οποίος συμπληρώνει τον Ενιαίο Εποπτικό Μηχανισμό (Single Supervisory Mechanism-SSM), ο οποίος συστάθηκε με τον Κανονισμό 1024/2013 και τέθηκε σε λειτουργία στις 4 Νοεμβρίου 2014. Ο SRM αποτελείται από το Ενιαίο Συμβούλιο Εξυγίανσης, από κοινού με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή και το Συμβούλιο (ECOFIN), καθώς και τις αρμόδιες εθνικές αρχές των συμμετεχόντων κρατών μελών.

Ειδικότερα ο ν. 4335/2015 (εφεξής “ο Νόμος”) που κατέστησε την ανωτέρω κοινοτική Οδηγία εσωτερικό δίκαιο, προβλέπει μια σειρά δραστικών μέτρων για την εξυγίανση των πιστωτικών ιδρυμάτων τα οποία πρέπει, προκειμένου να τεθούν σε καθεστώς εκκαθάρισης να συντρέχουν σωρευτικά οι ακόλουθες προϋποθέσεις:⁷²

- ❖ να τελούν σε κατάσταση αφερεγγυότητας ή επαπειλούμενης αφερεγγυότητας,
- ❖ να μην προσδοκάται εύλογα ότι «εναλλακτικά μέτρα» (περιλαμβανομένης της άντλησης κεφαλαίων από την αγορά) θα αποτρέψουν την αφερεγγυότητά τους εντός ευλόγου χρονικού διαστήματος,
- ❖ η εξυγίανση να είναι αναγκαία για λόγους δημοσίου συμφέροντος.

Συνοπτικά:⁷³

⁷²<http://www.kathimerini.gr/828110/article/oikonomia/die8nhs-oikonomia/apoyh-pera-apo-to-bail-in>, Γκόρτσος Χρήστος – Αποψη: Πέρα από το Bail – in, Ανάκτηση από: Εφημερίδα Καθημερινή.

⁷³[93](http://www.bankingnews.gr:8080/%CF%84%CF%81%CE%B1%CF%80%CE%B5%CE%B6%CE%B9%CE%BA%CE%AC-%CE%BD%CE%AD%CE%B1/item/206620-%CE%B7-%CE%B8%CE%AD%CF%83%CE%B7-%CF%84%CE%B7%CF%82-%CE%B5%CE%BA%CF%84-%CE%B3%CE%B9%CE%B1-%CF%84%CE%B7%CE%BD-%CE%B5%CE%BE%CF%85%CE%B3%CE%AF%CE%B1%CE%BD%CF%83%CE%B7-%CF%84%CF%89%CE%BD-%CE%B5%CE%BB%CE%BB%CE%B7%CE%BD%CE%B9%CE%BA%CF%8E%CE%BD-%CF%84%CF%81%CE%B1%CF%80%CE%B5%CE%B6%CF%8E%CE%BD-%CF%84%CE%B9-%CE%B1%CE%BD%CE%B1%CF%86%CE%AD%CF%81%CE%B5%CF%84%CE%B1%CE%B9-%CE%B3%CE%B9%CE%B1-resolution,-%CE%BA%CE%B1%CF%84%CE%B1%CE%B8%CE%AD%CF%83%CE%B5%CE%B9%CF%82,-%CE%BC%CE%B5%CF%84%CF%8C%CF%87%CE%BF%CF%85%CF%82/206620-%CE%B7-</p></div><div data-bbox=)

- ❖ Η Τράπεζα της Ελλάδος, εθνική αρμόδια αρχή για την εποπτεία των ελληνικών πιστωτικών ιδρυμάτων σύμφωνα με τον κανονισμό (ΕΕ) 575/20136 («Capital Requirements Regulation», εφεξής ο «CRR») και τον κανονισμό 1024/2013 του Συμβουλίου (ο «κανονισμός SSM»), ορίζεται ως η εθνική αρχή εξυγίανσης για τα εν λόγω ιδρύματα, η δε Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς, αρμόδια αρχή για την εποπτεία των ελληνικών επιχειρήσεων επενδύσεων, ορίζεται ως η εθνική αρχή εξυγίανσης για τις εν λόγω επιχειρήσεις. Οι ελληνικές αρχές εξυγίανσης διαχωρίζουν τα ανατιθέμενα σε αυτές καθήκοντα εξυγίανσης από τα εποπτικά τους καθήκοντα και τα ασκούν ανεξάρτητα.
- ❖ Οι αρχές εξυγίανσης έχουν τη δυνατότητα εφαρμογής τεσσάρων εργαλείων εξυγίανσης, σε μεμονωμένη ή συνδυαστική βάση. Πρόκειται για την πώληση δραστηριοτήτων (sale of business tool), τη σύσταση μεταβατικού ιδρύματος (bridge bank tool), τον διαχωρισμό περιουσιακών στοιχείων (asset separation tool) και την αναδιάρθρωση του παθητικού (bail-in tool). Αξίζει να σημειωθεί εν προκειμένω ότι οι διατάξεις οι σχετικές με το εργαλείο της αναδιάρθρωσης του παθητικού και οι συνδεδεμένες με αυτό εξουσίες απομείωσης («κουρέματος) και μετατροπής (κυρίως χρέους σε μετοχές) θα αρχίσουν να ισχύουν στην Ελλάδα από την 1η Ιανουαρίου 2016.
- ❖ Τα σχέδια εξυγίανσης θα καταρτίζονται από την αρχή εξυγίανσης (Τράπεζα της Ελλάδας) σε συνεργασία πάντοτε με το Υπουργείο Οικονομικών. Επίσης σε περίπτωση που διαπιστώνεται σοβαρή επιδείνωση της χρηματοοικονομικής κατάστασης ενός ιδρύματος προβλέπεται η απομάκρυνση των στελεχών του διοικητικού συμβουλίου του εν λόγω

[%CE%B8%CE%AD%CF%83%CE%B7-%CF%84%CE%B7%CF%82-%CE%B5%CE%BA%CF%84-%CE%B3%CE%B9%CE%B1-%CF%84%CE%B7%CE%BD-%CE%B5%CE%BE%CF%85%CE%B3%CE%AF%CE%B1%CE%BD%CF%83%CE%B7-%CF%84%CF%89%CE%BD-%CE%B5%CE%BB%CE%BB%CE%B7%CE%BD%CE%B9%CE%BA%CF%8E%CE%BD-%CF%84%CF%81%CE%B1%CF%80%CE%B5%CE%B6%CF%8E%CE%BD-%CF%84%CE%B9-%CE%B1%CE%BD%CE%B1%CF%86%CE%AD%CF%81%CE%B5%CF%84%CE%B1%CE%B9-%CE%B3%CE%B9%CE%B1-resolution.-%CE%BA%CE%B1%CF%84%CE%B1%CE%B8%CE%AD%CF%83%CE%B5%CE%B9%CF%82,-%CE%BC%CE%B5%CF%84%CF%8C%CF%87%CE%BF%CF%85%CF%82.html](#), Η Θέση της ΕΚΤ για την

Εξυγίανση των Ελληνικών Τραπεζών - Τι Αναφέρεται για Resolution, Καταθέσεις, Μετόχους, Διοικήσεις, Ανάκτηση από: Banking News.

ιδρύματος (άρθρα 28 και 34 του Νόμου) και ο διορισμός επιτρόπου ή επιτρόπων (άρθρο 29 του Νόμου).

- ❖ Τέλος, επισημαίνεται ότι με τον νέο Νόμο δεν καθιερώθηκε η εγγύηση των τραπεζικών καταθέσεων, αλλά σύμφωνα με τα άρθρα 43-44 του Νόμου, στην περίπτωση της αναδιάρθρωσης του παθητικού (bail-in) ενός πιστωτικού ιδρύματος, η αρχή εξυγίανσης δεν ασκεί τις εξουσίες απομείωσης ή μετατροπής όσον αφορά ορισμένες υποχρεώσεις στις οποίες συγκαταλέγονται και οι εγγυημένες καταθέσεις. Εγγυημένες καταθέσεις, σύμφωνα με το άρθρο 2 παρ. 17 του εν λόγω Νόμου, αποτελούν όλες οι επιλέξιμες καταθέσεις μέχρι ποσού ίσο με το όριο κάλυψης που αναφέρεται στην περίπτωση α' της παρ. 2 του άρθρου 9 του ν. 3746/2009 (Νόμος περί ΤΕΚΕ). Ισχύει δηλαδή ότι παγίως ίσχυε μέχρι σήμερα και προστατευμένες θεωρούνται οι καταθέσεις μέχρι 100.000 ευρώ ανά πιστωτικό ίδρυμα και ανά καταθέτη.

4.5.2. Τα Μειονεκτήματα του Ν. 4335/2015

Παρά το γεγονός ότι ο Νόμος επιδιώκει την προστασία των φορολογουμένων από το ενδεχόμενο της κατάρρευσης των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων επιμερίζοντας τις ζημιές στους μετόχους, τους ομολογιούχους και τους καταθέτες αυτών, εντούτοις, λόγω της ιδιόμορφης μετοχικής σύνθεσης των ελληνικών τραπεζών με την αυξημένη συμμετοχή του Δημοσίου στην περίπτωση χρήσης bailin tool και τη συνεπακόλουθη απομείωση της περιουσίας του, οδηγούμαστε σε ένα ιδιότυπο bail out.⁷⁴

Επιπλέον, ενώ εν πρώτοις διαφαίνεται ότι στα σχέδια εξυγίανσης (άρθρα 18 και 20) απαγορεύεται οποιαδήποτε έκτακτη δημόσια χρηματοοικονομική στήριξη, εντούτοις

⁷⁴<http://www.ethemis.gr/wp-content/uploads/2016/03/%CE%9F%CE%99-%CE%9A%CE%95%CE%A6%CE%91%CE%9B%CE%91%CE%99A%CE%9A%CE%9F%CE%99-%CE%A0%CE%95%CE%A1%CE%99%CE%9F%CE%A1%CE%99%CE%A3%CE%9C%CE%9F%CE%99-%CE%A9%CE%A3-%CE%9C%CE%95%CE%A3%CE%9F-%CE%95%CE%9E%CE%A5%CE%93%CE%99%CE%91%CE%9D%CE%A3%CE%97%CE%A3-%CE%A4%CE%A9%CE%9D-%CE%A4%CE%A1%CE%91%CE%A0%CE%95%CE%96%CE%A9%CE%9D-ethemis-1.pdf>

Οι Κεφαλαιακοί Περιορισμοί (*Capital Controls*) ως Μέσο Εξυγίανσης των Τραπεζών, Ανάκτηση από: Ένωση Ελλήνων Νομικών.

προβλέπεται η δυνατότητα λήψης μέτρων δημόσιας χρηματοπιστωτικής σταθεροποίησης (άρθρο 56-58), τα οποία αν παρέχονταν σε εθνικό επίπεδο θα συνιστούσαν κρατική ενίσχυση (άρθρο 2 (20) του νόμου¹², ωστόσο σε περιπτώσεις εξαιρετικής συστημικής κρίσης δεν θα πρέπει καθόλου να αποκλεισθεί η εφαρμογή τους. Τα μέτρα αυτά της δημόσιας χρηματοπιστωτικής σταθεροποίησης δεν συνιστούν μέτρα εξυγίανσης, αλλά μια εναλλακτική οδό εξυγίανσης.

4.6. Η ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ ΤΗΝ ΠΕΡΙΟΔΟ ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ 2014 –ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ 2015

Όπως γνωρίζετε, η Ελληνική Κυβέρνηση στα τέλη Ιουνίου ανακοίνωσε τη διενέργεια του δημοψηφίσματος της 5ης Ιουλίου, ενώ παράλληλα αποφασίστηκε η επιβολή σοβαρών περιορισμών στην κίνηση κεφαλαίων και πληρωμών, που ουσιαστικά οδήγησε στο κλείσιμο των Τραπεζών, την καλούμενη τραπεζική αργία, για ένα περίπου μήνα.

Της επιβολής περιορισμού στην κίνηση κεφαλαίων είχε προηγηθεί μία πενταετής πορεία υλοποίησης δύο Μνημονίων, σημαντικής συρρίκνωσης της οικονομίας, παρά την επιτυχή και με μεγάλο κόστος διόρθωση των σοβαρών μακροοικονομικών ανισορροπιών.

Επιπλέον, σημειώθηκε παράλληλα μεγάλη απόσυρση καταθέσεων και στενότητα ρευστότητας, εντάθηκε ο φόβος για Grexit εν μέσω αντιθέσεων, τριβών και συγκρούσεων με τους πιστωτές και τους εταίρους, σε περιβάλλον κοινωνικής έντασης και αβεβαιότητας, μεγάλου κοινωνικού και οικονομικού κόστους, ανεργίας και απαξίωσης του παραγωγικού ιστού και του εθνικού πλούτου.

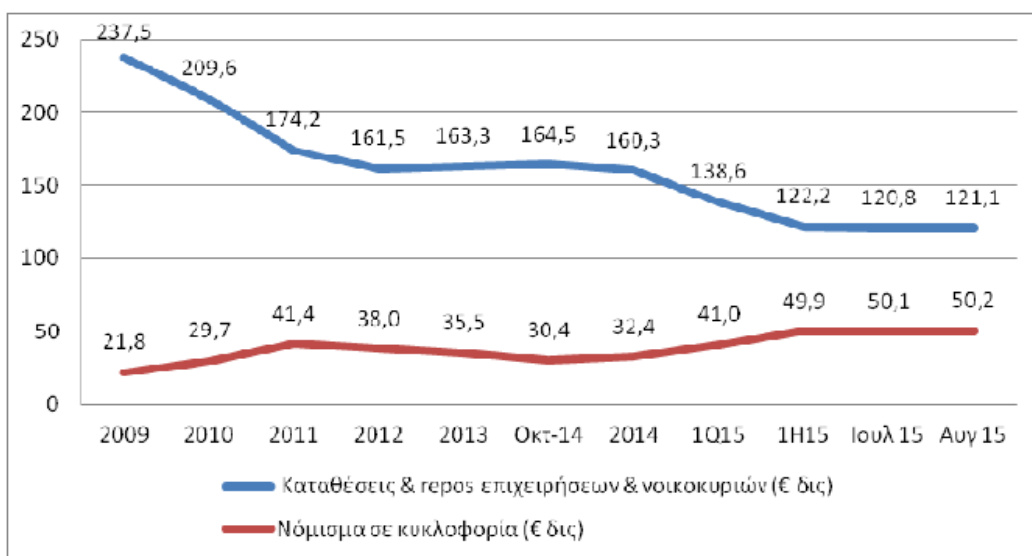
Αποτέλεσμα όλων αυτών ήταν ο κίνδυνος Grexit και bail in στις καταθέσεις να κυριαρχεί στις εκτιμήσεις των αγορών και των πολιτών, ιδιαίτερα μετά το καλοκαίρι του 2014, δημιουργώντας κλίμα αβεβαιότητας και ανασφάλειας, που οξύνθηκε όσο απομακρυνόταν η προοπτική μιας συμφωνίας με τους πιστωτές μας.

Ενδεικτικά, αναφέρεται ότι την περίοδο Οκτωβρίου 2014-Αυγούστου 2015:⁷⁵

⁷⁵<http://www.tovima.gr/files/1/2015/10/karamouzis.pdf>, Καραμούζης Νικόλαος – Οι Επιπτώσεις των Capital Controls στις Ελληνικές Επιχειρήσεις, Ανάκτηση από: Εφημερίδα Το Βήμα.

1. Η χώρα απώλεσε € 43,4δισ καταθέσεις επιχειρήσεων και νοικοκυριών, ενώ οι σωρευτικές απώλειες από την έναρξη της κρίσης το 2009 ξεπερνούν τα € 116δισ, ή το 65,2% του σημερινού ΑΕΠ, που αποτελεί ίσως και παγκόσμια πρωτιά.

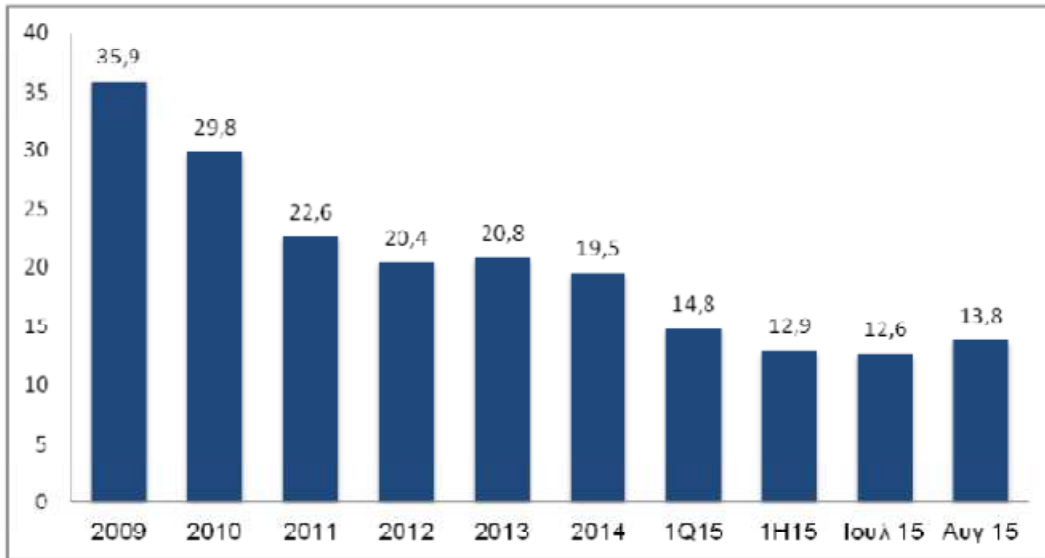
Διάγραμμα 23: Καταθέσεις και συμφωνίες επαναγοράς επιχειρήσεων και νοικοκυριών και νόμισμα σε κυκλοφορία

Πηγή: Καραμούζης Νικόλαος - Εφημερίδα Το Βήμα

2. Οι αναλήψεις μετρητών από τις Τράπεζες έφθασαν σε δυσθεώρητα ύψη με το σύνολο των χαρτονομισμάτων σε κυκλοφορία να ξεπερνούν σήμερα τα € 50δισ ή 28% του ΑΕΠ έναντι 10% μ.ο. στην Ευρωζώνη, από € 30,4δισ τον Οκτώβριο 2014 (+ € 20δισ) και € 21,8δισ το τέλος του 2009 (+ € 28δισ).
3. Οι εταιρικές καταθέσεις (των μη χρηματοπιστωτικών επιχειρήσεων) μειώθηκαν την πενταετία κατά € 25,6δισ στα € 12,6δισ τον Ιούλιο του 2015, στα επίπεδα του 2001, από τα υψηλά των € 38,2δισ τον Ιούνιο του 2009.

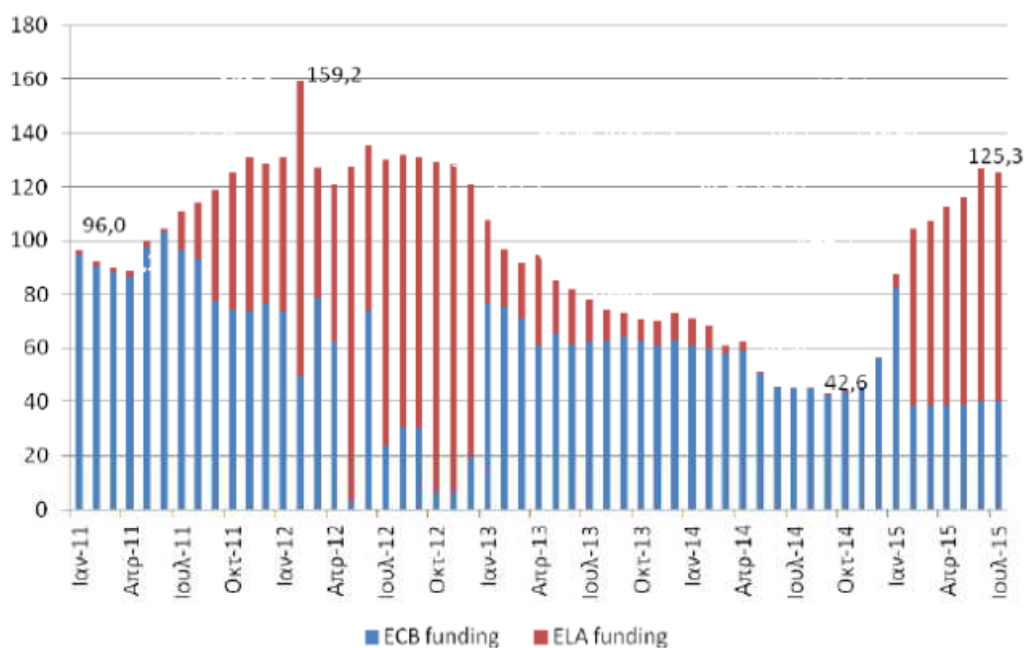
Διάγραμμα 24: Καταθέσεις και συμφωνίες επαναγοράς επιχειρήσεων

Πηγή: Καραμούζης Νικόλαος - Εφημερίδα Το Βήμα

4. Οι διεθνείς κεφαλαιαγορές και διατραπεζικές αγορές έκλεισαν σταδιακά για την Ελλάδα και η μόνη πηγή άντλησης ρευστότητας παρέμεινε το Ευρωσύστημα.
5. Η στενότητα ρευστότητας στην οικονομία προσέγγισε το όριο της ασφυξίας, με επιπρόσθετο αυστηρό περιορισμό από την ΕΚΤ της δυνατότητας των Ελληνικών τραπεζών να χρηματοδοτούν τον ευρύτερο Δημόσιο Τομέα, γεγονός που οδήγησε την Κυβέρνηση, να αξιοποιήσει όλα τα χρηματικά αποθέματα που είχε ο ευρύτερος Δημόσιος Τομέας και τα ασφαλιστικά ταμεία (πάνω από € 7δισ).
6. Την ίδια περίοδο των δώδεκα μηνών, η εξάρτηση των τραπεζών από το Ευρωσύστημα για χρηματοδότηση αυξήθηκε εντυπωσιακά κατά € 87δισ περίπου, πάνω από € 125δισ (70,7% του ΑΕΠ) τον Ιούλιο 2015.

Διάγραμμα 25: Χρηματοδότηση Τραπεζών από το Ευρωσύστημα

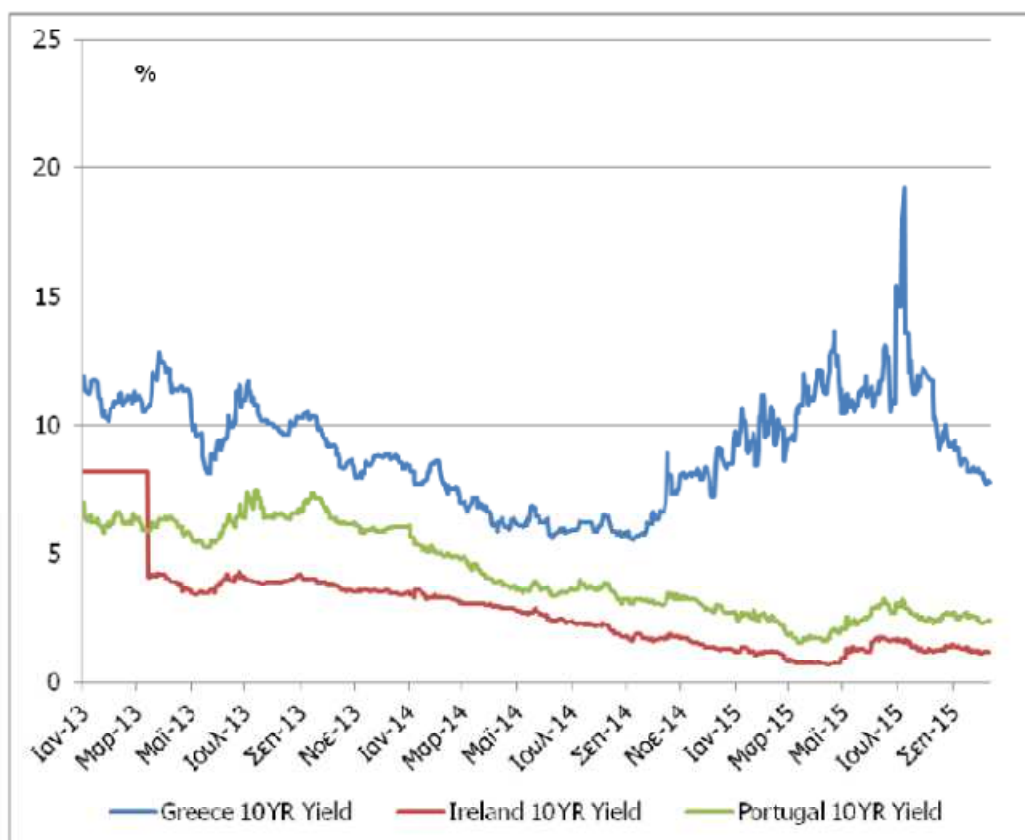

Πηγή: Καραμούζης Νικόλαος - Εφημερίδα Το Βήμα

7. Ενδεικτικά, οι αποδόσεις των δεκαετών εκδόσεων Ελληνικού Δημοσίου στην αγορά πλησίασαν στην κορύφωση της κρίσης το 20%, σε αστρονομικά ύψη σε σχέση με την υπόλοιπη Ευρωζώνη και η ρευστότητα στέρεψε, ενώ σημειώνεται σημαντική αποκλιμάκωση μετά τη συμφωνία, κοντά στο 7.5% ετησίως. Παράλληλα, το ελληνικό χρηματιστήριο κατέρρευσε με το δείκτη FTSE 20 να μειώνεται κατά 22.2% το τελευταίο δεκάμηνο και κατά 82.2% από το τέλος του 2009.⁷⁶

⁷⁶<http://www.tovima.gr/files/1/2015/10/karamouzis.pdf>, Καραμούζης Νικόλαος – Οι Επιπτώσεις των Capital Controls στις Ελληνικές Επιχειρήσεις, Ανάκτηση από: Εφημερίδα Το Βήμα.

Διάγραμμα 26: Απόδοση 10ετούς Ομολόγου του Ελληνικού Δημοσίου

Πηγή: Καραμούζης Νικόλαος - Εφημερίδα Το Βήμα

4.7. ΟΙ ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΣΤΙΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΠΙΒΟΛΗ ΤΩΝ ΚΕΦΑΛΑΙΑΚΩΝ ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΩΝ (CAPITAL CONTROLS)

I. Επιπτώσεις στην Παραγωγή:

1. Η απαίτηση «τοίς μετρητοίς» πλέον πλήττει και τις μεγαλύτερες μεταποιητικές / βιομηχανικές μονάδες, σε κλάδους με παραδοσιακή διεθνή παρουσία και εδραιωμένη ανταγωνιστικότητα.
2. Η συνεχιζόμενη δυσκολία στη διακίνηση Α' υλών στην εσωτερική αγορά επιβραδύνει ακόμα περισσότερο την τοπική παραγωγή.

3. Η μη εξαίρεση της βιομηχανίας από τους περιορισμούς της ΠΝΠ διευρύνει τα ήδη μεγάλα προβλήματα στην τήρηση εμπορικών και οικονομικών όρων και παραδόσεων στο εξωτερικό.⁷⁷

II. Επιπτώσεις στη Διάθεση:

4. Επεκτείνεται σε όλους τους τομείς η μείωση της διανομής προϊόντων, λόγω συνεχούς πτώσης των παραγγελιών αλλά και της ακύρωσης παραδόσεων.
5. Συνεχώς μειούμενη διαθεσιμότητα φορητών (συνεπώς και δυνατότητα μεταφορών) παρά τη μειωμένη ζήτηση. Το πρόβλημα μέχρι σήμερα ξεκινά κυρίως σε περιοχές/δρομολόγια επαρχίας ή μικρότερους μεταφορείς.
6. Οι δυσμενείς όροι έχουν επεκταθεί στην εφοδιαστική αλυσίδα και ειδικότερα στις διεθνείς μεταφορές (forwarding).
7. Η έλλειψη ανταλλακτικών για μηχανήματα διακίνησης εμπορευμάτων (πχ περνοφόρα, κλαρκ, κτλ), δημιουργεί καθυστερήσεις στις παραγγελειοληψίες.
8. Από τη στιγμή που τα εμβάσματα δεν εκκαθαρίζονται στους (εκτός συνόρων) τραπεζικούς λογαριασμούς των προμηθευτών οι επιχειρήσεις δεν μπορούν να εκτελόνισουν φορτία. Αυτό συνεπάγεται σημαντικές καθυστερήσεις στα τελωνεία με επιπτώσεις στα ευπαθή προϊόντα

III. Επιπτώσεις στις Εισαγωγές/Εξαγωγές:

9. Συσσωρεύονται πολλά προβλήματα στην εξόφληση των εισαγωγών λόγω καθυστερήσεων της απαιτούμενης έγκρισης από την αρμόδια Επιτροπή, αλλά και λόγω έλλειψης ρητής πρόνοιας για εγκρίσεις συνηθισμένων επιχειρηματικών δραστηριοτήτων στο ΠΝΠ (όπως στην περίπτωση της Κύπρου).
10. Καθυστερήση αποπληρωμής υποχρεώσεων του Δημοσίου σε συγχρηματοδοτούμενες επενδύσεις και προγράμματα με σημαντική επιβάρυνση του cash-flow των επιχειρήσεων. Ενώ οι δράσεις έχουν εξοφληθεί στο 100% από τις επιχειρήσεις, λόγω αδυναμίας καταβολής της εθνικής συμμετοχής καθυστερεί η εκταμίευση του συγχρηματοδοτούμενου σκέλους. Αυτό δημιουργεί αφαίμαξη της ρευστότητας των επιχειρήσεων με αποτέλεσμα την αναβολή/ακύρωση επενδυτικών πλάνων, τη δυσφήμιση

⁷⁷http://www.sev.org.gr/Uploads/Documents/48788/BANK_EFFECTS_v8_7.pdf, Καταγραφή Επιπτώσεων στις Επιχειρήσεις από την Επιβολή των Capital Controls, Ανάκτηση από: Σύνδεσμο Ελλήνων Βιομηχάνων (ΣΕΒ).

σε προμηθευτές του εξωτερικού από διαρκείς αναβολές/ακυρώσεις, την πτώση πωλήσεων/εξαγωγών, κτλ.

11. Εντείνονται οι καθυστερήσεις στις διαδικασίες εισαγωγών Α' και Β' υλών από το εξωτερικό (εντός και εκτός Ε.Ε.) και σε πολλές περιπτώσεις, ακυρώσεις από την πλευρά των προμηθευτών.
12. Διευρύνεται η ακύρωση παραγγελιών λόγω μεγάλης δυσλειτουργίας στη διαχείριση των αντικαταβολών.
13. Συνεχίζεται η αδυναμία προστασίας έναντι συναλλαγματικών και παρεμφερών κινδύνων για αγορές και πωλήσεις σε νόμισμα διαφορετικό του € (USD, GBP, SEK κλπ).

IV. Επιπτώσεις στη Ρευστότητα και στις Πληρωμές:⁷⁸

14. Προμηθευτές του εξωτερικού ήδη ζητούν δυσμενέστερους όρους συναλλαγών, ακόμη και 100% προπληρωμή, ακόμα και σε μεγαλύτερες και φερέγγυες ελληνικές επιχειρήσεις.
15. Διευρύνονται τα προβλήματα πληρωμών σε όσους εισπράττουν είτε μετρητά είτε πληρώνονται μέσω αντικαταβολής. Χαρακτηριστικό παράδειγμα είναι οι μεταφορείς. Αυτό συνεπάγεται με αδυναμία αποστολής προϊόντων σε πελάτες του εξωτερικού.
16. Σε εταιρίες με παρουσία σε χώρες του εξωτερικού απαιτούνται διαρκώς μετακινήσεις και ταξίδια στελεχών. Η έλλειψη ρευστότητας και η μη χρήση (ή/και αποδοχή) ελληνικών πιστωτικών καρτών στο εξωτερικό συνεχίζει να προκαλεί αναβολές και ματαιώσεις ταξιδιών, καθυστερήσεις προθεσμιών, αθετήσεις συμβατικών υποχρεώσεων και φυσικά ανάσχεση/αναστολή επιχειρηματικής δραστηριότητας

V. Επιπτώσεις στις Επενδύσεις:

17. Η αβεβαιότητα αλλά και οι έλεγχοι κεφαλαίων καθυστερεί ή/και αναστέλλει την έναρξη νέων (εγκεκριμένων) συγχρηματοδοτούμενων προγραμμάτων. Αυτό εγκυμονεί σοβαρούς κινδύνους λήξης προθεσμιών με αποτέλεσμα την οριστική απώλεια πόρων και πτώση πωλήσεων μακροχρόνια

VI. Επιπτώσεις στο Ανθρώπινο Δυναμικό:

18. Λόγω μείωσης της παραγωγής, πτώσης των πωλήσεων, δυσκολιών διάθεσης, κτλ η κάλυψη των αναγκών συχνά γίνεται από προσωπικό ασφαλείας.

⁷⁸http://www.sev.org.gr/Uploads/Documents/48788/BANK_EFFECTS_v8_7.pdf, Καταγραφή Επιπτώσεων στις Επιχειρήσεις από την Επιβολή των Capital Controls, Ανάκτηση από: Σύνδεσμο Ελλήνων Βιομηχάνων (ΣΕΒ).

19. Λόγω μείωσης της παραγωγής οι επιχειρήσεις προχωρούν σε αναθεώρηση των βαρδιών, των αδειών, κτλ.
20. Με την «αργία» των τραπεζών εντείνονται ακόμα περισσότερο τα προβλήματα καταβολής μισθών (για εταιρείες χωρίς e-banking).

VII. Επιπτώσεις της Τραπεζικής «Αργίας»:⁷⁹

21. Αδυναμία πληρωμής παροχών υπηρεσιών ΤΠΕ (πχ cloud) και on-line διαφήμισης στο εξωτερικό.
22. Λόγω της τραπεζικής «αργίας» παρατηρούνται πλέον σημαντικές δυσκολίες στην εκτέλεση πληρωμών λόγω διαφορετικών πολιτικών ανά Τράπεζα στις μεταφορές χρημάτων.
23. Στον τομέα των εισπράξεων, απαιτήσεις που έχουν ωριμάσει (πχ επιταγές), καθυστερούν και επηρεάζουν πλέον καταλυτικά τις χρηματοροές, τις λοιπές πληρωμές, κτλ.
24. Η αδυναμία πρόσβασης σε λοιπά τραπεζικά προϊόντα (πχ εγγυητικές επιστολές) έχει σαν αποτέλεσμα τον αποκλεισμό επιχειρήσεων από διαγωνισμούς σε Ελλάδα και εξωτερικό.
25. Διευρύνεται η ανάγκη για επιπρόσθετα μέτρα ασφάλειας (security) ειδικά για καταστήματα λιανικής που συγκεντρώνουν μετρητά αλλά έχουν δυσχερή πρόσβαση σε τραπεζικά καταστήματα για κατάθεση των μετρητών.
26. Οι εξαγωγές καθώς και οι παραγγελίες με ενέγγυες πιστώσεις (LC) εξακολουθούν να μην μπορούν να εκτελεστούν λόγω της «αργίας» των τραπεζών. Το ίδιο ισχύει για όλους τους όρους πληρωμής που περιλαμβάνουν εμπλοκή της τράπεζας (π.χ. CAD).

4.8. ΚΕΦΑΛΑΙΑΚΟΙ ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΟΙ (CAPITAL CONTROLS) ΚΑΙ ΣΥΝΑΛΛΑΓΜΑΤΙΚΗ ΚΟΥΛΤΟΥΡΑ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Σε πρόσφατα δημοσιευμένα άρθρα του Bloomberg (04.08.15) και της Καθημερινής (05.08.15), γίνεται λόγος για ένα θετικό παρεπόμενο των capital controls. Ο αριθμός των χρεωστικών καρτών που εκδόθηκαν μετά την 28^η Ιουνίου και την επιβολή των κεφαλαικών

⁷⁹http://www.sev.org.gr/Uploads/Documents/48788/BANK_EFFECTS_v8_7.pdf, Καταγραφή Επιπτώσεων στις Επιχειρήσεις από την Επιβολή των Capital Controls, Ανάκτηση από: Σύνδεσμο Ελλήνων Βιομηχάνων (ΣΕΒ).

ελέγχων ξεπέρασε το 1.000.000, ενώ δύο εβδομάδες μετά τα capital controls, η αύξηση στις συναλλαγές με χρήση χρεωστικών καρτών ξεπέρασε το 135%.⁸⁰

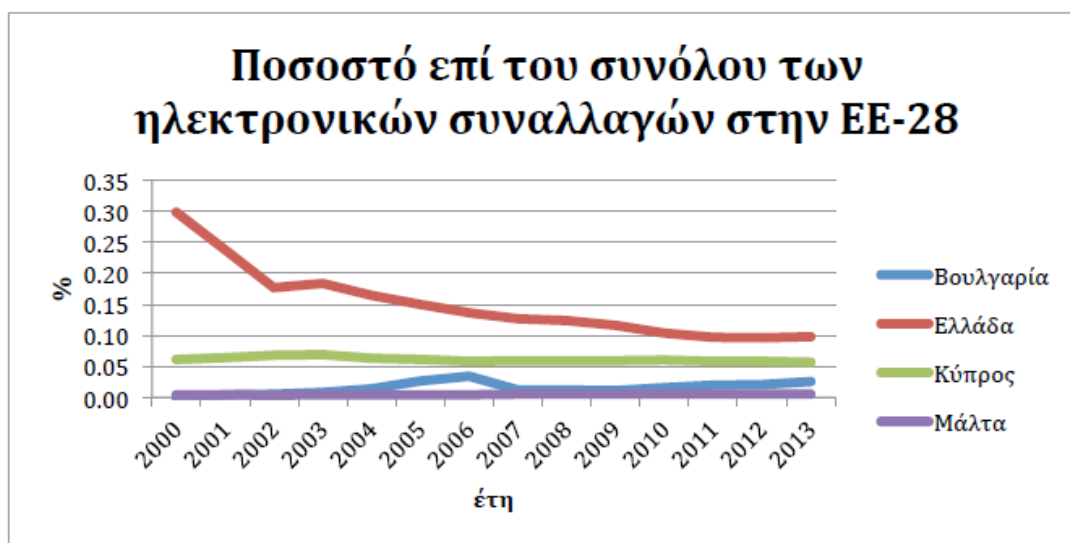
Η ζήτηση για εγκατάσταση POS τερματικών εκτοξεύτηκε και πάνω από 150,000 νέοι κωδικοί χρήσης eBanking εκδόθηκαν. Το ευκαταίιο είναι οι πληρωμές μέσω χρεωστικών καρτών να αυξηθούν, καθώς οι ηλεκτρονικές συναλλαγές αφήνουν το αποτύπωμά τους στο σύστημα πληρωμών (payment system) του τραπεζικού συστήματος με αποτέλεσμα την άμεση καταβολή του ΦΠΑ και τη μείωση της παραοικονομίας.

Με κίνητρο τα παραπάνω, μια ματιά στα διαθέσιμα στοιχεία της ΕΚΤ για τη συναλλακτική κουλτούρα των Ελλήνων την περίοδο 2000 - 2013 σχηματίζουν μια πιο ζοφερή εικόνα. Το παρακάτω διάγραμμα δείχνει τις πληρωμές με πλαστικό χρήμα στην Ελλάδα ως ποσοστό του συνόλου των συναλλαγών με πλαστικό χρήμα (χρεωστικές και πιστωτικές κάρτες) στην ΕΕ των 28. Η Ελλάδα κατατάσσεται σταθερά στις τελευταίες θέσεις καθόλη τη διάρκεια της περιόδου, ενώ πρωταθλητής στις ηλεκτρονικές συναλλαγές είναι το Ηνωμένο Βασίλειο (15% το 2013). Η Ελλάδα παρουσιάζει σταθερά πτωτική τάση στις συναλλαγές με πλαστικό χρήμα από το 2000, ενώ χώρες με χαμηλότερα από την Ελλάδα ποσοστά συναλλαγών επί του συνόλου, όπως η Κύπρος, η Μάλτα και η Βουλγαρία, εμφανίζουν σταθερή ή αυξητική τάση.

⁸⁰<http://greekeconomistsforreform.com/wp-content/uploads/Capital-controls-and-transactional-culture-GR1.pdf>.

Κωτίδης Αντώνιος - *Capitals Controls και Συναλλαγματική Κουλτούρα - 2015*, Ανάκτηση από: Greek Economists for Reform.

Διάγραμμα 27: Ποσοστό επί του Συνόλου των Ηλεκτρονικών Συναλλαγών στην ΕΕ-28

Πηγή: Statistical Data Warehouse, ECB

Στο παρακάτω διάγραμμα δείχνει τον αριθμό των καρτών (χρεωστικών και πιστωτικών που εκδόθηκαν εντός της χώρας) ανά κάτοικο στην Ελλάδα, Δανία και Φινλανδία και την Ευρώπη των 28. Στο γράφημα φαίνεται ότι η Ελλάδα έχει ικανοποιητικό αριθμό χρεωστικών και πιστωτικών καρτών ανά κάτοικο σε σύγκριση με την Δανία και την Φινλανδία. Επίσης, ως το 2007, σε κάθε κάτοικο στην Ελλάδα αντιστοιχούσαν περισσότερες κάρτες σε σύγκριση με τον Δανό και Φιλανδό κάτοικο, αν και η εικόνα αλλάζει από το 2008 και μετά.

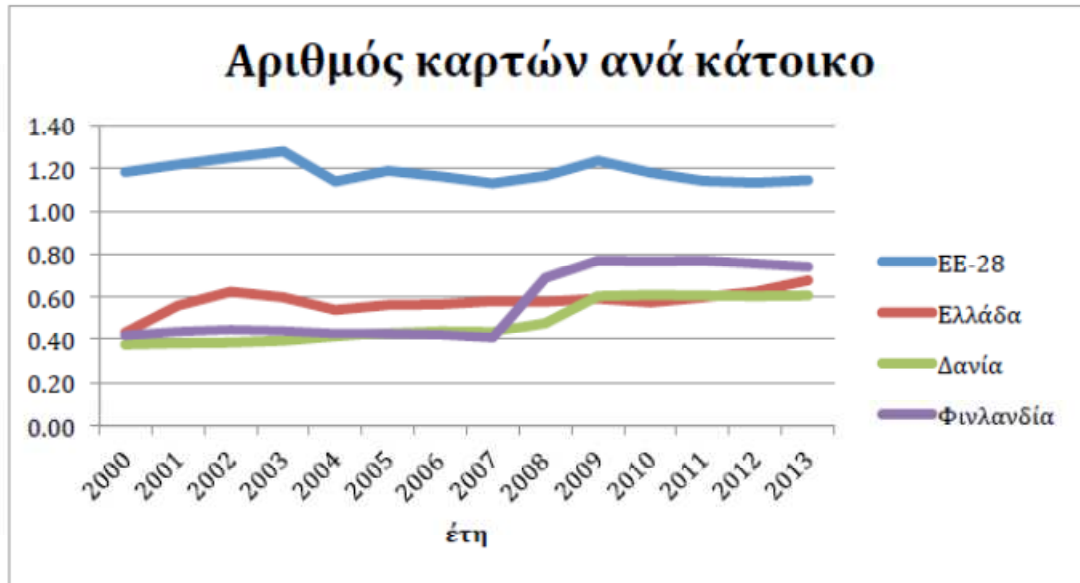
Η αυξητική τάση του κατά κεφαλή αριθμού καρτών στην Ελλάδα είναι ένα ενθαρρυντικό στοιχείο από μόνο του. Αποκαρδιωτικός, ωστόσο, είναι ο κατά κεφαλή αριθμός των συναλλαγών που γίνονται με αυτές τις κάρτες, ενδεικτικός της συναλλακτικής κουλτούρας των Ελλήνων.

Από το 2000 ως το 2008, η Ελλάδα βρίσκεται σταθερά δύο θέσεις από το τέλος μπροστά από την Ρουμανία και την Βουλγαρία, ενώ από το 2009 καταφέρνει να έχει περισσότερες ηλεκτρονικές συναλλαγές ανά κάτοικο μόνο από τη Βουλγαρία.

Ενδεικτικά για το 2013, οι κατά κεφαλή ηλεκτρονικές συναλλαγές στη Βουλγαρία ήταν 1.56 και στην Ελλάδα 3.78, όταν στην Ρουμανία, την Δανία και την Φινλανδία ήταν 6.6, 97.63 και 116.2 αντίστοιχα. Με άλλα λόγια, προκύπτει μία αντιφατική εικόνα για τη σχέση

των Ελλήνων με το πλαστικό χρήμα. Ενώ ο κατά κεφαλή αριθμός χρεωστικών και πιστωτικών καρτών βρίσκεται σε ικανοποιητικό συγκριτικά με τις υπόλοιπες χώρες της ΕΕ επίπεδο στη χώρα μας, η χρήση αυτών των καρτών ανά κάτοικο είναι σχεδόν μηδενική.⁸¹

Διάγραμμα 28: Αριθμός Καρτών ανά Κάτοικο

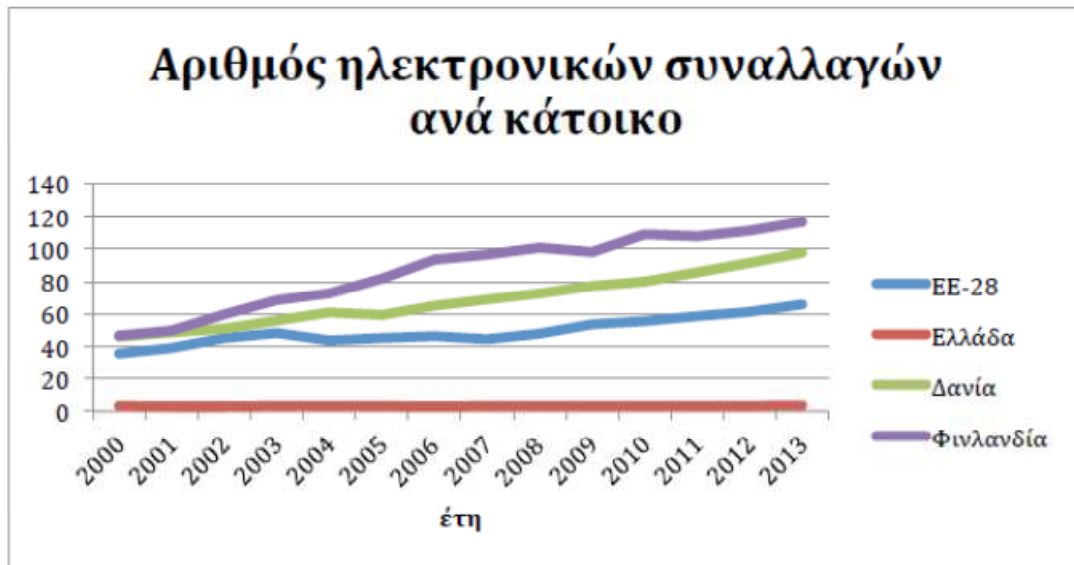

Πηγή: Statistical Data Warehouse, ECB

⁸¹<http://greekeconomistsforreform.com/wp-content/uploads/Capital-controls-and-transactional-culture-GR1.pdf>.

Κωτίδης Αντώνιος - *Capitals Controls και Συναλλαγματική Κουλτούρα* - 2015, Ανάκτηση από: Greek Economists for Reform.

Διάγραμμα 29: Αριθμός Ηλεκτρονικών Συναλλαγών ανά Κάτοικο

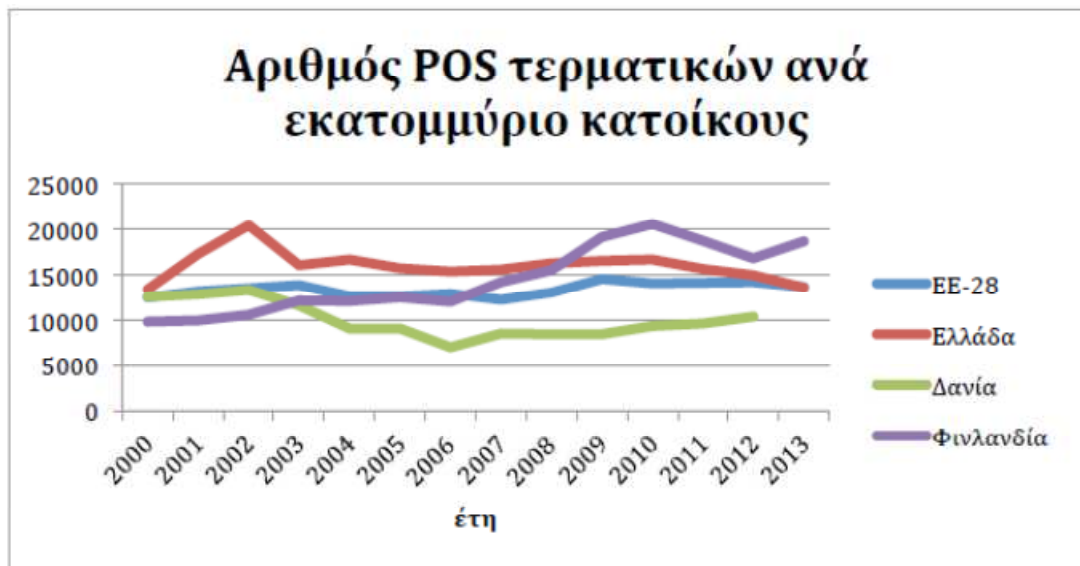
Πηγή: Statistical Data Warehouse, ECB

Ζοφερή, και εξίσου αντιφατική, εικόνα προκύπτει και από τα διαγράμματα 30 και 31 που αφορούν τον αριθμό των POS τερματικών (εγκατεστημένα στη χώρα και για κάρτες που εκδόθηκαν εντός της χώρας) ανά εκατομμύριο κατοίκους και τον αριθμό των συναλλαγών ανά POS τερματικό. Καθόλη τη διάρκεια της περιόδου, η Ελλάδα είχε περισσότερα τερματικά ανά εκατομμύριο κατοίκους από τον ευρωπαϊκό μέσο όρο, μπροστά από χώρες όπως η Σουηδία και η Δανία, αλλά ταυτόχρονα φαίνεται να τα χρησιμοποίησε λιγότερο από όλους. Για το 2013, μόλις 114.76 συναλλαγές πραγματοποιήθηκαν ανά POS τερματικό στην Ελλάδα, όταν στη Βουλγαρία πραγματοποιήθηκαν 134.46, στη Ρουμανία 886.11 και στην Κύπρο 887.75. Ο μέσος όρος στην ΕΕ ήταν 3453.98 συναλλαγές ανά τερματικό.⁸²

⁸²<http://greekeconomistsforreform.com/wp-content/uploads/Capital-controls-and-transactional-culture-GR1.pdf>.

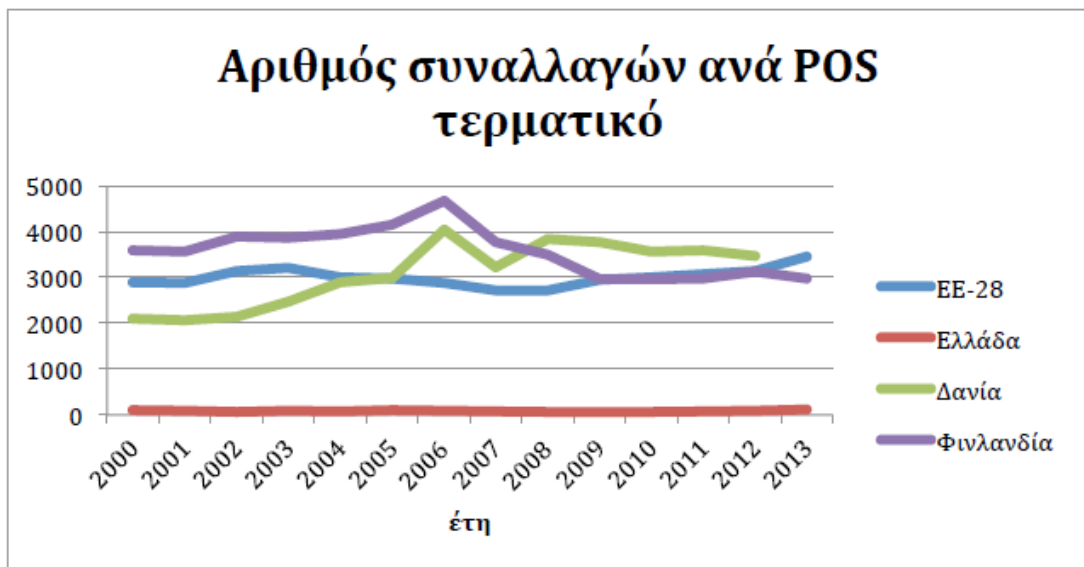
Κωτίδης Αντώνιος - *Capitals Controls και Συναλλαγματική Κουλτούρα - 2015*, Ανάκτηση από: Greek Economists for Reform.

Διάγραμμα 30: Αριθμός POS τερματικών ανά εκατομμύριο κατοίκους

Πηγή: Statistical Data Warehouse, ECB

Διάγραμμα 31: Αριθμός Συναλλαγών ανά POS τερματικό

Πηγή: Statistical Data Warehouse, ECB

Παρόλες τις αρνητικές συνέπειες των capital controls, όπως η περαιτέρω μείωση των εισαγωγών σε ένα ήδη υφεσιακό και με μικρό βαθμό αυτάρκειας περιβάλλον, έχει

διαμορφωθεί μια νέα πραγματικότητα στην αγορά. Το νέο δεδομένο της αύξησης του αριθμού των καρτών μπορεί να μειώσει σημαντικά τις συναλλαγές στα υποκαταστήματα, με συνέπεια τη μείωση των λειτουργικών εξόδων των τραπεζών και τη δημιουργία οικονομιών κλίμακας (scale economies). Όπως προκύπτει από τα παραπάνω στοιχεία, απαιτείται σωστή πολιτική κινήτρων ώστε να αυξηθεί και να εξαπλωθεί η χρήση πιστωτικών και χρεωστικών καρτών στις συναλλαγές. Τέτοια μέτρα θα μπορούσαν να μειώσουν σημαντικά τη φοροδιαφυγή και να αυξήσουν τα δημόσια έσοδα. Πιο συγκεκριμένα, το μέγεθος της παραοικονομίας στην Ελλάδα το 2013 ήταν 23.6% του ΑΕΠ, το οποίο αντιστοιχούσε σε 182 δις. Αυτό σημαίνει ότι η παραοικονομία κόστιζε 42.9 δις. Αν υποθεθεί ότι η παραοικονομία μειωνόταν στον ευρωπαϊκό μέσο όρο της τάξης 18.8% του ΑΕΠ και φορολόγηση περίπου 34%, τα δημόσια έσοδα θα αυξάνονταν κατά περίπου 3 δις (0.34 x 8.75 δις), όταν το έλλειμμα που οδήγησε στα μνημόνια ήταν 23 δις.⁸³

4.9. ΟΛΕΣ ΟΙ ΤΕΛΕΥΤΑΙΕΣ ΑΛΛΑΓΕΣ ΣΤΟΥΣ ΚΕΦΑΛΑΙΑΚΟΥΣ ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΟΥΣ (CAPITAL CONTROLS)

Σειρά αλλαγών στις συναλλαγές πολιτών και επιχειρήσεων με τις ελληνικές τράπεζες επέφερε η πρόσφατη μερική χαλάρωση των περιορισμών στην κίνηση κεφαλαίων, η οποία ήλθε περίπου 13 μήνες μετά την επιβολή των capital controls.

Οι αλλαγές αφορούν την ανάληψη μετρητών, τη χρήση πιστωτικών και χρεωστικών καρτών, τις αγορές μέσω Διαδικτύου, τις επιταγές και τις συναλλαγές επιχειρήσεων στο εξωτερικό.

Υπάρχει η δυνατότητα ανάληψης του διπλάσιου ποσού μετρητών ανά δεκαπενθήμερο, δηλαδή, αντί για 420 ευρώ την εβδομάδα, 840 ευρώ ανά δεκαπενθήμερο. Το νέο όριο ισχύει και για την ανάληψη μετρητών σε ξένο νόμισμα. Ανοίγει επίσης ο δρόμος για πρόωρη εξόφληση δανείων, παρέχονται διευκολύνσεις για τις συναλλαγές επιχειρήσεων στο εξωτερικό, ενώ χαλαρώνουν οι περιορισμοί για το άνοιγμα νέου λογαριασμού. Σε ότι αφορά τη χρήση πιστωτικών, χρεωστικών ή προπληρωμένων καρτών για αγορές μέσω ίντερνετ,

⁸³<http://greekeconomistsforreform.com/wp-content/uploads/Capital-controls-and-transactional-culture-GR1.pdf>.

Κωτίδης Αντώνιος - *Capitals Controls και Συναλλαγματική Κουλτούρα*, Ανάκτηση από: Greek Economists for Reform.

επιτρέπονται πλέον οι αγορές αυτές για είδη ένδυσης και υπόδησης, οικιακού εξοπλισμού, ηλεκτρικών ειδών - εξοπλισμού και καλλυντικών.

Κατόπιν των αλλαγών αυτών το τοπίο διαμορφώνεται ως εξής, σύμφωνα με τον οδηγό της Ελληνικής Ένωσης Τραπεζών (ΕΕΤ) για τα capital controls:⁸⁴

1. Μπορώ να χρησιμοποιήσω την πιστωτική, χρεωστική ή/και προπληρωμένη κάρτα μου για να κάνω αγορές στο εξωτερικό ή από το ίντερνετ;

ΝΑΙ, εφόσον βρίσκεστε στο εξωτερικό, μπορείτε να χρησιμοποιείτε τις κάρτες σας για αγορές αγαθών και υπηρεσιών μέχρι το όριο που προβλέπει η σύμβασή σας με την τράπεζα και εντός του ορίου ποσού το οποίο εγκρίνεται για κάθε τράπεζα ξεχωριστά. Για αγορές από το ίντερνετ μπορείτε να χρησιμοποιείτε τις κάρτες σας, μέχρι το όριο που προβλέπει η σύμβασή σας με την τράπεζα, χωρίς περιορισμούς εφόσον τα ηλεκτρονικά καταστήματα εκκαθαρίζουν τις συναλλαγές καρτών σε λογαριασμό που τηρούν σε τράπεζα που λειτουργεί στην Ελλάδα. Εφόσον τα ηλεκτρονικά καταστήματα εκκαθαρίζουν τις συναλλαγές καρτών σε λογαριασμό που τηρούν σε τράπεζα του εξωτερικού, μπορείτε να χρησιμοποιείτε τις κάρτες σας μέχρι το όριο που προβλέπει η σύμβασή σας με την τράπεζα και εντός του ορίου ποσού το οποίο εγκρίνεται για κάθε τράπεζα ξεχωριστά από την Επιτροπή Εγκρίσεως Τραπεζικών Συναλλαγών. Ωστόσο, δεν επιτρέπονται οι ακόλουθες οκτώ γενικές κατηγορίες συναλλαγών:

- ❖ Μεταφορές χρημάτων στο εξωτερικό,
- ❖ αγορά έργων τέχνης και δημοπρασίες,
- ❖ συναλλαγές με εταιρίες στοιχηματισμού και τυχερά παιχνίδια,
- ❖ αγορές σε κοσμηματοπωλεία,
- ❖ γενικοί κωδικοί στους οποίους εντοπίζεται πλειοψηφία συναλλαγών που αφορούν πορνογραφικό υλικό,
- ❖ προσωπικές υπηρεσίες (συνοδοί και ραντεβού),
- ❖ πληρωμές σε φιλανθρωπικές οργανώσεις και 8. αγορές υπηρεσιών εστίασης.

2. Μπορώ να ανοίξω νέο λογαριασμό;

ΟΧΙ, απαγορεύεται να ανοίγονται νέοι λογαριασμοί όψεως ή καταθετικοί, εφόσον με το ως άνω άνοιγμα λογαριασμού δημιουργείται νέος κωδικός πελάτη στην τράπεζα.

⁸⁴<http://www.dimokratianews.gr/content/65516/oles-oi-allages-sta-capital-controls>, Όλες οι Αλλαγές στα Capital Controls, Ανάκτηση από: Εφημερίδα Δημοκρατία.

Απαγορεύεται επίσης η ενεργοποίηση αδρανών λογαριασμών. Ωστόσο, επιτρέπεται το άνοιγμα λογαριασμού μέσω της δημιουργίας νέου κωδικού πελάτη για μια σειρά από συναλλαγές:

- ❖ πληρωμή μισθοδοσίας προσωπικού, συμπεριλαμβανομένης της έκδοσης και εξαργύρωσης εργοσήμου,
- ❖ πληρωμή υποχρεώσεων του καταθέτη προς την ίδια τράπεζα, που προκύπτουν από συμβάσεις οι οποίες είχαν καταρτιστεί προ της 28ης Ιουνίου 2015,
- ❖ καταβολή νέων συντάξεων και νέων προνοιακών επιδομάτων,
- ❖ εκκαθάριση συναλλαγών καρτών από νέες συμβάσεις αποδοχής, ακόμη και σε περίπτωση ύπαρξης τραπεζικού λογαριασμού σε άλλο πιστωτικό ίδρυμα, εφόσον ο λογαριασμός θα τροφοδοτείται αποκλειστικά με το προϊόν εκκαθάρισης των συναλλαγών με κάρτες,
- ❖ εξυπηρέτηση νομικών προσώπων, όπως και ατομικών επιχειρήσεων και ελεύθερων επαγγελματιών, που δεν διαθέτουν λογαριασμό εξυπηρέτησης της δραστηριότητάς τους σε κανένα πιστωτικό ίδρυμα που λειτουργεί στην Ελλάδα,
- ❖ εξυπηρέτηση νεοφυών εταιριών που συμμετέχουν σε προγράμματα στήριξης της νέας επιχειρηματικότητας,
- ❖ κατάθεση μετρητών ως εξασφάλιση εγγυητικής επιστολής, ενέγγυας πίστωσης ή δανείου στην ίδια τράπεζα,
- ❖ μεταφορά του λογαριασμού διαχείρισης μισθοδοσίας ενός εργοδότη από μια τράπεζα σε άλλη, στην οποία αυτός ήδη τηρεί λογαριασμό. Οι εργαζόμενοι στην περίπτωση αυτή θα έχουν δικαίωμα ανάληψης μετρητών από τη μια από τις δύο τράπεζες, εκτός εάν κωδικοί πελάτη προϋπήρχαν και στις δύο τράπεζες,
- ❖ άνοιγμα λογαριασμού όψεως ή καταθέσεως με δικαιούχο οπλίτη που καλείται να υπηρετήσει τη στρατιωτική θητεία του, εφόσον δεν υφίσταται άλλος διαθέσιμος λογαριασμός στο όνομά του,
- ❖ άνοιγμα λογαριασμού όψεως ή καταθέσεως ή η προσθήκη συνδικαιούχου σε υφιστάμενο λογαριασμό, σε φοιτητές ή σπουδαστές, εφόσον ο τόπος σπουδών είναι διαφορετικός από τον τόπο μόνιμης κατοικίας τους, υπό την προϋπόθεση ότι δεν υφίσταται άλλος διαθέσιμος λογαριασμός στο όνομά τους με την ιδιότητα του δικαιούχου ή συνδικαιούχου.

3. Μπορώ να προσθέσω συνδικαιούχο σε υφιστάμενο καταθετικό λογαριασμό μου;

ΟΧΙ, απαγορεύεται να προστίθενται συνδικαιούχοι στους ήδη υφιστάμενους καταθετικούς λογαριασμούς, εφόσον δημιουργείται νέος κωδικός πελάτη στην τράπεζα.

4. Μπορώ να εξοφλήσω πρόωρα το δάνειό μου;

ΝΑΙ, η πρόωρη, μερική ή ολική, εξόφληση δανείου σε πιστωτικό ίδρυμα επιτρέπεται.

5. Οι μεταφορές κεφαλαίων στο εξωτερικό επιτρέπονται;

ΟΧΙ. Εξαιρούνται η μεταφορά κεφαλαίων προς το εξωτερικό από τράπεζες έως 1.000 ευρώ ανά κωδικό πελάτη και ανά ημερολογιακό μήνα, οι συναλλαγές νομικών προσώπων ή επιτηδευματιών στο πλαίσιο των επιχειρηματικών δραστηριοτήτων τους, που δεν υπερβαίνουν τα 10.000 ευρώ η καθεμία ανά ημέρα, ανά πελάτη, οι συναλλαγές φυσικών προσώπων που επιβάλλονται από σοβαρούς λόγους υγείας με μηνιαίο όριο 2.000 ευρώ ανά φυσικό πρόσωπο.

6. Ποσά που πιστώνονται στον τραπεζικό λογαριασμό μου από το εξωτερικό μπορούν να μεταφερθούν εκ νέου στο εξωτερικό;

ΝΑΙ, στο σύνολό τους. Ωστόσο, δεν επιτρέπεται η ανάληψη με μετρητά του συνόλου του μεταφερόμενου από το εξωτερικό χρηματικού ποσού. Η ανάληψη μπορεί να γίνεται έως το ποσοστό συνολικά 30% για χρηματικά ποσά τα οποία μεταφέρονται μετά την 22/7/2016 από την αλλοδαπή με μεταφορά πίστωσης. Οι ναυτιλιακές εταιρίες μπορούν να πραγματοποιούν και αναλήψεις μετρητών μέχρι του ποσού των 50.000 ευρώ ημερησίως.

7. Πληρωμές συντάξεων στο εξωτερικό για συνταξιούχους επιτρέπονται;

ΝΑΙ, επιτρέπονται οι πληρωμές συντάξεων και προνοιακών επιδομάτων πάσης φύσεως στο εξωτερικό από φορείς κοινωνικής ασφάλισης που διέπονται από το ελληνικό δίκαιο, με πίστωση λογαριασμού που τηρείται σε τράπεζα η οποία εδρεύει και λειτουργεί εκτός Ελλάδας, στις εξής περιπτώσεις:

- ❖ αν πριν από τις 28 Ιουνίου 2015 ο δικαιούχος της σύνταξης ή του προνοιακού επιδόματος λάμβανε με τον ανωτέρω τρόπο τη σύνταξή του ή το προνοιακό επίδομα ή αν είχε αποδεδειγμένα υποβάλει έως τότε τη σχετική αίτηση για τη χορήγησή τους, καθώς και
- ❖ αν του απονέμεται για πρώτη φορά σύνταξη μετά τις 22/07/2016, εφόσον στην τελευταία περίπτωση ο δικαιούχος αποδεικνύει ότι είναι κάτοικος εξωτερικού τουλάχιστον κατά την τελευταία διετία.⁸⁵

⁸⁵<http://www.dimokratianews.gr/content/65516/oles-oi-allages-sta-capital-controls>, Όλες οι Αλλαγές στα Capital Controls, Ανάκτηση από: Εφημερίδα Δημοκρατία.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Οι περιορισμοί στην κίνηση κεφαλαίων αποτελούν μια σοβαρή οικονομική στρέβλωση με αρνητικές συνέπειες. Για αυτό, είναι κρίσιμο, η Κυβέρνηση να επιδιώξει στις διαπραγματεύσεις με τους πιστωτές, την πλήρη άρση των περιορισμών στην κίνηση κεφαλαίων το συντομότερο δυνατόν.

Αναγκαίες προϋποθέσεις για αυτό είναι:

- ❖ η βελτίωση της εμπιστοσύνης των πολιτών και των αγορών
- ❖ στην προοπτική και την οικονομική πολιτική της χώρας,
- ❖ στη φερεγγυότητα του τραπεζικού συστήματος,
- ❖ και στη σημαντική αποκλιμάκωση του Grexit risk.

Ιδιαίτερα η εμπιστοσύνη θα ενισχυθεί με:

- ❖ την επιτυχή ολοκλήρωση της ανακεφαλαιοποίησης των τραπεζών με συμμετοχή ιδιωτών μετόχων,
- ❖ τη θετική έκβαση της πρώτης αξιολόγησης της συμφωνίας με τους πιστωτές,
- ❖ τη σταδιακή επιστροφή των καταθέσεων,
- ❖ τη μείωση του δανεισμού των τραπεζών από το Ευρωσύστημα,
- ❖ την αποκλιμάκωση του πριμ κινδύνου στις Ελληνικές ομολογιακές εκδόσεις,
- ❖ την έναρξη των διαπραγματεύσεων για την αναδιάρθρωση του Δημοσίου χρέους.

Η άρση των περιορισμών θα δώσει τεράστια ώθηση στην εμπιστοσύνη των αγορών και των πολιτών, και προσωπικά εκτιμώ ότι, € 20-25δισ καταθέσεις είναι δυνατόν να επιστρέψουν στο τραπεζικό σύστημα εντός του 2016, ιδιαίτερα εάν η ευρύτερη κυβερνητική πολιτική συμβάλλει με συνέπεια στην αποκατάσταση της αξιοπιστίας, της εμπιστοσύνης και της προοπτικής της χώρας μας.

Η χώρα σήμερα αντιμετωπίζει ένα πολύ σοβαρό αποταμιευτικό και επενδυτικό έλλειμμα, που αν δεν επιλυθεί σύντομα, θα υπονομεύσει σταδιακά τις όποιες προοπτικές ανάκαμψης της Ελληνικής οικονομίας και βελτίωσης του βιοτικού επιπέδου.

Η επιτυχής αντιστροφή της επενδυτικής «άπνοιας» και του αποταμιευτικού κενού συνθέτουν τη μεγάλη πρόκληση της οικονομικής πολιτικής. Η επιτυχής αντιμετώπισή τους απαιτεί ανάμεσα σε άλλες πρωτοβουλίες:

- ❖ αποκατάσταση της εμπιστοσύνης των πολιτών και των αγορών στη χώρα μας, ισχυρό και αξιόπιστο τραπεζικό σύστημα,
- ❖ σταθερό θεσμικό πλαίσιο,
- ❖ φιλικό επενδυτικό και επιχειρηματικό περιβάλλον,
- ❖ υλοποίηση κρίσιμων μεταρρυθμίσεων,
- ❖ αξιόπιστη και συνεπή οικονομική πολιτική, και
- ❖ πολιτική σταθερότητα.

Πάνω από όλα, όμως, προϋποθέτει αποτελεσματικές και σύγχρονες πολιτικές προσέγκυσης σημαντικού ύψους ξένων κεφαλαίων και επενδύσεων, ώστε να κλείσει επιτυχώς και με ταχύτητα το αποταμιευτικό και επενδυτικό έλλειμμα και να εισέλθει η χώρα σε αναπτυξιακή τροχιά. Οι εγχώριοι πόροι δεν επαρκούν και να θυμόμαστε ότι δεν είμαστε μόνοι μας, αλλά ανταγωνιζόμαστε με άλλες χώρες για την προσέλκυση κεφαλαίων.

Αυτή η πολιτική είναι δεσμευτική, είτε με αριστερή είτε με δεξιά οικονομική πολιτική και κυβέρνηση, γιατί εκτιμάται ότι η χώρα χρειάζεται πάνω από € 100δισ επενδύσεις την επόμενη πενταετία, για να διατηρηθεί σε θετική αναπτυξιακή πορεία.

Η χώρα έχει τη δυνατότητα, υπό προϋποθέσεις, να επιστρέψει στην ανάπτυξη και σταδιακά στην ομαλότητα και την ηρεμία. Η επιστροφή στην ανάπτυξη είναι η μόνη ασφαλής απάντηση στις προκλήσεις της μεγάλης ανεργίας, της δίκαιης κοινωνικής πολιτικής, του υψηλού Δημοσίου χρέους, της υπερφορολόγησης και των δημοσιονομικών ελλειμμάτων.

Η διατήρηση πολιτικών λιτότητας σε καθεστώς οικονομικής στασιμότητας αποτελεί βέβαιη συνταγή συντήρησης της κρίσης. Πρέπει να συνδυάσουμε τις μεταρρυθμίσεις με την ανάπτυξη, τις επενδύσεις και την οικονομική εξωστρέφεια.

Χρειάζεται, να στηρίξουμε όλοι την εθνική προσπάθεια. Είναι ευθύνη όλων μας και όχι μόνο της πολιτικής ηγεσίας και της εκάστοτε κυβέρνησης. Στόχος όλων μας,

- ❖ η διαμόρφωση συναινετικά ενός εθνικού σχεδίου ανάπτυξης και ανασυγκρότησης,
- ❖ που απελευθερώνει τις δημιουργικές και παραγωγικές δυνάμεις του τόπου,
- ❖ αναδεικνύει τα συγκριτικά μας παραγωγικά πλεονεκτήματα,
- ❖ μετατρέπει την Ελλάδα σε σύγχρονη ανταγωνιστική οικονομία, και
- ❖ καθιστά τον τόπο ελκυστικό για οικονομική δραστηριότητα, επενδύσεις και εξωστρεφή οικονομική ανάπτυξη.

Στο πλαίσιο αυτό, τρεις κομβικές αλλαγές θεωρούμε ότι θα καθορίσουν την επιτυχία του εγχειρήματος:

1. η σταδιακή μείωση των φορολογικών συντελεστών και ο εξορθολογισμός του φορολογικού συστήματος, η υπερφορολόγηση σκοτώνει την οικονομία,
2. η διαμόρφωση φιλικού επιχειρηματικού περιβάλλοντος και η ανάκαμψη των επενδύσεων,
3. ο εκσυγχρονισμός της Δημόσιας Διοίκησης και η αναβάθμιση των θεσμών.

Μέσα από αυτή την κρίση εκτιμώ ότι γίναμε όλοι σοφότεροι, πιο ρεαλιστές, μάθαμε από τα λάθη μας και οπλιστήκαμε με δύναμη για να επουλώσουμε τις βαθιές πληγές του χθες.

Το μεγάλο στοίχημα για τη χώρα είναι η επανεκκίνηση της οικονομίας. Η επικράτηση ισχυρών αναπτυξιακών προοπτικών, ελπίδα και δουλειές για τη νέα γενιά, χαράζοντας μία νέα εθνική στρατηγική μεγάλων μεταρρυθμίσεων, ανάπτυξης, ανταγωνιστικής ανοικτής οικονομίας μέσα στην Ευρωζώνη, με αποκατάσταση της κοινωνικής συνοχής σε στέρεες βάσεις.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. <https://www.euretirio.com/elegxoi-kefalaion-capital-controls/>, *Έλεγχοι Κεφαλαίων (Capital Controls)*, Ανάκτηση από: Ευρετήριο Οικονομικών Όρων.
2. <http://www.capital.gr/oikonomia/3066579/islandia-kai-kupros-den-einai-mono-to-nomisma>, *Γκικοπούλου Έφη – Ισλανδία και Κύπρος: Δεν είναι μόνο το νόμισμα.....*, Ανάκτηση από: Capital.
3. <http://greekeconomistsforreform.com/wp-content/uploads/Capital-controls-and-transactional-culture-GR1.pdf>, *Κωτίδης Αντώνιος - Capitals Controls και Συναλλαγματική Κουλτούρα*, Ανάκτηση από: Greek Economists for Reform.
4. <http://www.dimokratianews.gr/content/65516/oles-oi-allages-sta-capital-controls>, *Όλες οι Αλλαγές στα Capital Controls*, Ανάκτηση από: Εφημερίδα Δημοκρατία.
5. <http://www.tovima.gr/files/1/2015/10/karamouzis.pdf>, *Καραμούζης Νικόλαος – Οι Επιπτώσεις των Capital Controls στις Ελληνικές Επιχειρήσεις*, Ανάκτηση από: Εφημερίδα Το Βήμα.
6. http://www.sev.org.gr/Uploads/Documents/48788/BANK_EFFECTS_v8_7.pdf, *Καταγραφή Επιπτώσεων στις Επιχειρήσεις από την Επιβολή των Capital Controls*, Ανάκτηση από: Σύνδεσμο Ελλήνων Βιομηχάνων (ΣΕΒ).
7. <http://www.ethemis.gr/wp-content/uploads/2016/03/%CE%9F%CE%99-%CE%9A%CE%95%CE%A6%CE%91%CE%9B%CE%91%CE%99A%CE%9A%CE%9F%CE%99-%CE%A0%CE%95%CE%A1%CE%99%CE%9F%CE%A1%CE%99%CE%A3%CE%9C%CE%9F%CE%99-%CE%A9%CE%A3-%CE%9C%CE%95%CE%A3%CE%9F-%CE%95%CE%9E%CE%A5%CE%93%CE%99%CE%91%CE%9D%CE%A3%CE%97%CE%A3-%CE%A4%CE%A9%CE%9D-%CE%A4%CE%A1%CE%91%CE%A0%CE%95%CE%96%CE%A9%CE%9D-ethemis-1.pdf>, *Οι Κεφαλαιακοί Περιορισμοί (Capital Controls) ως Μέσο Εξυγίανσης των Τραπεζών*, Ανάκτηση από: Ένωση Ελλήνων Νομικών.
8. <http://www.naftemporiki.gr/documents/971797/pnp-trapeziki-argia-braxeias-diarkeias>, *Τραπεζική Αργία Βραχείας Διάρκειας*, Ανάκτηση από: Ναυτεμπορική.

9. <http://www.kathimerini.gr/828110/article/oikonomia/die8nhs-oikonomia/apoyh-pera-apo-to-bail-in>, Γκόρτσος Χρήστος – Αποψη: Πέρα από το Bail – in, Ανάκτηση από: Εφημερίδα Καθημερινή.
10. <http://www.bankingnews.gr:8080/%CF%84%CF%81%CE%B1%CF%80%CE%B5%CE%B6%CE%B9%CE%BA%CE%AC-%CE%BD%CE%AD%CE%B1/item/206620-%CE%B7-%CE%B8%CE%AD%CF%83%CE%B7-%CF%84%CE%B7%CF%82-%CE%B5%CE%BA%CF%84-%CE%B3%CE%B9%CE%B1-%CF%84%CE%B7%CE%BD-%CE%B5%CE%BE%CF%85%CE%B3%CE%AF%CE%B1%CE%BD%CF%83%CE%B7-%CF%84%CF%89%CE%BD-%CE%B5%CE%BB%CE%BB%CE%B7%CE%BD%CE%B9%CE%BA%CF%8E%CE%BD-%CF%84%CF%81%CE%B1%CF%80%CE%B5%CE%B6%CF%8E%CE%BD-%CF%84%CE%B9-%CE%B1%CE%BD%CE%B1%CF%86%CE%AD%CF%81%CE%B5%CF%84%CE%B1%CE%B9-%CE%B3%CE%B9%CE%B1-resolution,-%CE%BA%CE%B1%CF%84%CE%B1%CE%B8%CE%AD%CF%83%CE%B5%CE%B9%CF%82,-%CE%BC%CE%B5%CF%84%CF%8C%CF%87%CE%BF%CF%85%CF%82/206620-%CE%B7-%CE%B8%CE%AD%CF%83%CE%B7-%CF%84%CE%B7%CF%82-%CE%B5%CE%BA%CF%84-%CE%B3%CE%B9%CE%B1-%CF%84%CE%B7%CE%BD-%CE%B5%CE%BE%CF%85%CE%B3%CE%AF%CE%B1%CE%BD%CF%83%CE%B7-%CF%84%CF%89%CE%BD-%CE%B5%CE%BB%CE%BB%CE%B7%CE%BD%CE%B9%CE%BA%CF%8E%CE%BD-%CF%84%CF%81%CE%B1%CF%80%CE%B5%CE%B6%CF%8E%CE%BD-%CF%84%CE%B9-%CE%B1%CE%BD%CE%B1%CF%86%CE%AD%CF%81%CE%B5%CF%84%CE%B1%CE%B9-%CE%B3%CE%B9%CE%B1-resolution,-%CE%BA%CE%B1%CF%84%CE%B1%CE%B8%CE%AD%CF%83%CE%B5%CE%B9%CF%82,-%CE%BC%CE%B5%CF%84%CF%8C%CF%87%CE%BF%CF%85%CF%82.html>, H

Θέση της ΕΚΤ για την Εξυγίανση των Ελληνικών Τραπεζών - Τι Αναφέρεται για Resolution, Καταθέσεις, Μετόχους, Διοικήσεις, Ανάκτηση από: Banking News.

- 11.** <http://www.bankofgreece.gr/BogEkdoseis/NomPol20152016.pdf>, *Νομισματική Πολιτική 2015 – 2016, Ανάκτηση από: Τράπεζα της Ελλάδος.*
- 12.** <http://www.imegsevee.gr/dtimegsevee/1127-dteisodima2016>, *Έρευνα ΙΜΕ ΓΣΕΒΕΕ - Δεκέμβριος 2016 – Υπερχρέωση και μειωμένο εισόδημα διαβρώνουν τις καταναλωτικές προοπτικές και την εγχώρια αγορά, Ανάκτηση από: ΙΜΕ ΓΣΕΒΕΕ.*